

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Archicancellariis Sacri Romani Imperii Ac Cancellariis Imperialis Avlae

**Mallinckrodt, Bernhard von
Monasteri[i] Westphaliae, 1640**

Pars Altera. De Cancellariis, & Vice-Cancellariis Imperialibvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11835

PARS ALTERA.

DE CANCELLARIIS, & VICE-CANCELLARIIS IMPERIALIBVS.

Idimus in prædeductis, cum ipso Germanico Imperio cœpisse apud nos Archi-Cancellariorum Officium ac dignitatem: quibus eadem ratione, statim ab initio, qui vices illorum obirent, succenturiatos fuisse; nunc ostendere, eosque ab ultimâ antiquitate ad hæc usque tempora deducere restat. Illi primitus, per multa secula, Cancellarij Imperialis Aulæ, siue Palatij, (vnus Conradus, Herbipolensis Præsul, in Epitaphio, *Cancellarius Sacri Romani Imperij* vocatur) dicti fuerunt: nunc autem à seculo, & quod excurrit, Vice-Cancellarij dici cœperunt, eoque etiamnum censentur nomine; manente tamen, quæ prius fuerat, officij & dignationis amplitudine & prærogatiuâ. Vocantur autem illi hodie, quod silentio premi non debet, contra ac superioribus seculis moris fuit ac styli, Vice-Cancellarij Imperij; in vulgari, *Reichs Vice-Cangler*. Hoc Vice-Cancellariorum prædicatum, omnium primò, quantum hæcenus obseruaui, in hac Imperialium Logothetarum serie, Historiæ Guilielmi Hollandi, & Adolphi Nassouij Cæsarum, exhibent; vt infra monstrabitur. Fatendum interim est, pro respectûs diuersitate, & intuitu Archi-Cancellariorum, ipsos quoque Curia Cancellarios verè nil aliud antiquitus quàm Vice-Cancellarios fuisse: idque ipsimet, licet se primitus multis seculis, vt dixi, Cancellarios scripserint; satis eo ipso ferebantur, quod solenniter scriberent, se Archi-Cancellarij, seu Archi-Capellani VICE recognitiones obire. Vt autem non repetamus, quæ in superioribus de Cancellarijs sub Carolo Magno, & reliquis illius Carolinæ prosapiæ Imperatoribus, breuiter indicata sunt; ab Othone primo Imp. huius de Cancellarijs Germanici Imperij Commentationis principium sumam: priorum istorum simplici Nomēclaturâ positâ, additisque, * si quæ ex Auctoribus, de illis, ac virtutibus fortunaque illorum erui poterunt, necdum in superioribus relata. Igitur sub Carolo Magno, vt vidimus, fuerunt *Wichbaldus, Bartholomæus, Erkenbaldus,*

G

Gene-

*vide Not.
tas,

Genesius, Rado, VVittigovro, Amelbertus, & Gildbertus. Difficile tamen est, de singulis distinctim affirmare, Cancellarij an Notarij fuerint: solet enim in eiusmodi, antiquitatis recessus plerumque tenebras facere. Sub Ludouico Pio reperiuntur *Durandus & Simeon*, vterque Diaconus; *Meginarius & Hirminmarus*.

Sub filio eius Lothario *Rudmundus* Notarius occurrit: sed neque de hoc, neque de aliquo præcedentium habeo, quæ prædictis, vbi de Archi-Capellanis sermo erat, adiiciam.

Sub Carolo Caluo vidimus *Adebaldum, Andeferem, Odacrum, Adaleotium, & Gauzlenum*.

Sub Carolo Crasso fuerunt, *VValdo* Cancellarius, *Segoinus* Notarius, *Amelbertus* itidem, vti etiam *Ernustus*.

Sub Arnolpho, *Aspertus & VVichingus* Cancellarij, & *Engelpero* Notarius.

Sub Ludouico tertio, *Salomon, Ernuldus, & Epgilbertus* Cancellarij; *Engelpero & Ernuldus* Notarij reperiuntur. }

Sub Ludouico Rege Germaniæ, Ludouici Pij filio, *Adalleodatus* Diaconus & *Otgarius, Regnibertus* Diaconus, *Dominicus* Notarius, *VViggarius* Cancellarius, *Albertus* Subdiaconus, qui etiam alibi *Hadelbertus* Notarius vocatur, *Hubertus & Comeatus*.

Sub Ludouico iuniore, prædicti filio, *Gezo & Arnolphus* Cancellarij.

Sub Carolomanno, *Baldo* siue *VValtho* Cancellarius, *Madalvvinus* siue *Madalvvinus* Notarius.

Sub Conrado I, *VVodelfridus* Cancellarius.

Sub Henrico I, cogn. Aucupe, *Poppo* Cancellarius, & *Hildvvinus* Notarius.

OTHO I, cognomento Magnus, Imperator.

*Poppo Epi-
scopus Her-
bipolensis.*

SVb Othone igitur Imperatore primo, se offert ordine principem *Poppo*; utpote qui sub patre Othonis Henrico idem munus obierit: qui recognouit Othonis literas an. 937, apud *Meibomium* pag. 117, 118, & 119: ac postmodum an. 940, nomine *Friderici* Archi-Capellani, in *Metrop. Salisb. tom. 2. pag. 372, & 506.* quo priori loco pro *Friderico* mendosè *Henricum* irrepsisse supra dixi. Fuit iste *Poppo*, de quo vix dubitem, ille ipse, qui anno sequenti 941, ab Othone, cui sanguine iunctus fuit, ad *Herbipolensem* Cathedram promotus fuit; natus patre, *Herbipolensi* Burggraui. Decessit *Ratisbonæ*, an. 961, in magno Principum conuentu. Gratosum apud Imp. fuisse, vel hinc colligas; quòd primus ius eligendi Præsulem, Ecclesiæ suæ ab illo impetrauit. Diuersus est ab hoc alter *Poppo*, prioris synchronus, *Slesvicensis* Episcopus,

pus, vir miraculorum gloriâ clarus, qui Danos ad fidem conuertit.

Huic Vrmus proximè successit, licet de illâ lectione superius dubitârim. Is reperitur, ad an. 946, apud Miræum in Notit. Eccles. cap. 55.

Tertium reperio Brunonem, fratrem Othonis Augusti, ut inter Bruno Archiepiscopus Colon.

Sequitur quarto loco Liutolphus, siue, ut hodie scribimus, Liutolphus, qui subscripsit Priuilegium Othonis, Mindenfi Episcopo concessum, an. 961, apud Pistor. pag. 734; & apud Meibom. pag. 121, donationem, factam S. Lüdgeri Helmstadiensi Cœnobio, an. 952; præfuitque ad minimum ad annum usque 966, Not. Eccles. Miræi, cap. 62: vel etiam an. 972, si in numero nil sit vitij, apud Hund. in Metrop. part. 1, pag. 134. Fuit hic Legatus Imperatoris in Concilio Treuerensi, an. 948 celebrato, in causa Ludouici Regis Galliarum, & Hugonis Principis; tom. 5. Concil. part. 2. edit. Colonienfis pag. 149, vocaturque à Flodoardo, rem istam narrante, Legatus & Capellanus Regis Othonis. Fuerat initio eiusdem Imp. Notarius, recognouitque eius literas Wilhelmi Archi-Capellani vice, an. 957; non, ut in excuso, 967, apud Hund. in Metrop. tom. 1, pag. 470.

Ludgerius (nisi satius sit cum præcedenti hunc eundem credere, & scripturam interpolare; quod fortassis, ducto à numeris annorum, quibus signauit, argumento, præferre quis velit) recognitionibus intendit an. 963, apud Meibom. pag. 124: an. 968, apud Miræum, lib. 1. Donat. & in Not. Eccl. c. 65: denique an. 969, in Metrop. Salisb. tom. 2. pag. 237. Post hunc Othonis I literas, datas Parthenoni in monte Elten, super hæreditate Wichmanni Comitis, Zegerus vice Roberti recognouit an. 970. Extant apud Dn. Ægid. Gelenium in Auctuario Histor. de S. Engelberto Archi-Episcopo & Martyre, pag. 376.

Adalgerus, in Notit. Eccles. cap. 62, literas Othonis subscripsit an. 965: cum quo an idem sit Adaldagus Hamburgensium & Bremensium Archi-Episcopus, pro certo non affirmauero; imò contrarium longè verius crediderim. Hunc quidem per totos quinquaginta annos Othonum Imperatorum Cancellarium fuisse, è Crantzij Saxon. lib. 4, c. 9, ac 12; & lib. 3 Metrop. cap. 16, Beyerlingus tradit tom. 5. Theatri, pag. 149: nec tamen verba Crantzij expressè, id dicunt, quod inde citans exprimere conatur. Ea huiusmodi sunt: Adaldagus Vnni successit, voluntate regis Ottonis, cuius semper hærebat consilijs, eius intimus ac primus Secretarius, quem ætas nostra vocat Cancellarium; (quod per Cancellos pro multitudo negotiorum & interpellantium consuevit interpellari;) quod ministerium ille præstabat summâ fide & integritate tribus Ottonibus. Genere quidem illustris, et æte iu-

uenis, specie decorus, morumq; probitate speciosior. Concordant cum præmissis, quæ Albertus Stadenſis Abbas ſcribit ad an. 961: cum Othone Magno, annis continuis quinque, in Italia commoratum eſſe, pependiſſeq; apud illum conſiliorum ſummam, quæ etiam cauſa fuerit, ob quam à Regum latere diuelli non potuerit. Item ad an. 974: His tribus, æquè fortiffimis ac iuſtiſſimis Imperatoribus, tam carus & familiaris erat Adaldagus, pro virtutum merito, & doctrinæ magiſterio, vt à latere illorum vix, aut rarò diuelleretur; ſicut præcepta Imperatorum ad nutum eius diſpoſita oſtendunt. In eandem ſcribit ſententiam Adam Bremenſis, quem prædictus Stadenſis; & hūc viciffim homonymus Hamburgeniſis compilauit. Putārim autem potiùs, eſſe Adaldagum non Cancellarium; ſed, qui altior & ſublimior gradus eſt, rerum ſummæ præpoſitum fuiſſe; quem Conſilij ſanctioris directorem ſiue Præſidem hodie vocamus. Eo enim nos vocant formalia Adami, & Stadenſis verba, à Crantzio & Beyerlingo nimis latè & ampliter expoſita: præſertim, cum Diplomata taceant; nec hætenus, quod quidem ego repperim, Adaldagus aliquis in illis compareat. Huiuſmodi autem officio, quo carere nequeunt, qui prudentis & laudati regiminis deſiderio tenentur, diuerſi apud diuerſos functi reperiuntur. Exempli cauſa apud Henricum III, cogn. Nigrum, Gebhardus Episcopus Aſtetenſis, qui poſtea Victor II Papa; apud filium eius, Henricum IV, S. Anno Colonienſis, & Albertus Bremenſis Archi-Epiſcopi; & matrem eius Agnetem, pro minorenni filio Imperij tractantem gubernacula, Henricus Episcopus Auguſtanus; apud Fridericum II, & filium eius Henricum, S. Engelbertus Colonien. Archi-Epiſcopus; alij apud alios. Nec tamen negauerim, non vnā vice, vtrumque munus, tum Cancellarij, tum Directoris (Vice-Dominum vocat Adam Bremenſis) in eundem hominem concurriſſe.

Rudolphus. Rudolphum Meibomio debemus, apud quem an. 965, ſubſcribit is geminum Othonis Diploma, Eccleſiæ Magdeburg. impertitum, pag. 126. Forte tamen *Ludolphi* nomen illic reponi debet; de quo Lector indicabit. Apud
Ambroſius. eundem Ambroſij nomen conſeruatum eſt, an. 967 ſubſcriptionem facientis, pag. 128, quæ ita habet: Ambroſius Cancellarius, ad vicem Humberti Episcopi & Archi-Cancellarij recognoui & ſcripſi. Data X. Kal. April. An. Dom. Incarn. D. CCCLXVII; Imperij verò Domini Ottonis piſſimi Caſaris VI. Indictione X. Actum Rauennæ in Dei nomine, feliciter, Amen Idem Ambroſius principe loco, ante omnes, etiam Archi-Epiſcopos, & nominatim Moguntinum, ſubſcripſit erectionem Archi-Epiſcopatûs Magdeburgeniſis, factam Rauennæ in Concilio, ſub Ioanne Papa, hiſce formalibus: Ego Ambroſius Palatinus Cancellarius, ſubſcripſi, compleui, & dedi.

Nec

Nec alibi, quàm illic pag. 129, Rutgerum reperimus, in Donatione Othonis, factâ Adelheidæ Coniugi an. 968. Quis ille fuerit, hætenus eruere nequiu. Vixit quidem hoc vel proximè sequenti auro Rutgerus, vir, vt illa ferebant tempora, eloquentissimus, Scriptor vitæ S. Brunonis Colonienfis Archi-Episcopi: quem suspicari possit nonnemo cum hoc eundem esse. Sed non conueniunt omnino tempora; ac licèt Vossius, lib. 2, cap. 44, sub Sancto Henrico hunc referat, videtur tamen ille Rotgerum Monachum Germanum, cum Rogero Abbate Britanno confundere; ac Scriptor ille Brunoniæ vitæ, à Gelenio alijsque, adhuc multò iunior fuisse scribitur.

Rutbertus tandem sub hoc Cæsare agmen claudit; qui, dummodo à præcedente diuersus sit, (fortè enim pro Rutberto Rutgerus immigrarit) eodem anno literas signâsse legitur, Foundationem Ecclesiæ Misnensis continentes, apud sepe dictum Meibom. pag. 129. Videtur hic idem ille esse, qui seq. an. 969, Moguntinam Cathedram, & cum illâ Archi-Cancellariatum Imperij obtinuit. Diuersis enim exemplis iam ostensum est, & deinceps probabitur; quo tempore Episcoporum nominatio & promotio magis penes Imperatores quàm Pontifices & Capitula fuit, sapius Sedi huic, Germaniarum Principi, Palatij Imperialis Cancellarios impositos fuisse; idque similiter in reliquis Metropolitanis & Episcopalibus Cathedris contigit, vt deinceps in Arnolde, Christiano, Philippo, Reinaldo, Ioanne, Heriberto, plurimisque alijs, suis locis ostenderetur.

OTHO secundus Imperator.

Filius primi Othonis simul ac Patri in Imperio successit, Willigisum in Cancellarium assumpsisse reperitur, qui sub Othone primo Notarius Aulæ fuerat, vt suprà vidimus. Is humili loco ortus, patreque carpentario vel hamaxurgo natus fuit, in pago Saxoniz, Scheningen dicto, qui Helmstadiensi oppido milliari vno abest: vel, vt alij volunt, è vico Stromingen nomen habente. Admiratio virtutis eius vsque aded præualuit, vt, quàm ille in secretiori conclauj appingi, & oculis suis iugiter obuersari voluit, paterni opificij & contemptæ testem originis, ROTAM; eius in Cathedrâ & dignitate Successores, perpetuis impostero tempore, in hunc vsque diem, Ecclesiæ suæ Metropolitice arma, vt vocamus, & insignia esse iusserint. Cancellariatum Aulicum ultra quadriennium non tenuit; licèt necdum mihi videre contigerit ab illo recognitas literas, præter annorum Christi 973, & 974, inter Priuilegia Ecclesiæ Mindensis, apud Pistorium, pag. 740: Miræum, in Cod. donat. cap. 39,

& in Notit. Eccl. c. 66: Hund. in Metrop. tom. 1. pag. 135. Et si autem Serarius, lib. 5. rerum Mogunt. pag. 714, tradat in an. 977, principium Præfulatus Willigisi incidere; extat tamen Othonis II Diploma, inter Mindensia Priuilegia sextum, Willigisi vice à Successore eius an. 976 recognitum. Et cum certus sit annus obitus eius; (1011,) non constat sibi tempus, ab ipsomet Serario Pontificatui Willigesiano præfinitum, nisi errore hoc correcto. Eodē Willigisi siue Willigisi nomine dictus quoque fuit hoc Archi-Episcopo antiquior, pater S. Willibrordi Episcopi Ultraiectini.

Folgmarius
Episcopus
Ultraiecti;
1116.

Successor Willigisi Folgmarius fuit; qui an. 974, regni Othonis decimo quarto, Imperij septimo, recognouit, siue notauit, vice Willigisi Archi-Capellani Diploma Ecclesiæ Mindensi concessum, apud Pistorium, pag. 738. Mouet mihi dubium adscriptus annus, (974) an Willigisus fortè, antequam Moguntinam Metropolim consequeretur, iam tunc Archi-Capellanus dictus fuerit: quem nodum nunc non soluo, eò duriores, quod Prædecessor Willigisi Rupertus ante annum 976 non obierit; & adscriptum Regni & Imperij tempus, omnem suspicionem vitiati æræ Christianæ numeri procul abigat: Otho enim II an. 961, Aquisgrani in Regem; an. 968, Romæ in Imperatorem coronatus est. Fortè tamen dicendum sit, ipsos etiam Regalis Palatii Cancellarios, Archi-Capellanos subinde dictos fuisse: cuius rei etiam alia colligi possunt exempla. Certè Serarius, de hoc ipso Willigiso agens, scribit pag. 714, *eum, qui ingenio, doctrinâ & virtute polleret, primò Archi-Capellanium Othonis II; postmodum Archi-Episcopum Moguntinum factum esse.* Verùm obstat adhuc, quòd Folgmarius, vice Willigisi recognoscens, & ipse disertè Cancellarius vocetur. Quare hæc alijs discutienda dimittamus. Meminit autem præterea Folgmari prædicti Paulus Windeck cap. 12 de Elector. Imp. nisi quòd illic corruptè *Folginatus* vocatur. Vixit iisdem ferè temporibus Folckmarus, S. Brunonis Colonienfis Archi-Episcopi primùm Secretarius, (ita *Dithmarus*) deinde in Ecclesiastico regimine eiusdē Vicarius, per Lotharici Regni administrationem, à Diœcesi absentiam. vt Rotgerus in vitâ cap. 45; consequenter Archidiaconus, vt Cratepolius in Catalogo; tandem in Archi-Episcopatu Successor. verùm is ab hoc diuersus fuit; vtpote qui ante Othonis II regni principium dudum obierit, an. 969, cum annos quatuor sedisset. Propius ad scopum collimârit, qui dixerit esse hunc *Folckmarum Episcopum Ultraiectinum*: quem hoc tempore vixisse satis arguit, quòd à *Tangmaro* dicatur S. Berwardi, Episcopi Hildesheimensis, auunculus fuisse; quem etiam, vti gratus & potens in regali Palatio, ad aulicam militiam promouit.

Egbertus.

Post Folgmarum Egbertus reperitur, qui anno 976 subscripsit Othonis

thonis Priuilegiū Mindenſi Eccleſiæ conceſſum, & ab eodē datas literas binas Patauienſi ad Danubium Eccleſiæ, in Metrop. Salib. *part. 1, pag. 319*; in quibus Egvertus ſcribitur. Nec dubito hunc eundem eſſe cum illo, qui in eādē Metrop. *part. 2, pag. 588*, Engelbertus vocatur.

Hugo *Cancellarius*, ait in Catalogo Bruſchius, Othonis II Imp. *Cancellarius* Hugo Episcopus an. 984, in ordine quintus-decimus, ſeditque quinque annis, mortuus an. 989. Huius rogatu & inſtantiā Benedicte Papa ſextus S. Burchardum, primum illius Sedis Antiftitem, Sanctorum numero adſcripſit. Hunc Othonis Cancellariorum poſtremum fuiſſe inde conſtare puto, quod quo anno Imperator obiit, ad Episcopatum promotus fuerit.

Hildebaldum nihilominus vel ideo agmen Collegarum claudere non pigeat, quod hic recognouerit vltima, quæ hætenus reperire potui, Othonis Diplomata, an. 979, 980, 981, & 983 emiſſa. Videatur Metrop. Salib. *tom. 1, pag. 253*; *tom. 2, pag. 373, 374*; *tom. 3, pag. 396*: Cod. Donat. Miræi, *cap. 40*: *Hist. Leod. tom. 2, pag. 209*: Not. Eccl. Mir. *cap. 69*. Duos reperio, ſub Othone II, huius nominis Episcopos, Curienſem in Rhætiā, & Wormatiēſem; quorum poſterior eſt, de quo agimus. Is ſedere cœpit ab an. 975, vt Bruſchius vult, vſque ad an. 993, per annos 18; ac ſimul cum Episcopali hanc aulicam curam ſuſtinuit: idque non vno in loco ipſemet proſtitetur. in anno autem obitū, Bruſchius errat, vt dicam, cū ad tertium Othonem ventum fuerit. Haſſus patriā fuit, ac à pietate, eruditione & virtute commendatur. Principum familiaritate & gratiā, ad Eccleſiæ concreditæ ornatum & emolumentum, vſus fuiſſe traditur. Hildyvardus nominatur alicubi in Metrop. Salib. *tom. 1, pag. 137*; Hildipoldus, *tom. 3, pag. 396*: multò autem corruptiūs Hildebrandus, *p. 138*; & Hildibraldus, *tom. 1. rer. Leod. p. 210*: Hildebrandus denique, apud Gevvold. *pag. 69, nu. 44*. Vix etiam dubitem eundem cum hoc ipſo eſſe, quem Chron. Spirenſe, *pag. 279*, in literis an. 989 datis, Ludebaldum pari errore nominat. Burchardum de Mangenfeldt, primum Saxonici Iuris gloſſatorem, huius Othonis II Imp. quoque Cancellarium fuiſſe; idque vulgò tradi, ait Kirchner. *de off. & dignit. Cancell. lib. 1, cap. 2, num. 63*. Vocat illum eximium id ætatis Doctorem, qui Quæſtoris titulo, & literatâ dignitate in aulâ prædicti Principis floruerit. Fuiſſe hunc Burchardum Othonis Conſiliarium non negauerim; De Cancellariatu eius ampliùs deliberandum cenſeo: maximè, cū prædictus Auctor & alios in iſtum ordinem adoptet, citra aliorum mentem & tradita.

OTHO

OTHO tertius Imp.

Hildebal-
dus Episco-
pus VVor-
mariensis.

Q Vi fuerat sub parente, sub hoc etiam Cancellis Imperialibus præfuit; nempe idem, quem memoravi, Hildebaldus Episcopus, ab initio Imperij huius tertij Othonis, ad annum vsque ad minimum 997. unde apparet, consistere non posse, quæ alij de morte eius ad an. 993 referunt. Extant Othonis III Diplomata duo, ab Hildebaldo recognita an. 997, tom. 1. *Histor. Leod. pag. 210; & apud Miræum in Not. Eccl. cap. 77.*

S. Ber-
vvardus
Episcopus
Hildeshei-
mensis.

S. Berwardus è Comitibus Saxonie (à quibusdam Palatinos Comites vocari inuenias) de Somerschenburg, decimus-tertius Hildesheimensis Episcopus, à Bruschio dicitur fuisse Othonis tertij Sacellanus; apertius autem à Lamberto Schafnaburgensi, ad an. 992, Regis Cancellarius vocatur. Addit idem, in diuinis pariter & humanis rebus solertissimum fuisse. Sedit annos 31; fundauitque nobile & diues Cœnobium S. Michaëlis, intra muros Hildesienfes. Viræ sanctimoniâ probatissimus fuit; nec minus in vitâ, quàm ab obitu miraculis claruit. Extat Vita eius apud Surium tom. 6; sed longè plenior apud Brovverum, in *Sideribus illustrium Germanie Sanctorum*, scripta à Tangmaro, quo in studijs Magistro vsus fuisse putatur: qui inter alia nos docet, Othonem tertium hunc sanctum virum morum & studiorum Informatorem habuisse.

S. Heriber-
tus Archi-
Episcopus
Coloniensis.

Quid mirum, laudatissimum Imperatorem Cancellarios innocentissimos in ministerio habuisse? Sanctum certè, quem vidimus, Sanctus alius subsequitur, Coloniensis Archi-Præsul, Heribertus: de quo id, quod asserimus, Rupertus Tuitiensis in vitâ testatur, & ex illo refert Serar. *Rer. Mogunt. lib. 1. cap. 29; & Cratopolius in Catalogo.* Etsi autem illi dicant Heribertum primum Cancellarium Othonis fuisse; non tamen id de Archi-Cancellario, cui appellatio illa propriè competit, accipiendum est: vti ex diuersis, quæ supersunt, Imperialium literarum recognitionibus constat, quas Moguntini Archi-Episcopi, vti Archi-Cancellarij, vice Heribertus subscripsit. Videantur. *Metrop. Salisb. tom. 1, p. 364; & Miræus l. 2. Diplom. c. 26: vbi an. 999 recognouit; & eiusdem Miræi Notit. Eccles. cap. 77, ac lib. 2. Donat. cap. 21: vbi annus 1007 apponitur, qui ad Othonis Successorem pertinet; sub quo deinceps de Heriberto reliqua referentur.*

S. Heriber-
tus Archi-
Episcopus
Coloniensis.

S. HENRICVS Imp. Germanis secundus vocatus.

S. Heribertus Archi-Episcopus Coloniensis, nouo ac solitario, vt puto, exem.

exemplo, iam tunc Metropolitica Sedem tenens, non minus sub hoc, quam Othone III. Cancellarium Imperialis Palatii egit, ut testantur subscriptiones in præcedentibus prolatae. Cœpit enim sedere an. 997; & anno 1021, præsulatus quarto & vigesimo, defecit. Incrementa sua debuit Hildebaldo Episcopo Wormatiensi, de quo supra; qui Wangionum maiori Præpositurâ donatum, & in aulam receptum, negotijsque adhibitum, in Othonis tertij ulterio-rem notitiam produxit, cui vnice carus gratusque fuit. Namque isti iam inde à condiscipulatu familiaris fuisse videtur; eundem enim cum illo & Roberto Gallia Rege Præceptorem habuit, virum doctissimum sui temporis, Gerbertum: qui post Remensem & Rauennatem Cathedras, tandem, Gallica originis omnium primus, Petri Sedem Romæ tenuit, Sylvester secundus vocatus. Fundator est Abbatia Tuitiensis Heribertus; cuius loci Abbas Rupertus, notissimus & celeberrimus Scriptor, vitam eius politiori stylo executus est, apud Surium, & Operum eius Tomo altero legendam. Obstitit, Henr. Imp. ad Imperium aspiranti; cum quo tamen deinceps in gratiam redijt, & fidelissimus illi permansit. Natales quod attinet, è Comitibus Rotenburgensibus; ad Tubarum amnem in Franconia, vel Leiningensibus, ortum ducebat, ut Cratopolius in Catalogo refert. Rupertus de stirpe eius nil ampliùs scribit, quàm ut in Wormatiensi territorio, è matre nobilissimi in Alemaniâ (Sueuia) Comitum Regimbaldi filiâ, natum dicat: vnde potius, nî vtrumque erroneum sit, è Leiningensibus quàm Rotenburgicis prodijisse dicendus erit.

Engelbertus Cancellarius recognouit S. Henrici literas an. 1002; quæ extant tom. 1 Metrop. Salisb. pag. 140; & confirmationem possessionum S. Bauonis Gandauensis, an. 1003, ap. Miræum lib. 1. Donat. cap. 17: vbi Egilbertus legitur. Fortè hic sit Frisingensis ille Antistes, qui an. 1005 sedere incepit, seditque an. 34. Is è Comitibus de Morsburg natales suos repetebat.

Ta 2 mo, ut Baronius, Raderus & Streuelfdorffius; siue Dago, ut Trithemius & Crantzius vocant, Cancellarius fuit Henrici Sancti ad annum 1004; quo Magdeburgensibus illum Archi-Episcopum dedit, ut Crantzius in Metrop. lib. 4. c. 3; & Trithem. in libro de Bauaria Ducibus prodiderunt. De hoc videri possunt, quæ inter Sanctos Cancellarios infra exequor.

Huic Eberardus, quantum hæcenus indagare potui, Successor obuēnit; cuius plures supersunt recognitiones de annis 1006, 1007, & 1008, apud Miræum lib. 1. Diplom. c. 27, & in Notit. Eccles. c. 78, & 79; Histor. Leod. tom. 1, pag. 213; Metrop. Hundij tom. 3, pag. 526. Hunc fuisse illum ipsum Eberardum,

H

quem

Engelbertus Episcopus Frisingensis.

Tagmo Archi-Episcopus Magdeburgensis.

Eberhardus Episcopus Bambergensis.

Adelboldus
Episcopus
Ultraiecti-
nus.

quem Henricus à se fundatæ, an. 1006, Ecclesiæ Bambergensi primum Episcopum præfecit; non video cur dubitare possimus. Quamvis hac in re coniecturis minimè opus sit. Dithmarus enim, Merspurgenfis Episcopus, qui præfens interfuit, narrans, *lib. 6. Historia sue*, Synodi Francofurtensis gesta, & erectionem Ecclesiæ Bambergensis, ita scribit: Eberhardo tunc Cancellario cura Pastoralis à Rege committitur, & hic à præfato Archi-Præsule (Willigiso) eodem die consecratur. Hunc Wippo, in vita Conradi Salici, vocat virum ingenio & moribus reipub. valdè necessarium. Eberardum Adelboldus excepit, is qui vitam S. Henrici Domini & Benefactoris sui scripsit, Sigeberto teste, *de viris illustribus*, c. 139; qui Adelbodem vocat. Hunc autem Henrici Sancti Cancellarium fuisse, auctor est Trithemius, in *Chron. Hirsaug.* pag. 43. Magnum Chronicon Belgicum Pistorij vocat Consiliarium Eximium. Hic Ultraiectinæ Ecclesiæ ab Imperatore præfectus fuit; cui cum laudabiliter præfuisset octodecim annis, sub Conrado Salico, an. 1027 obiit, uti ex *Traiectensibus annalibus* Chron. præd. Auctor, & Trithemius scribunt. Incidit igitur annus promotionis eius in annum 1009; ut absurdum non sit, si Eberardo, quod fecimus, Successor detur; sequentes enim Henrici annos Guntherius ferè occupat vniuersos. Præter vitam Henrici scripsisse plura traditur à Sigeberto, quorum aliqua Trithemius recenset. Fuerat antea Lobienfis Clericus, ut idem Sigeb. seu, ut magis specificè Trithemius designat, Monachus Benedictinus: apud quem tamen perperam Bobienfis legitur; nec tam librarij, quàm ipsius, ut suspicor, Scriptoris errore. Est enim Bobiū Italiæ Monasterium, id quæ Lobienfi, seu Laubienfi Belgico, longè olim celebrius fuit. In illis, quæ ad conspectum meum venerunt, Diplomatis, huius non vidi mentionem fieri. Contra Theodoricum Hollandiæ Comitem, pro Ecclesiasticâ libertate, multa bella gessisse, ijdem Auctores memorant.

Aribo Ar-
chi-Episco-
pus Mogun-
tinus.

Aribonem, Archi-Episcopum Moguntinum, fuisse prius magnum Imperatoris Cancellarium, auctor *Chronici manuscr. Hildesheimensis* tradit; cuius rei hæcenus testimonia alia non comperi.

Guntherius
Archi-
Episcopus
Salisbur-
gensis.

Tandem igitur Guntherus, siue Guntherius, sequitur; qui an. 1009 recognouit Priuilegium Mindensis Ecclesiæ, ab Henrico concessum, (extat apud Pistor.) & alias literas, in *Metrop. Salisb. tom. 1*, pag. 38; anno autem 1010, donationem factam Monasterio Pollingano in Bauaria, in *Metrop. Salisb. tom. 3*, pag. 113; an. 1011, Priuilegium Monialibus in Chuebach datum, apud Hundium *tom. 2*, pag. 248. annos 1018, 1019, 1021, vide apud Gretserum in *Diuis. Bamberg.* pag. 78; Notit. Eccles. Miræi *cap. 80; lib. 2. Donat. cap. 22*; *Metrop. Salisb. tom. 1*, pag. 144; *tom. 2*, pag. 374. De anno autem 1023, qui fuit Henr. Imp. penultimus,

timus, extant subscriptiones Guntherij apud Goldast. tom. 2. *Constit. Imp.* pag. 46; & in Chron. Laurisheim. Freheri, pag. 75. Hic post Henricum, cui in vita & post mortem patrata miracula sanctitatis opinionem obtinuerunt, factus est vigesimus quartus Salisburgensis Præsul, præfuitque laudabiliter annis quatuor; vti non tantum Hundius in *Metropoli*, sed etiam Brunnerus lib. 5 *Boicorum* testantur. Pulchrè autem tempora conueniunt: anno enim 1023 Henricus obiit, & in eodem desinunt Guntheri recognitiones; vt dubitandum non sit, suscepto Archi-Episcopali pallio, Cancellariatui renuntiassè. Fuit tamen, præter recensitos, eiusdem Imperatoris Cancellarius etiam Suidigerus, (aliqui Sindigerum corruptè vocant) natione Saxo, Episcopus Bambergensis; qui postea ab Henrico tertio Cæsare, dicto Nigro, cuius Cancellarium fuisse erroneè tradit Kirchnerus lib. 2, cap. 1, amotis tribus in schismate electis Pontificibus, Romanus Papa, Clementis II nomine, promotus fuit an. 1047: & sequenti, non sine veneni propinati suspicione, post nouem mensium Pontificatum interiit; reuolutusque in Germaniam, Bambergæ honorificè tumulatus est. Auctor eius rei Bruschi in Catalogo, & Laurentius Beyerlinck in *Theatro rom.* 5, pag. 130. Hunc sagacissimi ingenij fuisse scribit cit. loco Kirchnerus. Reperio præterea apud Gevvoldum de *Septem-viratu*, pag. 99, num. 55, Henricum Cancellarium, ad an. 1014; vbi sequens subscriptio refertur: Henricus Cancellarius vice Euphrardi Episcopi & Archi-Cancellarij. Actum Romæ. Suspiciari autem possumus, Guntherium Cancellarium, proficiscente in Italiam Cæsare, in Germaniâ remansisse; in medios enim Guntherij annos Henricus hic incurrit. Monet autem, ne & hoc præteream, Gevvoldus, pro Euphrardo illic Heribertum Coloniensem, vtpote Italiæ Archi-Cancellarium, restituendum esse: quæ interpolatio donec firmioribus aliquibus adminiculis stabilietur, parum satisfacit; maxime cum necdum à quoquam probatum sit, iam tunc S. Henrico imperante, Italiæ Archi-Cancellariatum Colonienfibus Archi-Episcopis fuisse hereditario iure concessum; cum potius contrarium in præcedentibus ostensum sit, quod Lector remittitur. Deinde nequaquam probabile est, si illic Heribertus intelligi deberet, scriptusque fuisset, solius Episcopi epitheton illi datum esse; cum inter subscriptores eiusdem Diplomatis, Archi-Episcopali debito titulo honoretur. Certius autem hac de re iudicari posset, si de contentis istius Diplomatis constaret. Hactenus ad minimum suspicor, de negotio aliquo Italico in illo dispositum fuisse; ac propterea Italici Archi-Cancellarij nomine, qui aliquis ex Episcopis Italiæ fuerit, illud recognitum fuisse. Verius igitur censeo, pro Euphrardo, Euerhardum reponi oportere, vbi cūque tandem is ouilia sua constituerit.

Suidigerus
Episcopus
Bamber-
gensis postea
Clementis II
Papa.

Henricus.

CONRADVS Salicus Imp. eius nominis secundus.

Burchardus
Episcopus
Vormatiensis.

SVb Conrado, se principe loco sistit Burchardus, qui anno 1024, & 1026, recognouit literas huius Principis, quibus Werdinenfis in Westphaliâ, ad Ruram amnem, Monasterij confirmauit Priuilegia; vt auctor est Gerhardus Kleinforgius, in *Ecclesiastico suo patrie nostrae Chronico*, aliquoties à me laudato. Vixit adhuc sub initium Imperij prædicti Conradi Imperatoris, (cuius adolescentis Nutritius & Institutor fuerat, vicissim ab illo omni vitâ charissimus habitus) S. Burchardus Episcopus Vormatiensis; decessit enim, vt in *Catalogo* scribit Bruschijs, an. 1025, 20 Augusti. Dubito tamen, an sit hic ipse, de quo apud Kleinforgium; maximè, quod posteriores anno 1026; atque ita, de aliquorum sententiâ, post Burchardi mortem, quam communiter in annû 1025 cadere scribunt, scriptæ sint: & fortè verisimile non sit, S. Burchardum, eo temporis decrepitum ferè senem, se aulico pistrino addicere voluisse. Accedit, quod postremis Conradi annis, hoc nomine Cancellarius aliquis in aula eius egerit, quem suspicari possumus cum prædicto eundem esse; licet medius aliquis, de quo statim, interuenerit: nam eius rei alia etiam exempla in Imperatorum Historia occurrunt. Liberum interim per me Lectori erit, quid de hac re probabiliùs veriusque statuere velit. Quia tamen, quod postmodum prædictis iam scriptis mihi primùm innotuit, præcipuus nodus de an. 1026, qui negotium mihi facecessit, per Cardinales Baronium & Bellarminum solutus est, qui concordantibus suffragijs S. Burchardum non anno 1025, vt plerique priùs voluerant, sed sequenti 1026, obiisse tradunt, ac illius sententiæ veritas ex gestis Conradi Imperatoris abundè apparet; reliqua in contrarium nos vocantia, non perinde magni æstimo; valdeque probabile duco, voluisse Conradum, hunc Educatores & Magistrum suum, vel in extremâ senectâ Aulici Cancellariatûs sublimi dignitate exornare. Ac forte huc non nihil faciat, quod S. Burchardus, vt vitæ Scriptor refert, iam iam moriturus; se inter ditissimos recenseat. nec puto cuiquam dubium esse, compendiosorem ad opum cumulationem, per opimum & pingue Cancellariatus officium, quàm tenuem Ecclesiasticum censum, patere viam. Videat de reliquis Burchardum concernentibus, cui lubet, Mantissam nostram, cap. 1 de Sanctis Germaniæ Cancellarijs.

Vdalricus.

Vdalricus, siue, vt lectio eius nominis alicubi variat, Odalricus, Oudalricus, vel Vodalricus, ab an. 1024, id est, ipso ferè Conradi imperantis primordio, ad annû vsq; 1029, tanquã Cancellarius Diplomata sui Principis recognouit;

uit; uti videre est, quoad an. 1024, in *Metrop. Salisb. tom. 1, p. 146*; & *tom. 1. Histor. Leod. pag. 264*: quoad annos 1025, ead. *Metrop. Hundj tom. 1, pag. 143*; & *tom. 3, pag. 407*: an. 1026, *Metrop. tom. 3, pag. 346*: an. 1027, *Kleinsorg. in Chron. Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 371*: an. 1028, *ibid. pag. 372*: an. 1029, *Metrop. part. 1, pag. 143*; & *part. 2, pag. 39*. De hoc quod præterea dicam, hætenus non habeo: necdum enim in omnes & singulos Cæsareanorum Diplomatum subscriptores curiosius inquirere mihi vacuum fuit. nec dubito, de aliquibus frustraneum laborem fore; licet faciliorem eiusmodi venatum faciat, quod liquidum sit, Ecclesiastici Ordinis ad vnum omnes fuisse. Dispiciat autem Lector philomusus & philologus, cum constet Diplomatum fide, memoratos modo, Burchardum & Vdalricum, annis 1024, & 1026 (de intermedio quis idem statuere dubitet?) simul Cancellarios aulicos eodem tempore fuisse; an non de alijs temporibus idem dici possit. Ac velit fortè ad ita opinandum nos inuitare, quod non vno in loco illorum aliqui, quasi ad aliorum eiusdem nominis & officij differentiam, *Summi vel primi Cancellarij* vocentur.

Successor Vdalrici in officio fuit Burchardus; siue is ille ipse sit, de *Burchardus* quo priùs; siue ab illo diuersus, quod magis puto. Is recognouit vice Bardonis *Archicapellani*, an. 1033, Priuilegium Ecclesiæ Mindensi concessum, apud Pistorium, & apud Miræum in *Codice Donat. cap. 47*; licet ibi Bulchardus legatur: deinde in *Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 145*, an. 1034; apud Miræum, in *Notit. Eccles. cap. 84*; *lib. 2. Donat. cap. 23*, an. 1038; *Metrop. Salisb. part. 1, pag. 145*. Inuenio in *Basiliensium Episcoporum Catalogo*, sub Henrico IV, Burchardum de Hasenburg; sed illum hoc Cancellario iuniorem censeo.

HENRICVS tertius, cognom, NIGER.

Primo loco Theodoricus referri postulat, qui recognouit Bardonis *Theodoricus Episcopus Constantiensis* Moguntini vice (is in *Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 365*, etiam VVardo & VVartho scribitur) Priuilegium Henrici, datum Mindensi Ecclesiæ, quod inter reliqua edidit Pistorius; idque an. 1039 datū fuit: uti & confirmationem bonorum Frisingensis Ecclesiæ, factam eod. anno: *Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 148*. De anno 1040, vide Miræum in *Notit. Eccles. cap. 87*; *Histor. Leod. Chapeauilli; tom. 1, pag. 280*; *Metrop. Hundj tom. 2, pag. 4*, & 276: ac *tom. 3, pag. 881*. de an. 1045, (dummodo is non alius Theodoricus, sed hic idem est) vide eandem *Metrop. tom. 1, pag. 365*; & *tom. 2, pag. 15*. Hic, pro more meliorum istorum seculorum, Aulicæ curæ satur, anno 1045 Episcopalem Cathedram conscendit, apud Constantienses, factus eius loci in ordine trigessimus octauus Antistes;

cum antea Aquisgranensis & Spirensis Præpositus fuisset, ut Bruschijs auctor est, qui Cancellarium & Arch-Sacellatum vocat. Fuit Imperatori Henrico longè charissimus; cum autem valetudine infirmiori vteretur, post quartum assumptionis annum, Successori morte sua locum fecit.

Euerardus
Archi-
Episcopus
Treueren-
sis.

Euerhardus vice Balduini (*Bardonis* legi debet) recognouisse legitur apud Miræum in *Notit. Eccles. cap. 47*, anno 1041: quem eundem annum ponit etiâ Metrop. Hundij *tom. 1, p. 149*; & *tom. 2, p. 249*: an. 1044, inter Diplomata Monasterij sancti Maximini, num. 22. Fuit hoc tempore Augustanus Episcopus Eberhardi nomine; quem tamen sunt qui Epponem, vel Gebhardum dictum velint; quem hunc Cancellarium esse, fortè non nemini non absurdum dictum videatur. Is anno 1048 obiit, præsulatus anno decimo octauo; Imperatore & Principibus Imperij præsentibus, honorificè terræ datus. Verius tamen crediderim, fuisse hunc Treuirenses eo nomine Archi-Episcopum, in ordine 77; qui Hezelino Sueuiæ Comite natus, S. Popponi successit an. 1049. Hunc enim ab Henrico Imperatore III, Consilijs, rebusque magnis adhibitum fuisse scribit Kyriander *part. 9*, de Augusta Treuer. Fuerat antè Maior Præpositus Wormatiensis.

Adalgerus
Episcopus
Worma-
ziensis.

Post hunc Adalgero, siue Adalgerus, sequitur; qui anno 1043 recognouit literas, non Arnulphi, ut malè legitur in Metropoli Salisb. *tom. 2, pag. 506*; sed Henrici tertij. Id enim constat non tantum ex nomine Archi-Cancellarij Bardonis, cui cum anno illic expresso, 896, nihil commune est; sedit enim ab anno 1031, vsque ad an. 1051: sed multò magis ex annotatis ordinationis & regni annis; qui nulli Imperatorum omnium, præterquàm vni tertio Henrico competunt. Ordinationis (ita habet textus) 16 (anno;) regni verò quinto. Vnicum enim in omni Imperatorum nostrorum Augustâ historiâ, præter alterum Henrici VI, filij Imp. Friderici I, ab hoc non multum recedens, exemplum habemus, totis vndecim annis, ante obitum Patris, designati & electi Regis, in hoc Imperatore Henrico, qui, cum anno Chr. 1026, Successor in Imperio paterno destinatus & declaratus fuisset; an. 1040 demum regnare cæpit: ita ut præmissi ordinationis & regni anni non in alium, quàm quem expressi annum (1043) incidant. remanet tamen, pari, ut videtur, librarum mendo, vnius atque alterius anni discrepantia, in aptandis inuicem Imperij & regni Henriciani annis. Cæterum, ut id obiter, pro maiori declaratione eorum quæ dixi, non præteream, non huius tantum, sed & aliorum Diplomatum fide & testimonio euidentis est, mutatum fuisse istis temporibus morem præsum, qui sub Carolinæ stirpis Monarchis & Othonibus obseruari solitus erat. Illi enim annos regni computabant non à tempore mortis illorum, qui-

bus

bus successerant, sed ab ipsa primæua regij tituli consecutione, in arrham & certitudinem successionis secuturæ, delati: vti Ludouici Regis Germaniæ, Imp. Ludouici Pij filij; Othonis Imperatoris eius nominis secundi, Diplomata ostendunt. E contrario Henrici, tertius, quartus, & quintus, annos ordinationis numerant à primæua electione & Coronatione regia, (hæc enim & in literis antiquis, & ab Historicis passim Ordinatio nominatur;) annos regni à termino cœpti regiminis & administrationis regiae. Omnes enim tres, à viuis parentibus in consortium regni assumpti sunt, procerum Imperij assensu. De tertij Henrici annis iam dixi. Quarti annus regni primus incidit in ordinationis tertium; Quinti verò in sextum. Præter autem præmissa, hoc quoque documento est, Diploma præmemoratum pseudepigraphum esse; quod nullo reperitur, sub Imp. Arnulpho fuisse Adalgero Cancellarius aliquis: cum vice versa, sub Henrico III, id munus obierit eo nomine Wormatiensis Præsul, vt disertis verbis Bruschius testatur, qui Adalgerum vocat, & præfati Principis Cancellarium supremumque Consiliarium diu fuisse scribit. Nobilis genere fuit, ait idem Auctor, sed virtute nobilior; non tamen amplius quam quinque mensibus Ecclesiastico regimini præfuit, electus Martio mense, Augusto moriens.

VVintherius, siue VVuntherius, qui & alicubi corruptè Winchertus est, vndecim ad minimum annis togatæ militiæ ducatum tenuit, sub Henricis III & IV, patre & filio; ab anno 1048, ad an. 1058. Videantur, si cui placet, de an. 1048, Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 26; de an. 1049, Priuilegia Mindedensia, num. 8; Metr. Hundij tom. 1, pag. 367, & 478; tom. 2, pag. 27; de an. 1052, Metrop. tom. 1, pag. 150: vbi vice Luitv valdi recognouisse scribitur, qui communiùs Leopoldus reliquis in locis vocatur; & pag. 366, an. 1057, ibid. pag. 161; an. 1058, Priuileg. Mind. ap. Pistor. num. 20. Hunc eundem esse censeo cum Gunthero, quem Lamb. Schaffnaburgens. ad an. 1056, Henrici tertij Cancellarium fuisse scribit: nam, vt ex adductis Diplomatum allegationibus patet, tam præcedentibus quàm subsequenter annis, id muneris Wintherius sustinuit; vt valde verisimile sit, accedente etiam nominis vicinitate, non minùs intermedio isto, à Schaffnab. designato anno, quàm reliquis, eidem intendisse. Nec dubitare quis velit, esse hunc siue Guntherum, siue Wintherium, Bambergensem Antistitem, in ord. quintum; qui an. 1060, à quarto Henrico illam Cathedram obtinuit, ei que sex annis vtilissimè, vt ait Bruschius, præfuit. Eloquentissimus fuisse celebratur, ac multarum linguarum cognitione illustris. Profectus an. 1064, cum Sigefrido Archi-Episcopo Moguntino, Othone Episcopo Ratisbonensi, alijsque Proceribus, septem millium comitatu,

VVintherius, siue Guntherus, Episcopus Bambergensis.

tatu, religiosâ peregrinatione in terram sanctam, Saracenorum, latrocinij à tot iam seculis hunc in diem vsque infamium, cum reliquis viâ comitibus, manus incidit; ac, ob venustam proceri pulchriq[ue] corporis maiestatem, pro præcipuo & honorabili totius agminis habitus, ideoq[ue] cædi princeps destinatus, opportuna animositate vires resumens, suoq[ue] cæteris exemplo animos reddens, è manibus grassatorum generosâ felicitate se liberauit. Bambergam tamen suam non reuisit; sed in Carinthia, dum redire properat, morte iniiciente manus, defecit.

*Henricus
Episcopus
Augusta-
nus.*

Henricum, eius nominis secundum, & in ordine 29 Augustanum Episcopum; quamuis Diplomatum testimonia me hæcenus destituant, eiusdem Henr. Imp. Cancellarium fuisse, Bruschio, è vetustis annalibus tradenti, credere conuenit. Is doctum, robustum, & formosum fuisse asserit, & Henrici quarti Institutorem. Auctor Chronici Augustani, à Pistorio editi, Sigismundus Grossenbrod, religiosus S. Benedicti, conuentûs SS. Vdalrici & Afræ, qui magnæ industriæ virum vocat; ait, per absentiam Henrici tertij in Italia, hunc Imperij gubernacula disposuisse. quod & mortuo illo fecit, puero etiam tunc filio eiusdem Imperatoris prædicti. sed quem gratia & potentia, quâ apud Imperatricem Agnetem pollebat, ad extremum, veteri & solenni consistentium in sublimi loco fato, pessundedit; seu inuidia illa, seu iustus zelus fuit. In causâ tamen persecutionis institutæ, & subsecuti exitij, variant: quæ enim plerique de genitrice Regis tradunt, Auctor prædicti Chronici ad sororem, custodiæ eius creditam, refert. quam rem, supramq[ue] eo nomine, Henrici IV iussu, de illo pœnam, apud alios quàm hîc legi malo.

*Hardou-
idus Episco-
pus Bam-
bergensis.*

Post Theodoricum, nî fallor, inferendus fuerat Hardouidus, siue **Hezelinus**, tertius Episcopus Bambergensis; quem Henrici III Cancellarium fuisse, è monumentis illius Ecclesiæ Bruschijs commemorat. Ad Episcopatum, illum sublimauit Imperator prædictus an. 1047; cui, ad annum vsque 1054, per septennium præfuit, modicâ sanè laude, si credimus laudato Auctori.

HENRICVS quartus, cognom. Senior.

*Guntherus
Episcopus
Bamber-
gensis.*

Cancellariorum, sub hoc bellace & animoso, sed infelici multis nominibus Principe, ille ipse VVintherius, siue Guntherus agmen ducit; de quo, sub Patre huius, quem Seniore veteres dixerunt, & sepulchralis inscriptio etiam nunc vocat, dictum est; de quo alia, quàm quæ retuli, non libet addere. Si quis tamen famosum in historijs, Hierosolymitanum iter eius, nô-
se des-

se desiderat, Lambertum Schaffnaburgensem adire poterit; qui præ ceteris paulò elegantius & vberius memorabilem istam & vnicam historiam, sub an. 1065 refert. Videatur ibidem præclarum & valdè memorabile huius viri Elogium.

Secundus Gebehardus fuit: extat enim apud Miræum, *lib. 2 Donat. cap. 24, in Notit. Eccles. cap. 89*, Henrici quarti Diploma, quo Niuellensis Ecclesiæ prædia in tres partes diuidit, quod anno 1059, Hebesardus (ita enim illic corruptè pro Gebehardo excusum legitur) Cancellarius vice Luitpoldi Archiepiscopi Salisburgensis Capellani recognouit. Sine mendo nomen eius scribitur inter Mindensia Priuilegia, *num. 12*, in literis Henrici IV, eodem an. 1059 à Gebehardo subscriptis; cui loco filius, non dubitem pro certo habere, Hebesardi nomen apud Miræum, vt dixi, corruptum esse. Fuit & circa annum 1077 hoc nomine Cancellarius, quem ab hoc diuersum puto; ideoque separatim de illo, suo loco acturus sum. Probabile autem est, illum, de quo hæc retuli, non alium esse, quam eo nomine Salisburgensem Archiepiscopum, qui ab Auentino, & ex illo ab Hundio, *in Metropoli*, Henrici IV Scriba vocatur, Auctor autem vitæ eius, quam edidit Ioan. Abbas Lambacensis, appellat summum Aulae regiae Capellanum. quæ inuicem collata, accedentibus insuper præallegatis Diplomatis, vetant deinceps dubitare de Cancellariatu eius. Fuit autem, quod natales attinet, è familia Comitum de Helfenstein, gente Sueuus. Archiepiscopus factus est anno 1060, (ita Auctor vitæ eius) proximo ab illo, quo relata Diplomata recognouit, anno.

VVichbertum Hundij Metropolis suppeditat; apud quem, *tom. 1, pag. 152*, extat Donatio Henrici, facta Ecclesiæ Frisingensi, de bonis in Histria alibique sitis, anno 1062, quam recognouit Sigefridi Archiepiscopi Cancellarij vice Wichbertus Cancellarius. Non est dubium, hunc esse Parmensem Episcopum, quem Itali, more in eiusmodi Germanicis nominibus sibi familiari, Guibertum vocant; qui postea Rauennas Archiepiscopus factus, ac tandem in Antipapam eleuatus fuit: de quo multa Baronius, alijque Ecclesiasticarum rerum Scriptores. Hunc Italiae Cancellarium Cuspinianus, vt suprà ostendimus, constituit; cuius opinio hîc à me non impugnabitur: constat interim ex citato Diplomate, simul etiam aliquo tempore Imperialis Aulae fuisse Cancellarium. Videtur autem hoc ipso anno 1062, vtroque officio, tam Archiepiscopatûs Italici, quam Aulici Cancellariatûs, priuatus fuisse. De illo (Archiepiscopatû) intelligo, quod scribit Baronius *tom. II, sub ann. 1062, num. 17*, Gregorium Vercellensem in Guiberti locum successisse; in aulico enim munere Fridericus est surrogatus; ad quem transeo.

Guibertum igitur secutus est Fridericus; qui recognouit, anno

I

1063,

Gebehardus Archiepiscopus Salisburgensis.

VVichbertus Archiepiscopus Rauennas.

Fridericus Episcopus Monasteriensis.

1063, tertium-decimum Mindenſis Eccleſiæ Priuilegium, Goſſariæ in Saxonia emiſſum. Idem ſubnotauit literas eiufdem Imperatoris, datas Eccleſiæ Patauienſi eodem anno; quas inſertas legimus Salisburg. Metrop. tom. 1, pag. 367. Fuit iſto tempore Fridericus è Miſniæ, vt volunt, Marchionibus, Magdeburgenſis Eccleſiæ Præpoſitus: qui cùm Capituli ſtudio, illic Engelhardo Archi-Epiſcopo, hoc ipſo anno 1063 defuncto, Succellor deſtinaretur; Annonis Coloniienſis fratri Weciloni cedere compulſus fuit: ac eodem faciente Annone, rerum eo tempore apud Imperatorem, cuius tunc gratiâ necdum exciderat, potiente, Mimigardeuordenſi Eccleſiæ, quæ circa illa tempora, quod hodieque obtinet, Monaſterienſis dicit cæpit, commodum per obitum Roberti vacante, Antifites datus fuit. Hunc ego, cùm tempora ad amuſſim quadrent, & pro more iſtius æui, quo Epiſcopatum largitionem abſolutâ quodâmodo poteſtate ſibi Cæſares uſurpabant, adeoque qui ad eiufmodi culmina anhelabant, curiam ferè ſequebâtur, laboribusque aulicæ militiæ, & indiſtriâ ſe iſtis petitionibus præparare & commendabiles facere conſueuerant; prædictum Cancellarium fuiſſe nequaquam ambigo. In vetuſtis enim & ab hominum memoria remotioribus, quoties firmiora quibus inſiſtamus non ſuppetunt, coniecturis indulgere permiſſum eſt; dummodo ieiunitas vitetur, modusque adſit; nec illæ fundamento ſuo probabili, quale hac in parte non abeſſe oſtendi, deſtituantur. Nolim tamen credulitatē meam Lectori in præiudiciū obtrudere, cui iudiciū ſuper hac re integrum relinquitur.

*Sigehardus
Aquileien-
ſis Patriar-
cha.*

Sigehardus, ſiue Sigeharius, Laurisheimenſi Chronico Freheri, & Metropoli Hundianæ, vitæ ſuæ, quâ in memoriâ viuorum tot ſeculis ſuperſtes manet, debitor eſt. In literis enim Henrici quarti, quibus Altmanno Patauienſi Epiſcopo dat villam Tyefnfurt, anno 1067 recognitionem Sigehardus fecit, pag. 368. vbi tamen corrigendum, quod in impreſſo eſt, recognouiſſe Sigehardum vice Godefridi Vice-Cancellarij; reponendumque, Sigefridi Archi-Cancellarij. Nec enim reperiuntur iſtis temporibus aliqui Vice-Cancellarij fuiſſe; ac ſolenne tunc erat, ſi Cancellarij abeſſent, illorum nomine Notarios (hodie Secretarios vocamus) ſubſcribere. Deinde abſurdum nimis ſit, Cancellarios Vice-Cancellariorum vicem non ſubire tantum; ſed etiam illud ipſum publicè in ſolemnibus literis profiteri. Sedit autem prænotato anno 1067: quo etiam in ſacrâ ad ſepulchrum Domini peregrinatione, peregrè abſuit Sigefridus, Moguntinus Archi-Epiſcopus, è Baronibus de Epſtein; qui ab an. 1059, uſque ad 1088, variâ fortunâ præfuit. Huius Archi-Cancellarij expreſſe, & citra mendum, Laurisheimenſe Chronicon nomen ponit, pag. 80; vbi Sigeharij eiufdem ſubſcriptionem vice eius factam refert.

Hic

Hic Sigeharius autem, siue, vt à Lamberto Schaffnaburgensi vocatur, Sigehardus, anno sequenti 1068, euectus fuit ad Aquileiensem Patriarchatum, in quo Rauingeri tunc morientis Successor fuit; vti auctor est prænominatus egregius Scriptor, ipsisque Bellarmino & Baronio eximie laudatus, in *Chronico suo*: quod etiam Herm. Kirchnero, Oratori & Poëtæ celebri, *lib. 1. de Offic. & dign. Cancellarij, cap. 3, num. 24*, obseruatum est. Anno 1076, fuit Apostolicæ Sedis Legatus in Concilio Triburiensi. De miserabili exitu eius, memorat Constantiensis Bertoldus, quem Gretserus Bernoldum vocare mauult, ad annum 1077, & ex illo Baronius *tom. 11 Annal.*

Sigehario in Cancellariatu Bibo successit, teste eodem Schaffnaburgensi; de quo hætenus præterea parùm cognoui: nec superest memoria eius in Diplomatis, quæ ad meum peruenire conspectum. Videtur tamen ex Cancellario Imperiali in Tullensem Episcopum prouectus esse. Fuit certè eo nomine istius Ecclesiæ Præsul sub Henrico IV; à cuius etiam partibus contra hostes eius stetit, vt auctor est Auentinus, *lib. 5 Annal. Boic. (mihi pag. 359)*; vbi inter ceteros Henricianarum partium Antistites recensetur. Ioan. Chenu Biturix, in *Catalogo Episcoporum Tullensium*, quem valdè mutilum & lacèrum exhibet, hunc cum plurimis alijs præterit.

Adelbero, qui etiam alicubi Albero vocatur, an. 1070 & 1072, Cancellariatus munus apud Henricum IV obiuit. Extat duplex illius Principis Diploma, *tom. 2 Hist. Leod. à Chapeauillio editæ, pag. 11 & 13*, quæ vice Sigefridi (vtrobique corruptè Sigieridi scriptum est) Archi-Cancellarij Adelbero recognouit; vti etiam *tom. 1 Metrop. Salisburg. pag. 8*. Idem recognouit consensum foundationis Episcopatus Gurcensis, datum prædicto anno 1072, qui extat in *vita Gehehardi Archi-Episcopi Salisburg. eius Fundatoris*. Tenuit hæc temporibus Herbipolensem Ecclesiam Adelbero, Comes à Lambach & Scherdingen, Bauarus, ex illo terrarum tractu, quem hodie Austriam supra Anasum vocant: is enim antiquitus, vsque ad Friderici I Imperium, Bauariæ Ducatus pars fuit; ac dubito, an non illi applicari possint, quæ de hoc Cancellario retulimus. Etsi enim ob stare videatur, quòd Episcopus ille anno 1045 ad Pontificalem insulam euectus sit, Albero autem Cancellariatum tenuerit viginti quinque & amplius annis postea; hoc tamen tantopere me non moueret, eò quòd aliquoties actu iam Episcopi hanc Aulicam curam subierint, & Herbipolensis ille Præsul præfatos annos pluribus adhuc annorum curriculis superârît, vtpote qui integros quadraginta annos sessionis sacræ, quamuis exilio interpolatos, impleuerit; nisi maior inde difficultas oriretur, quòd pessimè inter Henricum IV Imp. & Adelberonem Herbipolensem, longo tem-

Bibo Episcopus Tullensis.

Adelbero Episcopus Herbipolensis.

pore conuenerit; vsque adeò, vt binâ vice Sede suâ exturbatum in exilium miserit. Ita certè Bruschi in *Catalogo*. Auctor tamen vitæ, à Lambacensi Abbate typis Augustanis editæ, posterioris exilij causam aliò reijcit, eiusque prædictum Cæsarem absoluit. Verùm istam obiectionem vicissim eleuat, quòd anno demum 1084, illud Imperatoris cum Episcopo diffidium ortum sit, possitque inde prædictorum conciliatio fumi, ita vt verè affirmetur, inimicitias illas Cancellariatui, vtpote ante decennium & ampliùs gesto, nequaquam obstare. Eliget Lector, quod ipsè melius videbitur. Fuit autem Episcopus Adelbero filius Fundatorum Lambacensis in superiori Austria Cænobij Benedictini; in quò etiam post iteratam eiectionem, licet tertio reuocatus, quietem amplexus mori maluit, quàm tertia vice fortunæ inconstantiam & mutabilitatem periclitari. Anno igitur 1090 illuc obiit, ac honorificè tumulatus est. Fuit eodem tempore Adalbero Episcopus Metensis; qui, vt Lambertus scribit, an. 1072 obiit. Fuit denique tertius, eiusdem nominis, Bambergensis Episcopus, è Comitibus de Pogen, Bauarus, Conradi Imp. è sorore nepos, tertij Henrici consobrini, qui obiit an. 1060.

Egilbertus.

Egilbertum Gevvoldo debeo, qui illum refert in *tract. de Septemviratu pag. 103, num. 67*: Egilbertus Cancellarius vice Sigefridi *Archi-Capellani* recogn. an. 1073. anno regni Henrici regis XX. Præsidente Romæ Apostolicam Sedem Gregorio VII, qui & Hildebrand. Hæc vltima adiungere volui, quòd aliàs regulariter in solitum sit, in Diplomatis Cæsareis annos Pontificum adiungere.

Adalbertus.

Adalbertus recognouit vt Cancellarius, Sigefridi Moguntini nomine, an. 1074, Henrici IV literas, Frisingensi Ecclesiæ datas, quæ extant in *Metropoli part. 1, pag. 153*. Quis fuerit iste Adelbertus, adhuc quæro. Bremensis *Archi-Episcopus*, in aulâ huius Imperatoris diù potès, hic esse nequit; is enim obiit an. 1072. *Lamb. Schafnab.* Nec videtur etiam fuisse Adalbertus I, Moguntinus postea *Archi-Episcopus*, qui aliquantò iunior fuit; ac is, vt postmodum in ordine suo videbimus, sub filio demum Henrico iuniore Cancellariatum assecutus est. Fortè videri non-nemini possit, hunc cum præcedente Adalberone eundem esse. Et est sanè idem nomen Adalberti & Adalberonis, sicuti Bernardi & Bernarij, Wicharij & Wichardi, Engelperonis & Engelberti, &c. Nihil definio.

Gebehardus Episcopus Constantiensis.

Gebehardus, hoc nomine secundus, huius Principis Cancellarius, ad annos Chr. 1077 & 1078 occurrit. Priori recognouit *confirmationem priuilegiarum & regalis libertatis*, vt habent Diplomatis formalia, Henrici IV Regis, datam Monialium Cænobio Chiemsee: *Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 244*. Sequenti,

quenti, eiusdem literas subscripsit, quibus Cœnobium Benedictinorum in Beurn, in antiquam restituit libertatem, & in regalem protectionem recipit; apud eund. Hund. in *Metrop. tom. 2, pag. 145*. In his posterioribus autem Vice-Cancellarius vocatur, siue librarij id, aut Typographi mendum est; seu potius, qui Cancellarij erant, simul indifferenter eo tempore Vice-Cancellarij nomen usurpabant: de qua re difficile est certum quid definire. Fuit sub Henrico, hoc nomine Spirensis Episcopus, prius Argentinensis Canonicus, postmodum Religiosus ac Abbas Hirsaugiensis, è Comitibus de Aurach. Mihi autem magis videtur, Cancellarium hunc, fuisse Constantiensem illum Episcopum, qui eam quadragesimus secundus in ordine Cathedram adscendit; an. 1082. Fuit is Zaringie Ducis Bertholdi frater, itidem Hirsaugiensis Monachus, post decennium Henrici Imp. iussu eiectus. Ignoscat tamen Lector benignus, si in coniectando me plus, quàm prober, alicubi audacem iudicet.

Hermannus an. 1089 recognouit Henrici Diploma, quo Scotigenas Benedictinos, Ratisbonæ agentes, in S. Petri suburbano tunc temporis; sed per ciuile sub Carolo quinto Germanicum bellum, nunc à multis annis diruto Monasterio, in protectionem recipit. Extat in *Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 258; & tom. 3, pag. 94*. A quarto Henrico, circa an. 1096, promotus fuit ad Cathedram Augustanam Hermannus Comes à Wittilsbach; quem si quis hunc Herm. Cancellarium fuisse dicat, fortè non multùm aberrauerit. Bruschius illum scribit 38 annis præfuisse: sed qui Simoniacâ prauitate ingressus fuisse culpabatur, à regiminis bonitate simili fato parùm laudis collegit.

Hubertum, siue Humbertum (vtrumque enim apud Miræum legitur) in lucem post tot secula reduxerunt Belgica Diplomata Miræi, in *No-titiâ Eccles. cap. 122*: vbi referuntur literæ Henrici IV Imp. Laubiensi & Anden-nensi Monasterijs an. 1101 concessæ, quas recognouit. Eodem anno restituit Henricus Imp. fratribus S. Maximini Treuer. duas curtes, datis desuper literis, ab eodem hoc Humberto subscriptis. *Diplom. S. Maximini num. 29*. Meminit denique Gevoldus *pag. 104* Diplomatis Henriciani, quod an. 1086, Patauij, Humbertus nomine Routhardi Moguntini recognouerit, ex Linden-burgij libro *de Scriptoribus Germania*. Verùm idem Auctor illud supposititium censet, & aliquot rationibus euertit, quarum plerisque subscribo; addens & aliud argumentum, ab annis Humberti desumptum.

Otho Episcopus Bambergensis, natione Bauarus, è familiâ Comitum de Andechs, à Bruschio in *Catalogo*, & Fabritio in *Chronico memorabili*, ad an. 1102, Henrici IV Cancellarius fuisse scribitur. de quo pluribus in

HENRICVS V Imp. cogn. IUNIOR.

Albertus
Archi-
Episcopus
Mogunti-
nus.

Inter illos, qui Henrico V à Cancellis fuerunt, primo occurrit loco Albertus; quem reperio apud Goldast. *tom. 1 Constitut. Imp. pag. 252, & 253*, de pace inter Paschalem II & Hericum V, an. 1110 initâ: & in *Histor. Leod. Chapeauillij tomo 2, pag. 55*; vbi recognouit literas datas an. 1107, quibus confirmatio priuilegiorum Cleri Leodiensis continetur: & an. 1112, inter Diplomata S. Maximini, *num. 30*. Esse hunc Adelbertum, siue Albertum primum, quem seniore dixerunt, Archi-Episcopum Moguntinum, *omnium*, teste Serario, *consensus est*. Otho Frisingensis *lib. 7 Histor. cap. 14*, scribit non tantum Henrici Cancellarium, sed etiam primum inter primos eius præcordialem Consiliarium fuisse: qui etiam addit ibidem, fuisse an. 1109 Imperatori auctorem, vt à Paschali Pontifice inuestituras Episcopatum extorqueret; cumque repulsam pateretur, vt eum custodiri faceret. quæ consulta cum non satis feliciter postmodum cederent, causa fuerunt Alberto triennalis exilij. Fuerat autem an. 1111, in solenni curiâ, exequijs Henrici IV Imp. ante quinquennium mortui, celebrandis indictâ, per baculum & annulum inuestitus, vt scribit Abbas Vrspergensis; qui similiter adiungit, fuisse illum antea Henrici Cancellarium. De inimicitijs, quas deinceps ad vitæ vsque finem cum Imperatore gessit, de munitione arcis Aschafneburgensis, alijsque, præter antiquos, Serarius videri potest. Originem traxerat è Comitibus de Sarbrück, vt ex programme Willigisianis, vt vocat, valuis inscripto, astringit idem Serarius.

Arnoldus.

Arnoldum ad an. Chr. 1111 reperio; sed hæcenus non alibi, quam apud Salisb. Metrop. Auctorem: qui *tom. 1, pag. 259*, refert literas Imperatoris Henrici V, Scotigenis Ratisbonensibus datas; & *tom. 3, pag. 95*, easdem repetit, quæ ab hoc Arnolde recognitæ sunt.

Bruno Epi-
scopus Ar-
gentinensis.

Brunonem ad an. 1116, & 1119, vel 1125, Cancellarium fuisse, partim è Diplomatis S. Maximini discimus, *num. 31*; partim Miræus nos docet: apud quem *lib. 1 Donat. cap. 40, & in Codice Donat. cap. 81*, extant literæ Henrici V, de decimis *Santflitanis*, in fauorem Monasterij S. Michaelis Antverp. concessæ; quas priori in loco, an. 1119; altero, an. 1125, datas esse adnotat. Priorem autem numerum veriorum iudico, eò quod alter constare sibi non possit. Nec enim Decembri mense Henricus Diplomata emittere eo anno potuit, cuius mense Maio obierat. Brunonem hunc coniecto Argentinensem, in ordine 52, E-
pisco-

piscopum esse; vel, secundum Guillimanū, 46; qui etiam auctores se habere scribit, illum Henrici V fauore prouectum fuisse: vnde coniecturæ meæ adminiculum conciliatur. Fuit natione Saxo, vt idem auctor est, pulsusque postmodum est à Lothario Imp. eiusdem gentis; contra quem videtur in schismate, pro Sueuis, benefactorum suorum cognatione proximis, stetisse.

LOTHARIUS II.

Quinam sub primis regni, siue Imperij annis, Cancellarij munus sub hoc *Thietmar* Principe sustinuerint, necdum mihi scire datum est. Primus ex illis, quos *rus.* compererim, ad an. 1131 occurrit, **Thietmarus** nomine, apud Miræum *lib.2 Diplom. cap.45, & in Not. Eccl. cap.141.*

Anselmum eidem Miræo debemus; apud quem in *Cod. Donat. c.87, Anselmus.* extat Lotharij confirmatio priuilegiorum Ecclesiæ S. Seruatij Traiectensis ad Mosam, ab Anselmo hoc vice Archi-Cancellarij Adalberti, recognita; cui annus 1132 adscriptus est. De **Bertholoo** idem, quod de Thietmaro & *Bertholous Abbas Ful-* Anselmo dicendum est; quem, *lib.2 Diplom. cap.46, & Not. Eccl. cap. 144, præ-* dictus Diplomatum Editor refert ad an. 1133. vbi vtrobique pro Voëlberto, *Voëlbortus.* fortè Adelbertus restitui debet. Non sine causa fortè dixi, ac dubitare me innui. Potuerit enim Volberti nomine Lothario Cancellarius fuisse, cuius vicem obierit Bertholous. Suspendo igitur super hac re iudicium meum, donec per aliorum Diplomatum collationem, cuius generis hinc inde diuersa latere vix ambigam, veritas eruatur. Ac videndum etiam est, an nō dici possit, quòd fuerit hic Bertholous Fuldensis Abbas, siue, vt Brovverus legit, Berthous, (Kirchnerus Bertoldū vocat) qui an. 1133, trigessimus tertius in Ordine successit. Fuit is Italicæ expeditionis Lothario eod. an. 1133 comes, ante mitræ sortitionē S. Bonifacij Ecclesiæ Maior Præpositus: cumque à Brovvero scribatur *integritatis, facundie, & ingenij laude abundans* fuisse; valdè verisimile fit, non defodisse illum, dum curiam sequitur, talentum suum. Fuit autem ortu & prosapiâ nobilis, è familiâ de Slitse, quos etiam Gortios Kirchnerus vocat, *lib.1. de Offic. Cancel. c.3;* additque, haberi illos hoc tempore hæreditarios Abbatiae Fuldensis Mareschallos. Eodem, quo Lotharius anno, (nempe præfato Christi 1133) Romæ coronatus, ipse quoque ab Innocentio Pontifice in Abbatem consecratus fuit; traditurque ab eodem Kirchnero, omnium primus fuisse, qui titulum Primatis impetrarit, & Ecclesiæ suæ intulerit. Insigne igitur hîc exemplum habemus, quid occasio præstet, quoties sibi-met-ipsis homines non desunt.

Inter

S. Norbertus
Archiepiscopus
Magde-
burgensis.

Inter hunc & Eckihardum, S. Norbertus, Magdeburgensis Archiepiscopus, inferendus videtur. Nam & hunc tempore Italicae expeditionis Lotharij Cancellarium fuisse, vitae eius, Præmonstratenſi Bibliothecæ insertæ, Auctor affirmat, cap. 37. De hoc aliquantò fusiùs agam inter Sanctos Cancellarios Germaniæ.

Eckihardus.

*vrybique
Cancellarius vocatur.

Hunc, aut certè Bertholoum, excipit Ekhardus, siue Ekehardus, quem apud Miræum habemus lib. 1. Donat. cap. 57, & Notit. Eccl. cap. 147; * vbi confirmationem Priuilegiorum Abbatia Stabulensis recognoscit: cuius formalia recognitionis appono, prout ap. Miræum, cuius industria antiquaria, & in rempubl. literariam liberalitas toties nobis in hoc opere paginam facit, Notit. Eccles. cap. 148, leguntur: Ego Eckardus vice Henrici Ratisbonensis Episcopi & Archi-Cancellarij recognoui. Ego Engelbertus Monachus vice Bertolfi Notarij scripsi. Quis fuerit prædictus Eckhardus, inquirere restat; nec hætenus de illo, vltra præmissa, quicquam comperi. Relata autem subscriptio admonet me vnius atque alterius obseruatiunculæ. Dixeram paulò antea, videri mihi Bertoloum Cancell. seu Notar. eundem esse cum illius nominis Fuldensi Abbate; quæ coniectura, præter temporis rationem, stabilitur inde, quòd ex auditâ modò finali literarum Lotharij clausulâ, intelligamus, antiquitus non è Clericis tantum, sed ex

Bertolfus.

ipsis etiam Monachis Imperialis aulae Scribas & Notarios fuisse assumptos. ac videbimus etiam in sequentibus duos eiusdem generis Cancellarios, vnum Ludouici Bauari, alterum Ruperti Palatini Imperatorum. Deinde singulare etiam & notabile videtur, quòd de Ratisbonensis Episcopi Archi-Cancellariatu ibidem memoratur; cuius generis non recordor alibi reperisse exemplum aliud. Nec est vt suspicemur textui mendum inhærere; nam ab Eckardo vice Henrici Episcopi facta recognitio, certos nos facit; eò quòd recognitor, vt vidimus, ipsemet Cancellarius fuerit, non nisi Archi-Cancellarij nomine illam fieri potuisse. Sciendum igitur est, tempore datarum istarum literarum, Sedis vacantiam fuisse in Moguntinâ Ecclesiâ, cuius Præsul Albertus, siue Adalbertus, eius nominis primus, cuius supra meminimus, eo ipso anno 1137, vt Dodechinus scribit, IX Kal. Iul. obierat; nec ante Pentecosten sequentis anni Successorem accepit, vti Otho Frisingensis, & memoratus Mariani Continuator testantur: literæ autem Lotharij, cuius clausulam excerpti, datae sunt prædicti anni 1137 die Kal. Octob. decimo. Videtur igitur dicendum, extra ordinem, & ad interim, vt loquimur, per occasionem interregni, vt ita dicam, Metropolitici, ornatum fuisse Ratisbonensem Antistitem honore & dignitate Archi-Cancellarij; siue id ea tantummodo vice, sine aliquo alio exemplo

Henricus
Ratisbo-
nensis Episcopus, Archi-Cancellarius Imperij.

emplo gratiosè indultum; siue pluries simili ratione obseruatum & repetitum sit. Ad posterius videtur, sed ex alio fonte, nempe discordiarum & dissensionum, quæ subinde Cæsaribus cum Archi-Episcopis Moguntinis intercesserunt, inclinare Kirchnerus, quando scribit * : *Nec verò negauerim, tum Henrici IV, tum Friderici & aliorum Cæsarum Imperio, ius vetus esse nonnunquam interpolatum, & ab Episcopis vel ad Decanos, vel etiam ad alios translatum, prout sapius Archi-Episcoporum alienior à rebus Imperatorij animus fidesq; apparuerit; dignitatem tamen, quasi postliminio, ad Sedem suam tandem esse reuersam.* Ita ille. cuius rei vellem exempla addidisset; dubito enim, an quod eius generis in omni historia reperiat. Henricus autem ille, in ordine Reginoburgensium Præfulum, 22 est, è Comitibus de *Volfrathshausen* oriundus. Inimicitias & bella gessit cum Henrico Superbo, Lotharij Imp. genero, Bauariæ Duce. Fuit comes expeditionis sacre in Palæstinam, sub Conrado III; ac sub vitæ finem monasticum institutum amplexus, in S. Emmerami Cænobio, quod iuuenis, sub præfultus primordia, varijs persecutionibus vexauerat, cucullum induit. Nunc è diuerticulo in viam redeundum est.

* lib. 1 de
Offic. &
dign. Can-
cell. cap. 3.

CONRADVS III.

Hic sublato æmulo suo, Imp. Lothario, contra quem in schismate electus fuerat, concordibus postmodum suffragijs in Confluentino Conuentu surrogatus, pacificè & absque contradictione regnare cœpit anno 1138: quo tempore Cancellarium aulicum Imperialem apud illum egit *Arnoldus*; octoque minimùm sequentibus annis, adeoque potiori parte Imperij Conradini, id muneris sustinuit. Recognouit autem prædicto anno (1138) donationem Conradi, factam *Vltraiectinæ Ecclesiæ*, de ditissimis *Frisiæ Occidentalis* (vt hodie vocatur) pagis, *Ostergoâ & Westergoâ*. *Mir. Not. Eccl. cap. 149; & lib. 2 Donat. cap. 40.* Recognitiones de an. 1140, *Notit. Eccl. cap. 151; Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 157, 158; de an. 1142, Metrop. Salisb. tom. 3, pag. 120; an. 1145; Notit. Eccles. cap. 154, & lib. 2 Donat. cap. 45; ann. 1146, Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 40; Mir. lib. 2. Diplom. cap. 59, & Notit. Eccles. cap. 155, suppeditant.* Hic fuit postmodum in *Coloniensem Archi-Episcopum* promotus, cuius *Metropolitanæ ædis* prius fuerat *Præpositus*. cuius rei testes sūt idoneos habemus *Gasparem Bruschium in Catalogo, & auctorem Colon. Chronici*; quorum posterior ait, *Friderici I fuisse Cancellarium*. quod magis placeret, eò quòd anni regiminis, qui illi tribuuntur, magis ad *Friderici* quàm *Conradi Imperium* quadrant; nisi certū esset, eū, qui sub *Barbarossa* hoc nomine Cancellarius fuit, ad *Moguntinum*

Arnoldus
Archi-
Episcopus
Colonienfis,

K

tinum

Otto Epi-
scopus Fri-
singenfis.

Henricus
Archi-
Episcopus
Mogunti-
nus.

Arbertus.

Desiderius.

tinum thronum eleuatum esse, vt deinceps videbimus. Authores memorati scribunt, fuisse illum è Comitibus de Altena: vnde miror, Leovvoldum Northouium in Marcanis Originibus suis hunc præterire. nisi fortè, quod magis puto, errant prædicti in indicandis huius Præfulis natalibus. Huius generis enim compluria apud illos sphalmata reperiri, Historia Colonienfium Archi-Episcoporum Geleniana suo tempore docebit. Bruschi hoc de Præfule tale elogium est, fuisse virum omnino religiosum, iusti ac equi studiosissimum, qui violentijs resisterit, & Ecclesiam defenderit. Annis non nisi quinque sedit, agnoscuntque illum Fundatorem suum Nobiles religiosæ Virgines in Rindorf, prope Bonnam, in Rhēni ripa dexterâ. Frater Conradi Imp. vterinus filius S. Leopoldi Marchionis Austriæ, Otto Episcopus Frisingensis, sub hoc etiam Cancellarium egit: ita enim Münsterus lib. 3 Cosmograph. in Catalogo Episcoporum Frisingensium testatur: & idem asseuerant Matthias Castritius de virtutibus &c. Principum German. lib. 4. cap. 2; & Herm. Kirchnerus lib. 1 de Offic. Cancell. cap. 9. idem affirmat alius de Friderico I, vtriusque nepote: putârim autem vtramque sententiam subsistere, & verum scripsisse & hunc, & illos. Administrauit autem hoc officium iam Pontifex; è Monasterio enim ad Cathedralam immediatè transiuit. Comes fuit Conrado Cæsari in illâ parùm felici in Syriam expeditione sacrâ. Fuit etiam in ministerio eiusdem Conradi Henricus Notarius, qui vice Adelberti Moguntini Archi-Episcopi, an. 1141, recognouit Priuilegium Conradi, datum Cænobio MünchMünster ad Danubium, in Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 521. quem crediderim illum ipsum fuisse, qui sequenti an. 1142, Moguntia, vbi Maior Præpositus erat, rerum potiri cœpit. Fuit is S. Bernardi amicus, solitus consilij eius in negotijs grauioribus vti. Passus calumniam à Canonicis suis, per Legatos Apostolicos, Sedis honore priuatus est, & Eimbeca in Saxoniâ exul; sed ob fortitudinem & æquanimi- tatem in aduersis, non inglorius obiit. Condemnatores eius, qui magis avaritiam suam, quàm causæ merita respexisse infamabantur, ambo eodem quo Henricus anno obiēre, in euident vt vulgò creditum fuit, innocentia inuictè condemnati testimonium. Bruschi in Catal. scribit præfuisse hunc an. 10. laudabiliter & pacificè, vocatque virum pium & honestum. Coniectura mea est, licet eius probationes paulò firmiores necdum habeam, post Notariatum, hunc Henricum in Cancellarium promotum fuisse, priusquam ad Archi-Episcopalem Cathedralam sublimaretur. Arbertus Notarius Conradi III, inter subscriptores extat Diplomatis huius Cæsaris, in An- quitatibus Viennensibus Ioan. de Bosco, pag. 83. Ibidem inuenias Desiderium Monachum Notarium, illarum literarum Scriptorem.

FRI-

FRIDERICVS primus.

SVb Friderico itidem Arnoldus se sistit, sed à præmisso diuersus. Qui e- ^{1. Arnoldus}
 nim Moguntinam Sedem obtinuit post Henrici depositionem, (contigit ^{Archi-}
 illa an. Chr. 1153) à Bruschio in *Catalogo*; & ab omnibus, vt Serarius p. 818. scribit, ^{Episcopus}
 Cancellarius Friderici I fuisse traditur. Suspiciatur autè idem Serarius, quia Fri- ^{Mogunti-}
 dericus an. 1152 imperare, Arnoldus autem sequenti statim Ecclesiæ Mogun-
 tinæ præesse cœpit; fortè etiam ante Imperium, id officij Arnoldum apud Fri-
 dericum administrasse. Id fortassis factitatum esse, non admodum contradi-
 xerim; sub alio tamen, vt magis puto, nomine, quàm sub Cancellarij appella-
 tione. Nec enim crediderim, è probatis Auctoribus aut documentis ostendi
 posse, morem iam tunc, huius tempore, inferioribus Cæsare Principibus
 fuisse, Cancellariorum operâ vtendi, contentis Notariorum ministerio: qui-
 bus vt non tantùm Episcopi, Comites, &c. sed ipsimet etiam Duces vte-
 rentur, extat antiqua Imperialis apud Goldastum, ni fallor, Constitutio. Vti
 autem prædictum in obscuro est; ita certum habemus, sub initium principa-
 tus Fridericiani Arnoldum Cancellis præfuisse. Extat apud Goldastum *tom. 3*
Const. Imp. pacificatio, inter Eugenium III Papam & Fridericum I Imp. in Co-
 mitijs Constantiensibus sancita, quam recognouit Arnoldus prædictus an.
 1152. Eiusdem anni est donatio Friderici de Monasterio Altabæ, siue Altaichij
 inferioris, facta Eberardo II Episcopo Bambergensi, quam refert Gevvold. in
addit. Metrop. Hundianæ tom. 2, pag. 28; vt etiam declaratio eiusdem Friderici, su-
 per iuribus Aduocati Ecclesiæ Marsinensis, ap. Miræum *lib. 2 Donat. cap. 51*, &
Notit. Eccles. cap. 158, itidem ab Arnolde recognita. Idem præstitit an. 1153, IV
 Kal. Ian. in confirmatione prædiorum Ecclesiæ Cameracensis, apud eundem
 Mir. *Notit. Eccles. cap. 55*. Scribit Bruschijs, ob acumen ingenij, admi-
 rabilem facundiam, & summam prudentiam, maximâ etiam
 mansuetudine & humanitate decoratam, Friderico summè
 carum fuisse Arnoldum. quæ eadem verba Cratepolius de Successore ei-
 us in Cancellariatu Reinaldo Colonienfi vsurpat. Quanta autem fuerit eius
 aliorumque Cancellariorum istis temporibus auctoritas & potentia; inde cla-
 ret, quod ex *Chronico manuscript. Moguntino* refert Serarius, factum esse Ar-
 noldum illustrissimum Imperialis aulæ Cancellarium, &
 quasi alterum Imperatorem. Successit Arnoldus Henrico Archi-E-
 piscopo an. 1153, vt dictum est; cùm prius fuisset eiusdem Moguntinæ Ecclesiæ

Canonicus, & Camerarius, Decanusque Aquisgranensis; (puto eundem esse, quem Diploma Conradi III, inter Antiquitates Viennenses, an. 1146 datum, Maiorem Aquisgranensem Præpositum vocat) in quo vnum hoc culpatur, quod ab Henrico à Canonicis suis accusato, ad Apostolicam Sedem defensionis obeundæ causâ missus, non satis bonâ fide cum herô suo egerit: sed ambitu maiorum honorum in transuersum actus, magis de successione suâ, quàm innocentis iniuste accusati absolutione sollicitus fuerit, corruptis etiam, quod vtrunque pudeat, Iudicibus causæ Cardinalibus duobus, Apostolicæ Sedis Delegatis. Sedisse scribitur annis 15. sed, vt solet, clausula & exitus, reliquæ vitæ fortunatissimo tenori non admodum respondit. Orta enim Moguntinorum contra illum seditione, in S. Iacobi Cænobio à furente plebe miserè interemptus; & toto triduo cadauer eius fœdè habitum fuit. Imperator autem necem amici sui, & primarij inter proceres Imperij Principis, seuerè vltus est, ipsâ ciuitate quoque destructâ; quæ ad Othonem vsque Imp. IV desolata & destituta per annos 56 permansit. Ortum habuerat ex nobili familiâ de Selenhofen, pagi Moguntini indigena.

2. Ioannes.

Huius, quantum hætenus comperi, Ioannes proximus in Palatino Cancellariatu Successor fuit, qui recognouit an. 1153 Priuilegium Friderici, datum Ecclesiæ S. Emmerami Ratibonæ, de non infeudandis mulieribus. Exstat in Addition. Gevvoldi, tom. 2 Metrop. pag. 377. hunc diuersum fuisse suspicor ab altero Ioanne, de quo postea, num. 9.

3. Otho Episcopus Frisingensis.

Auunculum Imp. Barbarossæ, Othonem Frisingensium Præsulem, apud hunc nepotem suum Cancellarium egisse, auctor est Antonius Albizius; vt infra inter Sanctos Cancellarios ostendo. Istâ stante opinione, ad primos huius Principis annos referendus erit. obiit anno 1159, vel præcedenti. Per Reinaldi Cancellarij, in Italiam cum Othone Palatino Comite Legati præmissi, absentiam, Othonem eius loco munia Cancellariatus obuiisse, ex Radeuico constat, lib. 3 de gestis Frider. cap. 2. ac illò respexit fortassis Albizius.

4. Reinaldus Archi-Episcopus Colonienfis.

Reinaldus in ordine quartus est, quem omnium primò inuenio subscripsisse an. 1156, apud Hund. in Metropoli tom. 1, pag. 113, erectionem Ducatus Austriæ; & apud Auentin. lib. 6, pag. (mihi) 390: eodemque recognoscente confirmauit Fridericus I an. 1157, prædia & possessiones Ecclesiæ S. Mariæ Antverpiens. apud Mir. lib. 1. Diplom. cap. 61; vbi corruptè pro Reinaldo Arnaidus legitur; & Not. Eccl. c. 159. Ad eundem pertinet recognitio de anno 1158, in Metrop. tom. 1, pag. 114; & tom. 2, pag. 178; & inter Priuilegia Archi-Episcopatus Hamburgensis apud Lindenbrog. pag. 182, 184, & seqq. denique de an. 1159, ap. Goldast. tom. 3 Const. Imp. pag. 336. Hic est ille Reinaldus, qui quadragesimus quartus in ordine

ordine euectus est ad Colonienſem thronum: quod factum, ſi Cratepolio credimus, anno 1163; licet apud eundem, Typographi forſitan errore, anno 1169 prædeceſſor & agnatus eius Fridericus (forte patruus) obijſſe tradatur. Non poſſe autem nec ipſum 1163 annum ſubſiſtere, in ſequenti Cancellario Vlrico dicam. Fuit vterque è familiâ Nobilium, ſive Comitum de Daſſell, quibus Embeca oppidû, hodie Brunſuicenſium Ducum, cum circumiecto tractu Söllingano (ita à ſyluâ longè lateque ad dextram Viſurgis ripam protenſâ nominatur) ſubiectum fuit; ſcripſitque horum Comitum hiftoriam peculiari Chronico Ioan. Letznerus, non vltimus inter Saxonicarum antiquitatum erutores & vindices. Creber eſt in Friderici I hiftoria Reinaldus hic noſter: ſub cuius auſpicijs in Italico commilitio res maximas patrauit; vt omnino geſta illorum temporum bellicoſiſſimorum legentibus fatendum ſit, non fuiſſe ex ipſis militariſus viris, ſummiſq; illius maximi & glorioſiſſimi Imp. Ducibus, qui cum duobus Sacerdotibus (Colonienſi & Moguntino Præſulibus) iuſtè conferri, nedum veraciter illis anteferri potuerint. Reliqua autem huius viri egregia facta facile ſuperat memorabilis ad Tuſculum de Romanis victoria; quâ quadraginta millia hoſtium, viriliter opitulante prædicto Collegâ eius, Chriſtiano Moguntino, parvâ Germanorum manu ſuperavit. Expugnato & deſtructo Mediolano, tria SS. Magorum corpora, ſive Victoriſis dono accepit, ſive, vt alij volunt, clam abſtulit; quæ Coloniam ab ipſomet deuecta, magna illic aliquot ſeculis veneratione coluntur. Mortuus fuit prope Romam, an. 1181. Laudes & commendationem huius viri apud Radeuicum lib. 3 de geſt. Frid. cap. 18, legere datur. Ortho Friſingenſis libros Chronicorum ipſi inſcripſit.

Progredior ad Vlricum, ſive Vdalricum; quem in Metropoli Sa-
lisb. tom. 1. pag. 371 & 373, reperi, nomine Reinaldi Colon. Archi-Ep. Italiae
Archi-Cancellarij recognouiſſe Friderici literas Cumis, *an. 1161: ita enim v-
terque locus vniformiter habet; & an. ſeq. 1162, Papiæ eiufdem vice recogno-
uit, ap. eundem Hund. in Metrop. tom. 2, pag. 243. Hæc autem omnia tria regia Di-
plomata, cum Reinaldi Archi-Epiſcopi Colon. vice recognita ſint; facile in-
de colligimus errorem Cratepolij in Catal. & Chronici Colon. à quibus an.
1163 Reinaldus Cathedram conſcendiſſe traditur. Extat Epiſtola huius Vdalri-
ci ad Eberhardum Archi-Epiſcopum Salisburg. apud Tengnagel. in Monu-
ment. Antiq. num. 51. Fuit hoc nomine, Friderico I regnante, Halberſtadienſis
Epiſcopus; qui an hic ipſe poſſit fuiſſe videri, necdum ſcrupuloſius inquirere
datum eſt. Geſſit Præſul ille cum Henrico Leone Duce Saxonie bella grauia,
vt lib. 6 Saxon. ſcribit Crantz. quod ſynchroniſmi cauſâ indicatum eſto. Fuit
eiſdem temporibus hoc nomine Spirenſis Epiſcopus, è familia nobili Dur-

*Comum
ad Lacum
Larium in-
telligit.

Nicolaus
Notarius.

6. Christianus
Archiepiscopus
Moguntinus.

müntz, creatus an. 1156. Huic Vrico Cancellario, & Nicolao eiusdem Friderici I Notario inscripsit historias suas Radeuicus Diaconus & Canonicus Frisingensis, vocans illos viros prudentissimos, pace & militiâ exercitatos.

Alterum sub Friderico belli fulmen è sacro Ordine, & Cancellariorum numero, Christianus sequitur. Hic licet nec pennæ oblitus fuerit, gladio tamen maiora gessit. Recognouit autem literas Friderici I Cœnobio Benedictino Asbachcenſi datas, an. 1166; in quarum subscriptione se vocat Sacri Palatii Cancellarium. Annus ille documento est, errare Serarium aliosque, qui auspicia præſulatus huius Christiani ad an. Chr. 1164 redigunt. Scribit quidem Dodechinus sub dicto anno, quod in locum Conradi, à Friderico expulsi, Christianus fuerit subrogatus: idemque, sub an. 1163, tradit Godefr. Monach. S. Pantal. sed vterque, non quod eo anno successio illa facta sit; satis enim constat duobus ad minimum annis Conradum pacificam tenuisse Sedis suæ possessionem; verum occasione inthronisationis Conradi, quæ circa illud tempus celebrata est: ac contra Christianum tunc temporis Imperator consanguineo isti suo fauit, obtinuitque, vt alter (hic ipse nempe Christianus) in schismate contra Rudolphum Zaringiæ Ducem electus cederet; quamuis Thuringiæ & Hassiæ Lantgrauius, & Respubl. Erfordienſis fauore & ope ipsi adessent. Fuit enim patriâ Thuringus, è Comitum de Buche familia. Socius & consors fuit Reinaldi Colonienſis obtentæ ad Tusculum de Romanis victoriæ, ad omnem sanè posteritatem memorabilis; quamuis reperiuntur, qui bellica decora in sacris hominibus tenuiori laude prosequantur, ac nominatim Christianum perstringant, quod in castris quàm choro frequentius visus sit. Mihi talium censorem agere propositum non est; ac gnarus præterea sum, prout tempora sunt, ita & mores formandos, ac instituta accommodanda esse. Videantur Serarius in reb. Mogunt. pag. 823, & seq. Albert. Crantz. lib. 6 Metropol. cap. fin. & lib. 7, cap. 1; & quem ille more suo describit, Stadenſis Abbas, Vrspergenſi. Godefr. S. Pantal. &c. Obijt in illâ ipsâ Italicâ expeditione (cuius tempore toto quinquennio res maximas effecit, ipsâ etiam Anconâ, portus excellentiâ nobilitatâ vrbe, biennali obsidione expugnatâ) haud procul Româ, ipsomet summo Pontifice Alexandro III, confessionem eius excipiente, & viaticum sacrum ipsi porrigente, an. 1180. Scribit Crantzius citato loco, & ex illo refert Kirchnerus, Christianum hunc se scripsisse Imperialis aule Cancellarium, & Sedis Apostolicæ Vice-Cancellarium: quod posterius vnde habeat dubito. Stadenſis certè, è quo pleraque alia de hoc Christiano mutuatus est, eius nil memorat; sed is tantum Legatum summi Pontificis vocat, & Onuphrius Panuinius, qui accuratissimè enumerat cuiusque Pontificis Cancellarios & Pro-Cancellarios, Christianum reliquis non admiscet.

Phi-

Philippus Baro de Hinsberg (Comes vocatur in Catalogo Archi-Episcoporum) quo tempore ad Coloniensem Archi-Episcopatum in Reinoldi locum conscendit, (fuit id. an. 1167) ipse quoque Friderici Cancellarius fuit, ut scribit Godefr. Monachus S. Pantal. in *histor. signati anni*; testaturque idem Cratepolius in *Catal.* Necdū Diplomata conspexi ab hoc recognita; eius generis tamen postmodum, Archi-Cancellariatus eius tempore, ab alijs vicario nomine subscripta, suprà, cū de Italicis Archi-Cancellarijs sermo esset, vidimus. Primus hic est Agrippinatum Antistitum, qui Westphaliæ & Angariæ Ducatus possederit; quos Henrici Leonis Ducis proscriptione & exilio, ab Imperatoris liberalitate obtinuit. Struxit idem illos, qui hodieque Coloniam cingunt, muros. Fundavit etiam Cænobium Cisterciensium S. Petri in Heisterbach; quod Cæsarius postmodum, sui temporis miraculorum luculentus Scriptor, contubernio ac scriptis suis illustravit, celebreque fecit. Mortuus est Philippus sub Henrico VI Imp. quem coronavit, prope Neapolim; quò Cæsarem ob regni negotia secutus fuerat.

7. Philippus
Archi-
Episcopus
Colonienfis.

Henrici Cancellarij subscriptiones diuersæ supersunt. Recognovit literas Friderici datas Abbatiae in Tegernsee, an. 1163, apud Gevvold. in *Addition. Metrop. Salisb. tom. 3, pag. 410*; & alias eiusdem de Haristallio Ecclesiae Leodiensis confirmato, an. 1171, in *Hist. Leod. tom. 2, pag. 121*; & apud Miræum *lib. 1 Diplom. cap. 64*; ac *Notit. Eccles. cap. 163*. Fortè autem hic ille ipse sit, qui in alijs Friderici literis, an. 1125, apud Miræum *Notit. Eccles. cap. 158*, Notarius vocatur; & in *Chron. Aquisgran. lib. 3, pag. 6*; ac *tom. 2 Const. Imp. Goldasti, pag. 81*. A Notariatu enim ad Cancellariatum promotiones nec absurdæ sunt, nec sine exemplis etiam veterum temporum. Fuit sub Friderico Henricus Herbipolensis Episcopus; verum is alius esse videtur: nam an. 1161 mitram adeptus est, an. 1163 obiit. Fuit præterea circa eadem tempora Henricus, Episcopus Wormatiensis, qui iunior hoc Cancellario fuisse videtur. De hoc sub Henrico VI Imp. videbimus.

8. Henricus.

Ventum iam est, iuxta temporis institutam seriem, ad Godefridum Cancellarium; quem, præ ceteris Friderici I Epistolarum Magistris, omnium diutissimè scrinijs præfuisse reperio, per annos ad minimum vndecim; nimirum ab an. 1173, vsque ad an. 1183; vtrumque inclusivè, ut vocamus. Extant in Archiu. Monast. literæ Friderici I super cōpositione litis, factâ inter Fridericū Episcopū Monast. & Henricum Comitē de Teclenberg; siue, ut illic scribitur, Tekenenberg, de Aduocatiâ Monast. Ecclesiae, quas Godfridus Cancellarius an. 1173 recognovit. Idem fecit an. 1174, in laudatione contractus inter Aquisgran. & Altimontensem Ecclesias, ap. Mir. *l. 2. Don. c. 57*; & an. 1180, in literis Episcopop.

9. Godefridus
Episcopus
Herbipolensis.

copo Frising. concessis, ap. Goldast. *tom. 1 Const. Imper. p. 285*; Metrop. Salisb. *tom. 1, pag. 115*; & an. 1182, in Priuilegio ciuitati Spirensi dato, apud Lehem. in *Chron. Spir. lib. 5, cap. 64*; vti etiam inter Diplomata S. Maximini, an. 1638 excusa, num. 34. Extat denique Constitutio Friderici super pacificatione cum Longobardiæ Ordinibus, & receptione eorundem in Imperialem gratiam, quam Icti vulgò vocant *Pacem Constantiæ*; quòd in illa ciuitate, habità solenni curià, inita & conclusa esset. Extat illa in Iuris ciuilibus Corpore, post libros de Vsis Feudorum, annum præferens 1183; eamque subscripsit idem Godefridus prædictus. Obiter indico errorem, qui in annis regni & Imperij Imperatoris Ænobarbi, in omnibus hætenus editionibus, quas ego viderim, committitur in fine dictæ Constitutionis. ita enim habent verba: *Anno regni eius octogesimo secundo, Imperij verò tricesimo nono.* corrigi verò & legi debet: *Regni tricesimo secundo, Imperij vigesimo nono.* qui numeri dependent ex electionis Principum, & coronationis Apostolicæ annis, nempe 1152, & 1155; attentis simul die erectæ & initæ Pacis, (7. Kal. Iul.) & diebus factæ electionis, & impositæ per Papalem consecrationem coronæ: qui fuerunt 3 Non. Mart. ac 18, alij 28, Iun. Ortum habuit Godefridus è familia nobilium de Pisenberg, (in Constitutione Pacis Constantiæ frater eius Ludouicus vocatur Comes de Olsestre) & an. 1182, si Bruschi in anni assignatione non erret, electus est in Herbipolensem Episcopum; cui loco quadriennium præfuit, ait idem Bruschi. Id si certum sit, necesse est anno demum 1185, vel saltè 1184, quem Münsteri Cosmographia habet, ad Herbipolensem Cathedram peruenisse: nam anno 1189, pro quo Bruschi per errorem 1186 habet; vel certè 1190, quem ponit Godefrid. S. Pantal. interijisse certum est. Fuit enim Comes Asiaticæ, siue sacre in Palæstinam expeditionis, sub Friderico I, & non procul ab Antiochiâ lethali morbo obijt, quem ex nimio & intolerando æstu contraxerat, sepultus in templo maximo dictæ vrbs. Elogium eius apud Bruschi hoc est, *fuisse eximia virtute, doctrinâ, & sapientiâ præditum*: cum quo partim cõuenit, partim amplius quid adiungit Arnoldus Lubec. lib. 3, cap. 34, hist. Slauor. scribens, *fuisse virum prudentem & eloquentem; qui etiam, secundum datam sibi gratiam, peregrinationem memoratam ex magna parte rexerit.* Hic summam ædem Herbipolensem è quadrato lapide nouam struxit, eam ipsam, vt puto, quæ hodieque satis magnifica quatuor turribus fastigiata extat. nec enim in sequentium Episcoporum vita quicquam occurrit, quod isti opinioni aduerfetur. Hundius in Catalogo Episcoporum Ratisbonensium, in ordine 26, refert Godefridum, qui fuerit Conradi tertij Capellanus & Notarius, & Friderici Imp. I, eiusque filij Henrici Cancellarius; quem ait an. 1185 sedere cœpisse, sequenti resignasse. qui videtur vel cum hoc idem esse, vel cum illo, vti etiam Godefrido Viterbiensi Historico confundi.

Ioan-

Ioannes extremis Friderici annis Cancellorum curam gessisse videtur: anno enim 1189 hoc nomine Imperialis aulae Cancellarius per Apostolicæ Sedis Legatum Gofredum Cardinalem (Soffredus vocatur *ab Onuphrio*) Treuirensibus Archi-Episcopus datus est; eaque ratione octennialibus contentionibus *Volmari* Archi-diaconi, siue, vt *Cratopolus* habet, Maioris Decani, & *Rudolphi* Maioris Præpositi, in schismate electorum, finis impositus fuit. Inuestituram ab Henrico VI Rege, viuentem etiam tunc patre, & Syriacæ expeditioni intento, consecutus est; vti testis est Godefridus Monach. S. Pantal. *sub dict. an. pag. 254, edit. Pistor.* Eâ sanè tempestate, ait Mersæus præcit. præstantiorem Pastorem Treuerici habere non potuerunt. ita præfuit & profuit. Structor est murorum & turrium, quibus hodieque Treuironum ciuitas munita est.

Sub eodem hoc Friderico fuit Imperialis aulae Protonotarius *Rudolphus*, Canonicus Wormatiensis: qui in subscriptione literarum eius de iure Ciuitatis Wormatiensis, de anno 1180, apud *Lehm. in Chron. Spir. pag. 356*, Friderico Sueuiæ Duci, Ludouico Thuringiæ Landgrauio, & Conrado Palatino Rheni præponitur. Vide etiam Diplomata S. Maximini, num. 34. Fuit præterea *Burchardus* Notarius eiusdem Imp. cuius extat Epistola ad Nicol. Abbatem Sigebergensem, de capto & exciso Mediolano; apud *Freherum tom. 1 Scriptorum rer. Germ.*

HENRICVS VI.

Treuerensis Archi-Episcopus *Ioannes*, quia Friderici anno extremo, quamuis gubernacula Imperij, dum militiæ sanctæ se præparat, iam filio credidisset, ex Cancellario altiora conscendit; parenti potius, quàm filio adiudicare placuit. Illi autem successit *Dieterus*, siue *Dieterius*, qui sequenti anno, (1190) post Ioannis Archi-Episcopi promotionem, vt scribit *Godefrid. S. Pantal.* vnâ cum Moguntino Archi-Episcopo (Conrado Zæringiæ Duce) ab Imp. Henrico in Italiam vltiorem (Apuliam) missus fuit, *ad explorandum*, ita addit, *euentum rerum*. Recognouit is anno proximo 1191, confirmationem Henrici de bonis Abbatia Giflenianæ in Hannoniâ, vt videre est apud *Miræum lib. 2 Donat. cap. 68; & Notit. Eccles. cap. 175*. Iisdem literis & sequentia subscripta leguntur: *Datum apud Neapolim, per manus Henrici Protonotarij*. Hunc Cancellarium fuisse ait *Kirchnerus, lib. 1 de Offic. Cancell. cap. 2*. sed ille Auctor, vt alibi indicaui, illic Notarios & Cancellarios inuicem confundit. Iste *Henricus* trigessimus octauus factus est Wangionum Antistes; nam præcitatus

Tres Con-
radi, Impe-
riales Can-
cellarij.

Conradus
Episcopus
Hildeshei-
mensis &
Herbipo-
lensis.

Sigelous.

Albertus.

citatus Godefrid. Monach. S. Pantal. de illo, ad an. 1192, ita scribit: *Episcopus VVormatiensis obiit; cui Henricus Protonotarius Imperatoris successit.* Præfuit illic, ut ait Bruschius, bene ac prudenter annis nouem. quo stante, necesse est reliqua erroris inexpertia non esse; quando anno 1196 obiisse addit. Eiusmodi autem erroribus isti Episcoporum Catalogi passim scatent; videnturque primi illorum sarcinatores, quibus de veritate plerisque in locis non admodum constituisse apparet, falsos potius numeros alicubi ponere, quam ignorantiam suam silentio agnoscere & fateri voluisse. Porro Henricus prædictus ex Vltraiectionâ diœcesi prodierat. Sequuntur sub hoc & sequentibus Imperatoribus tres ordine Conradi, Palatii Imperialis Cancellarij; qui fortè tenebras & confusionem passi fuissent, nisi cuique titulus Ecclesiasticæ dignitatis adscriptus (omnes enim diuersarum Ecclesiarum Episcopi fuerunt) internoscendi facultatem præstaret.

Illorum primus est Conradus, Episcopus Hildesheimensis ac Herbipolensis, è nobiliū de Rabenspurg, aut Reinstein, familiâ, origine Francus Orientalis, ut ait *Chron. Hildesh. manuscript.* Recognouit hic an. 1196 Diploma Henrici, quo Comitatum Veluæ Balduino Vltraiectione Episcopo confirmat, vocatque se illic Hillensemensem Electum. Extat apud Mir. *lib. 2 Diplom. cap. 57; & Notit. Eccles. cap. 159.* Reliquæ recognitiones eius, quas quidem ego repererim, ad Successorem pertinent. An. 1198, ut Bruschius ait, fauore & auxilio Imp. ad Herbipolensem Ecclesiam translatus fuit, Capitularium electione. Fuit sub Henrico VI comes sacræ expeditionis, quæ morte illius Principis in irritum cecidit: nullis enim precibus procures Germani, qui magno numero in Palæstinam transfretauerant, ac agmina cruce signatorum auxerant, auditâ Cæsaris morte, retineri potuerunt; interque ceteros etiam Conradus redijt. Sub Henrico Sexto Protonotarium Imperialis aulae reperio Sigeloum nomine, recognitorem literarum illius Principis, ad an. 1193, ap. *Hund. in Metrop. tom. 1, pag. 379.* ac præter illum, Albertum; cuius supra, inter Diplomata vice Colonienſis Archi-Episcopi, utpote Italici Archi-Cancellarij, recognita, subscriptionem de an. 1196 retuli.

PHILIPPVS Imp.

Conradus
prædictus.

SVb Philippo, Henrici fratre & Successore, perseverauit in Cancellariatus officio Conradus prædictus: qui sub eodem quoque, non tantum seruitij, sed & vitæ finem fecit; ut dubius sim, quid sibi Münsterus, vel quisquis Catalogi Herbipolensium Episcoporum, qui Cosmographiæ eius insertus legitur,

gitur, Auctor est, velit, quando scribit, Conradum hunc trium Imperatorum Cancellarium fuisse. Id enim si verè asseritur, necesse est idem officium sub Barbarossa obiisse: quod tamen vix videtur. ac propterea suspicor, alterutrum sequentium Conradorum illic cum hoc confundi. Testimonia obiti sub hoc Imperatore officij habemus apud Hundium in Metrop. tom. 1, pag. 79, vbi privilegium Adelberto Salisburgensi Archi-Episcopo datum an. 1199, hisce formalibus subscript: **Conradus Hildeshaimensis Episcopus, Erbipolensis electus, Imperialis aulae Cancellarius, vice Domini Chunradi Moguntini Archi-Episcopi, totius Germaniae Archi-Cancellarij recognoui.** ita repetitur tom. 2 Metrop. cap. 181. Idem, an. 1201, subscript Diploma eiusdem Philippi, quo Monasterium Steingaden, à maiore auunculo suo fundatum, recipit in protectionem, quam antiquitus *Mundiburdium* vocabant; ac pradia illius ac possessiones confirmat. Exstat apud eundem Hundium tom. 3, pag. 352. Erat iusti æquique, ita Bruschius de illo, amantissimus, raptorum ac latronum, & omnium eiusmodi sceleratè viuentium hominum summus osor: quæ res mortem ipsi acceleravit. Duorum enim Auratorum Equitum conspiratione, Pothonis à Reinstein & Henrici gentis Canum à Falkenberg, quos ob facinora aliquoties acriter reprehenderat, prope summam Herbipol. Basilicam nefariè trucidatus fuit, an. 1203.

Succesorem Conradus habuit **Hartvvicum** Episcopum Aichstensem, è Comitibus de Hirsberg; (illi antiquitus Aduocati Aureatensis, siue Dryopolitanae Ecclesiae fuerunt) vel, ut alij volunt, de Sultzbacho, (suspicitur Bruschius maternam hinc originem habuisse) ut ex Vrsbergensi, qui scribit Comitibus de Tollenstein fratrem fuisse, Hundius in Metrop. tom. 1, pag. 200; & Gretserus in *Catal. Episcoporum Aistetenf.* referunt. Verba prædicti Abbatis hæc sunt ad an. 1205: His temporibus Conradus Herbipolensis Episcopus, Imperialis aulae Cancellarius, qui de Hildeshaim illuc translatus fuerat, impiorum gladijs occisus occubuit; videlicet quorundam ministerialium de castro apud Herbipolim, quod vocabatur *Rauensburg*; quod tamen postmodum à ciuibus Herbipolensibus est destructum. illi quoque homines nefarij de terra sunt expulsi. Huic in officio Cancellarij successit Episcopus Aichstensis, frater Comitibus de Tollenstein; quo tamen in breui ab eo officio pulso, Episcopo Ratisponensi illud est collatum. Hartvvicus hic, sub Friderico II, an. 1223 obiit, post vigesimum octauum annum curæ pastoralis suæ. In Diplommatibus antiquis necdum mihi hic occurrit.

Hartvvicus Episcopus Aichstensis.

Conradus Episcopus Ratisbonensis.

Conradus Episcopus Ratisbonensis Hartvvico Aistetenfi in Cancellariatu

lariatu successit; vti non tantum Vripergenſis Abbatis iam relatus locus, ſed etiam Hundiana Metropolis tom. 1, pag. 200, fidem faciunt. Fuit hic filius Conradi Comitis de Frontenhausen & Teisbach in Bauaria; cumque familiae ſuae vltimus eſſet, pleraque bona Ratisbonenſi Eccleſiae ſuae dono obtulit; praeterquam quod Frontenhausen Comitatus ad Ludouicum Bauariae Ducem emptione delatus eſt. Hic recognouit confirmationem Philippi ſuper poſſeſſionibus Praepoſiturae Bercholsgadensis, an. 1204; apud Hund. tom. 2 Metrop. pag. 179. Scribit idem Auctor ex Apulia reuerſum, anno 1226 obiſſe: vnde conijcio, etiam apud Fridericum II forte Cancellariatus honorem geſſiſſe; qua de re certius conſtaret, ſi Diplomata opitulerentur.

Conradus
Episcopus
Metensis &
Spirensis.

Conradus
Protonota-
rius.

Conradum Spirensen & Metensem Episcopum, etiam Philippi Cancellarium fuiſſe ait Leheman in Chron. lib. 4, cap. 46; & Bruſchius in Catalogo; ſcribiturque praesens adfuiſſe in cubiculo, quo tempore ab Othone de Wittilſbach Philippus caſus eſt. quae occaſio illi fuit Imperialia inſignia ad ſe recipiendi. de hoc reliqua refera ſub Succellore Othone. A praedictis autem videtur alius eſſe Conradus Philippi Imp. Protonotarius, de quo Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 64, ad an. 1198. Certi tamen de iſta diuerſitate nil ſtatuerim. Nam & ab Vripergenſi Abbate, ſimiliter non niſi Protonotarij officium apud hunc Imperatorem praetiſſe, praedictus Spirensis Praeſul ſcribitur. quem erronee Henricum de Scharfenberg vocat. Forte autem is, hunc Spirensen Praeſulem, regium Cancellarium, cum Henrico Wormatiensi, de quo dixi, circa eadem tempora aulae Protonotarium, confundere videri poſſit.

OTHO IV Imp.

*Henrici
Leonis pra-
scripti filius.
Herman-
nus Episco-
pus Monaſ-
terienſis.

Electus in ſchiſmate contra Philippum Otho Pictauiensis Comes, e Saxoniae Ducum proſapia, *poſt aemuli ſui mortem tandem pacificus Imperij Succellor & poſſellor fuit: donec Pontificis gratia excidens, nouus contra illum aduerſarius leuaretur Fridericus II. Huic in ordine primus a Cancellis ſeruiuit Herman. Comes a Catzenelnbogen, Episcopus Monaſterienſis; quem an. 1201 aliquot Othonis Diplomata recognouiſſe, ſcribit in Chron. ſuo Kleinsorgius. Idem anno praeced. 1200, ſubſcripſit eiſdem Diploma, quo Colonienſi Archi-Epiſcopo confirmantur omnia bona, quae Philippus de Heinsberg praedeceſſor eiſ quondam de patre Imperatoris Henrico Leone obtinuerat, quod extat apud Dn. Aegid. Gelenium lib. 1 de vita S. Engelberti. Fuerat hic Friderici Aenobarbi non tantum in bellis Italicis commilito, ſed etiam ſacrae in Syriam expeditionis comes, & ad Graecorum Imperatorem miſ-

ſax

ſæ ex itinere legationis princeps. Præfuit cum laude & ex dignitate annis circiter triginta. Annuum obitus, Godefr. S. Pantal. 1203 designat; Albertus Stadenſ. Abbas ſequentem: ſed fortè illi de morte ciuili intelligendi ſunt. Ingreſſus enim eſt, reſignato Epiſcopatu, Cænobium Cifterciènſe *Campi S. Marie* (Marienfelt) Monast. diœceſis. cuius, tempore ſuo à *VVidikindo* Aduocato de *Rhede* fundati, magnus benefactor fuit. *Kleinſorgius*, cui in noſtratibus hiſtorijs plurimùm fido, ad an. 1208 mortem eius refert. Sepultus eſt in Choro *Mariæfeldenſium* ante altare ſummum. **Conradus Baro à Scharfen-**
eck apud *Othonem Hermann*o ſucceſſit: quem iam tunc, ſub *Philippo* prædeceſſore, eandem curam ſuſtinuiſſe, his verbis *Bruschius* in *Spirenſium* Antitiſtitum Catalogo affirmat: *Conradus III, Baro à Scarfeneck, Epiſcopus antea puiſ Meten-*
Metenſis, & Philippi Imp. Cancellarius, vir prudentiſſimus, aſſumitur in adminiſtrato-
rem, & c. paulò poſt: Præfuit Spira bene & vtiliter annis 22. Erat Imperatoris etiam O-
thonis IV Cancellarius; cui dedit inſignia Imperij, quæ ipſe ſibi à Rege Philippo commen-
data; in arce Trifels religioſè aſſeruârat. Scribit *Kirchnerus* è *Chronicis*, non priùs *Othoni* conſignare voluiſſe *Conradum* hunc Imperij inſignia, quàm & ab illo in Cancellarium aulæ aſſumeretur, quod ex *Vriſbergenſi* mutuatus eſt. Hic recognouit anno 1209, primo à morte prioris Domini, literas *Othonis*, dâtas *Niuellenſi* Nobilium Dominarum *Parthenoni*, apud *Miræum* *Notit. Ecclēſ. c. 189.* Extant etiam apud *Meibomium* Diplomata *Othonis* ab hoc ſubſcripta eodem an. 1209; è quibus ſimul diſcimus, fuiſſe illum comitem *Italicæ* profeſſionis, coronæ ergo inſtitutæ. Horum ſuprà meminimus. Sed & præter præmiſſos tertium indagauimus *Othonis IV* Cancellarium, **Geruaſium Arela-**
tenſem; de quo *Theodorici de Niem*, hominis *Weſtphali*, *Verdenſium* ac *Cameracenſium* Epiſcopi, verba referam, è *lib. 2. de Schiſmate cap. 19*, tractantis ſis.
illic de Balneis Puteolanis: Et ſunt in loco prædicto, vt dicitur, triginta duo balnea ſingularia; habentia virtutes mirabiles & diſtinctas, quas deſcripſit in quodam libello
Metrico Geruaſius Orator Arelatenſis, & Cancellarius Othonis, huius nomi-
nis quarti Imperatoris; de quo ſit mentio in Cap. Venerabilem, de Electione; qui fuit
Saxo, ſed Pictauia in Francia conuerſatus. Ad eius ſolatium idem Geruaſius ſcripſit et-
iam alium libellum, qui intituatur: Otia Imperatoris. Citat hunc *Spigelius* ad *lib. 5. Ligurini*, cuius Auctor eſt *Guntherus*, Monachus *Elnonenſis* *Bel-*
ga, ſui ſæculi Poëtarum Princeps. Protonotarius ſub hoc quarto *Othone*
VValtherus fuit; quem reperimus in Diplomate *Othonis*, an. 1209 dato, *VValthere-*
apud Meibomium in *Apologia Othoniana*, pag. 35; & reliquis eiufdem, ad *fi-*
nem Apologiæ ſubiunctis literis. In illis mentio occurrit *Walteri à Balden-*
ſele & *Walteri à Ganderſem*: dubitò tamen an illorum alteruter hic fuerit.

Stephanus
Canonicus
Mindenſis.

Eidem etiam Notarius inferuiuit Stephanus, Ecclesiæ Maioris Mindenſis, & S. Sviberti in Insulâ Canonicus; quem eadem Diplomata Othoniana exhibent pag. 109.

FRIDERICVS II Imp.

Conradus
idem, Epi-
scopus Spi-
renſis.

Bertoldus
de Nifen,
Episcopus
Brixinen-
ſis.

Seifridus
Episcopus
Ratisbo-
nenſis.

SVb secundo Friderico, principem sibi inter Cancellarios temporis prærogatiuâ locum vindicat Henricus de Parisijs, qui expediuit literas Friderici, an 1212 Basileæ datas, in fauorem Ottocari Bohemiar Regis, super dynastia Flossensi. *Goldast. in den Böhmiſchen Beſlagen/ p. 143.* Illum qui secutus est, primus fuit, quem trium ex ordine Caesarum constet Cancellarium fuisse, idem ille, de quo sub Philippo & Othone dictum est, Conradus Episcopus Spirenſis. quod idem, post duo secula euoluta, deinceps obligit Gaspari Slickio, Passauni & Weissenkirchæ Comitū progenitori, vt postmodum suo loco patebit. Igitur ille secundi Friderici literas an. 1212 recognouit apud Hund. *tom. 2 Metrop. pag. 397.* An. 1213 subscripsit auream Bullam Friderici II, de libertate Eccles. quæ per manum Bertholdi de Nifen, regalis aulae Protonotarij, data fuit. Idem Bertoldus cōpāret in literis Priuilegij & mundiburdij Berchtolsgadenſibus concessis, *tom. 2 Metropol. pag. 191.* Fuerunt isti de Nifen olim non incelebres in Sueuicis oris Barones. Factus autem Bertoldus hic est postmodum quadragesimus tertius Brixinensium Antistes: *Hund. in Metrop. Apud Goldast. tom. 1 Const. Imp. pag. 292,* anno 1216, memoratus Conradus recognouit tractatum permutationis vtriusque Cœnobij Monialium, hodie Canonissarum, Ratisbonæ: *tom. 2 Metropol. p. 592. An. 1217, & 1218, apud eund. Hund. tom. 1 Metrop. pag. 282 & 283.* An. 1219, recognouit Priuilegia & iura ciuilia Noriberg. Idem inter reliquos testes subscripsit an. 1222, Diploma Henrici Regis, filij Imp. Friderici II; quo Brabantia Ducis, Henrico primo, varia concedit Priuilegia, *apud Miræum lib. 1 Donat. cap. 93.* Mortuus fuit proximè subsecuto anno 1224: & quod Imperialis Cancellarius fuisset, in choro Regum, id est Augustalis sepulturæ loco, humatus fuit. Ex omnibus autem, quos recensui, locis euadens euadit, falli Bruschium, quando scribit, resignasse prius Metensem Ecclesiam Conradum, quàm de Spirensi confirmaretur: vtramque enim simul tenuit, & non minùs de priori, quàm alterâ, quoad vixit, titulum prætulit.

Huic immediatè successisse videtur Sigfridus, siue Seifridus, qui iam tunc huic prouinciæ præerat, cum an. 1227 Ratisbonensibus Præsul daretur,

etur, si narratis *Hundij in Metropoli* fidi potest. Constat autem ex Matthæi Mare-
schalli de Pappenheim *Chronico Augustano*, an. demum 1230 in Cancellarium
assumptum fuisse. Diplomata ab hoc recognita eodem anno 1230, extant *tom.*
1 Metrop. Salisb. pag. 163. vbi irritat Imp. Fridericus infeudationem ciuitatis Fri-
dingensis, Bauariæ Duci factâ; & *part. 1 Braunschwich. hist. Händell p. 28.* super
erectione Ducatus Brunsvvicensis & Lüneburgensis. Recognitio de an. 1231,
reperitur *in ead. Metrop. tom. 3, pag. 261;* de an. 1232, *in Chron. Spanheim. Trithemij,*
pag. 272: An. 1236, *in Metrop. Hund. part. 2, pag. 182:* An. 1237, *eod. tom. pag. 551.* Hic
Sedis Romanæ excommunicationem incurrit, quod in schismate Imperato-
ri, Domino suo, potius quàm Papæ adhereret. Mortuus est an. 1247. Quo
genere & familiâ fuerit, non traditur. Fortè & alij præter recensitos, eiusdem
gradûs & ordinis sub Friderico fuerint, mihi hætenus incogniti; vel etiam
planè ab alijs præteriti, neminiq; proditi. Nam ab anno 1147, quo Sigfri-
dum obiisse dixi, triennium adhuc Fridericus supervixit, ac de facto, ad mini-
mum quoad superfuit, Imperium tenuit; licèt in Lugdunensi Concilio, an.
1245, ab Innocentio IV anathemate percussus, ac Cæsareâ dignitate priuatus
fuisse.

Non est prætereundus Petrus de Vineis Capuanus, (perperam Tri- Petrus Vi-
themius & Gesnerus Teutonicis inserunt) qui apud hunc eundem Impera- nem.
torem Iudicis Aulici & Cancellarij officia obiuit. Ita enim disertè vocatur à
prædictis Auctoribus, & Simone Schardio: nec dissentiant ab illis Sigonius,
lib. 18 de regno Italia, & Cuspinianus *in Friderico II,* qui epistolarum Magistrum
faciunt; præsertim, cùm à Fulgoso scribatur, *lib. 6, cap. ix,* arcanorum o-
mnium particeps fuisse, & rerum omnium moderationem
obtinuisse: cum quo consentit Thomas Fazellus, *Decade 2 Historiæ Siculæ,*
lib. 8, cap. 2, qui ait, visum esse Imperium & Imperatorem regere.
Hic idem Auctor, officium & dignitatem eius quod attinet, *Imperij Protonota-*
rium vocat, & *regni Sicilia Logothetam*, addens iuris peritissimum fuisse. Inter
præcipua omnium temporum Tragicæ fortunæ ludibria, & aulicæ potentiae
inconstantiam docentia exempla numeratur; ac tantò quidem maiori infeli-
citate, quod innocentiae eius, uti *in vita* ipsemet Schardius fatetur, exigua ex-
tant apud Historicos documenta. Certè proditiōis illum apertè arguunt
Collenutius *, & Sigonius. In oppido Hetruriæ S. Miniati, effossis iam Impe- *in Histo-
ratoris iussu oculis, capitis ad columnam elisione miserè periit. nec diù super- riâ Neapo-
vixit herus suus, in ipso apparatu sumendæ ultionis de acceptâ ad Parmam litanâ.
clade, mortuus. Epistolæ huius, quæ supersunt, antiquitatis ergò, in reliquis
non vbiq; probandæ, contemni nequeunt.

Inter

Henricus
de Catalo-
niâ Episco-
pus Bam-
bergensis.

Inter Notarios huius Principis numeratur Henricus de Cataloniâ, qui à Pontifice, seu veriùs, si in anno introitus mendum non sit, à Collegio Cardinalium constitutus est Bambergensis Episcopus an. 1242; qui totus interregno isti includitur, quod post Cœlestini IV obitum, Innocentij IV Pontificatum præcessit. Præfuit is, vt Bruschijs scribit, annis quindecim, moriturque an. 1257. Fortè hic sit idem ille, qui apud Gretserum de munific. Princip. pag. 46, in Friderici II literis, an. 1219 datis, Regalis aulæ Protonotarius dicitur.

Sub Henrico Hassiæ & Thuringiæ Landgrauio, qui in locum Friderici, à Papa Imperio exuti, electus fuit; & sub Conrado quarto, Friderici filio, annus pluresve Cancellarij, & quinam illi fuerint, inter incomperta numero.

WILHELMVS Hollandus Imp.

Henricus
Episcopus
Spirensis.

Henricus Comes Leiningensis, Spirensis Episcopus, Cancellarium administravit, vt auctor est Bruschijs, in Episcoporum Catalogo, sub Wilhelmo; cui se, nouiter aggredienti Imperij curam, addixit an. 1249, vt Leheman scribit in Chron. Spir. pag. 608. Donauit illum postmodum, in compensationem fidelium seruitiorum, arce Kissouienfi, cum attinentijs suis. Idem Henricus, Wilhelmo mortuo, cum Episcopo Constantiensi, & S. Galli Abbate Legatus in Hispaniam iuit, Alphonso regi Castellæ, in schismate in Imp. electo, nuntium nouæ dignitatis publico nomine laturus; redijtque amplissimis muneribus, æquè ac Collegæ, remuneratus. Idem Leheman. Vice-Cancellarium Imperialis aulæ, sub eodem Wilhelmo, gessit Lubbertus, Abbas Egmondanus in Hollandiâ, vt scribit Ioan. Gerbrandus, dictus de Leidis, lib. 23 Chron. Belg. cap. 9; vbi virum maturum & egregium vocat; & ex illo Opmeerus in Chronograph. pag. 656, Colon. edit. Idem Gerbrandus refert Wilhelmi Imp. epistolam, ad hunc Vice-Cancellarium suum, post reditum ex Italia (iuerat enim secretò ac incognitus, paucis comitatus, Genuam ad Innocentium IV) datam, de honorificâ sui in superiore Germaniâ receptione, lib. 23, cap. 28.

Lubbertus
Abbas
Egmondanus.

RICHARDVS Imp. electus.

IN Wilhelmi à Frisij (hodie sunt Hollandi Boreales) cæsi locum, discrepantia Procerum vota, cum vnus sufficeret, duos legerunt, Alphonsum Hispaniæ Regem; studijs Astronomicis quàm rebus in Imperio gestis notior;

rem; & Richardum Cornubiæ Comitum, Regis Angliæ * fratrem. An Alphonsus Cancellarius in rebus Germanicis fuerit, needum reperi: vnicam enim literarum eius subscriptionem hæcenus inueni, quam statim referam; in qua Cancellarij alicuius memoria non est. Apud Richardum id honoris & oneris sustinuit Nicolaus, Episcopus Cameracensis, prout videre est apud Miræum lib. 1. Donat. cap. 117, in confirmatione dicti Regis, super cessione Ducatus Brabantiae, factâ in Ioannem fratrem ab Henrico, Henrici II Brabantiae Ducis filio, an. 1268. vbi inter ceteros testes de hoc Nicolao sequentia leguntur: *Venerabilis Nicolaus, Cameracensis Episcopus, dilectus Princeps & Cancellarius noster.* Fuit hic quintus eius loci Praesul, è familia de Fontanis, ille ipse, apud quem Suffraganeatu functus est Thomas Cantipratanus, cuius de Apibus scriptum extat satis celebre *. obiit Nicolaus an. 1275. Doctrinam eius quod attinet, scribit in Belgica Christiana, pag. 136, Arnoldus Raysius, in humanioribus ab adolescentia eruditum fuisse, ac diuinas quoque literas apprime calluisse. Alfonsi literarum (eæ datæ fuerunt ad Vesontinos) subscriptio, quam modò memorauimus, ita se habet: *Data Toleti, Rege per Ferdinand. Roderici Abbatem Cauerubens, eius Not. imperante. XV Kal. Nouemb. Indiæ. 3. Petrus Stephani scripsit, Anno Dom. M. CCXXXIX.* Extat apud Chiffletium in *Vesontione part. 1, pag. 223.* Porro numerus æræ Christ. mendosus est, videturque rescribendus 1269.

Nicolaus
Episcopus
Cameracensis.

* Praeterea
una atque
altera vna
Sanctarum

RVDOLPHVS Habsburgius.

Rvdolphus Austriacæ magnitudinis Conditor, cum præter suam & omnium expectationem, non sine diuino nutu, homo militaris & bellicosus; sed, quod rarum esse putatur, piissimus simul & deuotissimus, ad apicem terrenæ dignitatis, an. 1272 concordibus Principum Electorum suffragijs sublimatus fuisset, sequenti anno 1273, Cancellarium habuisse reperitur Othonem, Præpositum S. VVidonis in Spirensi vrbe, vti constat ex Diplomate confirmationis Priuilegiorum dictæ vrbis; quod extat apud Leheman *Spir. Chron. lib. 5, cap. 110.* Subscriptio eius huiusmodi est: *Datum apud Spiram, per manum Venerabilis Othonis, Præpositi S. VVidonis Spirensis, curiæ nostræ Cancellarij.*

Otho Præpositus
S. VVidonis

Secutus Othonem Rudolphus est; cuius fit mentio in literis Imp. Rudolphi, datis an. 1275, in solenni Augustanâ curiâ, apud Goldast. tom. 1. *Const. Imper. pag. 312; & Hund. in Metrop. tom. 1, pag. 81.* Electus hic fuit concordibus

Rudolphus
Archi-
Episcopus
Salisburgensis.

M

Ca-

Capitularium votis, an. 1284, in Archi-Episcopum Salisburgensem, in ordine 39; ac quinque annis præfuit. SS. Vigili & Eberardi, Prædecessorum suorum, corpora transfudit; ac ab Honorio IV, quem ait Hundius Germanos magno honore profecutum esse, palio donatus est. Originem suam repetebat ex Baronum de Hochenek stirpe in Sueviâ, teste Hundio in *Catalogo Archi-Episc. Salisburg.*

Henricus à
Clingen-
berg Episco-
pus Con-
stantiensis.

Tertius & ultimus, de quo hætenus mihi constet, Rudolphi Cancellarius fuit Henricus à Clingenbergh, Episcopus Constantiensis, in ordine quinquagesimus septimus; electus in schismate, an. 1294, contra Fridericum Comitem à Zollerem, Præpositum Augustanum; qui tandem quarto post electionem anno, huic, uti potentiori, & Pontificiâ gratiâ subnixo, sponte cessit. Laudat Henricum Bruchius, tanquam *apprimè doctum, ac summâ prudentiâ præditum*. Legum Doctor fuit, cumque lectione historiarum impensè delectaretur, scripsit in gratiam Rudolphi Imp. in cuius flagranti gratiâ perseveravit, libellum de *Habsburgensibus Comitibus*. In vno reprehenditur, quòd Nigromanticæ artis aliquantò studiosior fuerit.

Godfridus
Episcopus
Patauiensis.

Occurrit sub Rudolpho Godfridus etiam Protonotarius, de quo apud Hund. in *Metrop. tom. 2, pag. 183*, in literis Rudolphi de an. 1279. Fuit hic natione Westphalus, & Imperatoris commendatione, anno 1283, à Canonicis Patauiensibus, unanimibus suffragijs receptus est in 53 eius loci Episcopum; ut fidei suæ, ait Hundius, qui Secretarium vocat, *ac laborum pro regno & Rege toleratorum haberet iustam remunerationem*. Præfuit illi biennio piè & fideliter. *Doctrinâ & prudentiâ clarum fuisse*, non pœnitendum huius viri Elogium est. fuerat antea Solienfis Præpositus, ut constat ex tom. 1 *Metrop. Salisb. pag. 320*; ubi Magister Godfridus Protonotarius nominatur.

ADOLPHVS Nassouius,

Ebernandus.

Adolphus, qui post sex annorum, & mensium aliquot imperium, acie victus, simul & vitâ & dignitate abiit, Ebernandi operâ usus est: qui cum prius Vice-Cancellarium egisset, deinceps consuetum Cancellarij nomen assumpsit. Ante hunc enim (præter vnum Lubbertum Abbatem Egmondanum, de quo in *Wilhelmo*) non reperio quenquam, qui Vice-Cancellarium se scripserit, licet solenniter in subscriptionibus faterentur omnes, se Archi-Cancellariorum, in recognitionum officio, VICES obire. Videantur tamen etiam, quæ suprà de Gebhardo Constantiensi referuntur. Hic confirmationem Adolphinam Spirensium Priuilegiorum ita subscripsit:
Datum

Datum apud Spiram, per manus Magistri Ebernandi Proto-
notarij & Vice-Cancellarij curiæ nostræ. *Leheman. in Spir. Chron.*
lib. 5, cap. 20. An. seq. 1294, Diploma Adolphi Bertollsgadenfibus datum recog-
noscens, sic subnotat: Datum Burnis, per manum Ebernandi re-
galis aulæ Cancellarij. *Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 183.*

ALBERTVS I Imp.

Eberardus de Lapide vir nobilis, in confirmatione Priuilegiorum *Eberardus*
Spirensibus ab Alberto Austriaco, an. 1299 datâ, reliquorum testium nu- *de Lapide.*
mero insertus est, cum elogio Cancellariatûs Imperialis aulæ. *Chron. Spir.*
lib. 7, cap. 2.

Ioannes Thuricensis apud Heluetios Præpositus, circa annum *Ioannes*
1303, apud Hundium se præsentat; apud quem Diploma Canonicis regulari- *Episcopus*
bus in Berchtolsgaden concessum hac subscriptione finitur: Datum in *Aistetenfis*
Viennâ per manum Gebevini Imperialis aulæ Notarij, ge- *& Argen-*
rentis vices honorabilis viri Magistri Ioannis, Præpositi Ec- *tinensis.*
clesiæ Thuricensis, eiusdem aulæ Cancellarij. Ortum habuit *Gebeuini*
è nobilium familia à Dierpheim in Heluetijs; sed extra thorum legitimum *Notari-*
progenitus. Commendatione Alberti, qui prius præfecturam (ita Bruschi-
us, fortè Præposituram intelligit) Thuricensem contulerat, ab Aichstetensi
Collegio Antistes lectus; ac euoluto biennij curriculo, Clementis V liberali-
tate, Argentinenfis Ecclesiæ Pastor factus est, ubi quatuor schismatici de Epi-
scopio digladiabantur, omnes illustri loco nati. Fuisse scribitur excellens
iuris Canonici scientiâ, & præpotens Regis Cancellarius.
Præfuit Argentinenfi Cathedræ maximâ laude, annis 21. obiit anno æræ
Christi, 1328.

HENRICVS septimus.

Henrici septimi Cancellarium aliquem necdum noui; legimus tamen
apud Bruschi-um in *Spirensium Episcoporum Catal.* Sibothonem à *Sibotho*
Lichtenberg, eius loci Præfulem, intimum *Episcopus*
Principis fuisse. quod de Cancellario interpretari, nulla sit absurditas. Ac tan- *Spirensis,*
tò minor ambigendi locus relinquitur, quòd dicat idem Auctor, in Regum

M 1

choro

choro sepultum fuisse. de qua sepultura in sequentem modum scripserat idem Bruschijs, in Conrado de Scharffeneck Episcopo: *Sepelitur in Regum choro; in quo nullus Episcopus aliquin humari solet, nisi qui Caesarum vel Regum fuit Cancellarius.* Elogium, quod eidem impertitur, à munere hoc minimè alienum est; ut non gessisse tantum, sed etiam meruisse tam arduos honores sciamus. *Fuit Iustitia & equitatis,* verba sunt Bruschijs, *promotor ac defensor acerrimus; iniquitatis verò, violentia, ac iniustitia tyrannidis hostis etiam ac vindex seuerissimus.*

LUDOVICVS Bauarus Imp.

Hermannus de Lichtenberg, Episcopus Herbipolensis.

Vel primus, vel inter primos Ludouici quarti Cancellarios, numerandus venit **Hermannus Baro de Lichtenberg** Alsatus, nepos, ut coniectare licet, prædicti Episcopi Spirensis Sibothonis; qui Domini sui fauore & commendatione, à parte Canonicorum Herbipolensium, an. 1333, in Episcopum postulatus fuit è Spirensi Canonico; cum in schismate reliqua pars Othonem Wolfskehl, Equitem Franconem & Canonicum Herbipolensem, elegisset. Huic, uti Benedicti XI Pontificis gratiâ, in odium Imperatoris, subnixo, & in dignitate confirmato, post biennium Hermannus spontè cessit. Dynastia Lichtenbergensis hodiè Hanauia Comitum ditionis est. Per huius manum (ista formalia in locum recognitionis antiquitus vñitata postmodum præualuerunt) datum est Priuilegium, quod Berchtolsgadensibus Præposito & Canonicis concessum fuit an. 1323, apud Hund. in *Metrop. tom. 2, pag. 185.* Idem inter reliquos testes subscripsit Diploma Ludouici, an. 1328 Romæ emissum, quo Castrucium Castracanum Lucensium Dominum infeudat & inuestit de Comitatu Lateranensis Romani Palatij, apud Goldast. *tom. 1 Imper. Const. pag. 330:* vbi pro Lichtenberg mendosè legitur *Lintelberg*; alieubi, pari errore, *Litelberg.*

Henricus de Chalem, Ord. Minorum.

Hermannum dubito an non temporis ordine præcesserit **Henricus de Chalem**, Magister S. Theologiæ, & Ordinis fratrum Minorum Religiosus Presbyter. de quo id (quod Cancellarius fuerit) affirmat Ioan. 22 Pontif. Max. in quadam Bullâ suâ, an. 1330 publicatâ, quæ inter reliquas Apostolicas literas, pro Sanctissimæ inquisitionis officio, Romæ sedente Gregorio XIII, impressa fuit. In illa inter cetera hæc leguntur: *Nec-non & Henricus de Chalem, dicti ordinis cuius perfectio inter alias potest percipi; quia Ludouici de Bauaria, se pro Imperatore gerentis, de diuersis damnati heresibus, Cancellarij officium diutius gerere non expauit. Quod quidem officium, quantum professioni illorum, qui se nihil habere asserunt in proprio vel communi, seq, Christum pauperem nudos sequi, congruat, potest*

potest promptè prudens quilibet iudicare. Huius putatur esse Informatio super nullitate processuum (ita titulus habet) Ioannis 22 Papæ, contra Ludouicum Bavarum Imp. quam edidit tom. 1 *Monarchie* Goldastus, pag. 18, sub nomine Ioannis de lauduno, siue Gandauo. Hervvartus contra Bzouium, huius cognomen vult Thalheim fuisse. nec addit tamen rationes emendationis ac reprehensionis suæ. Reperiuntur certè Chalemij inter Salisburgensis Ecclesiæ ministeriales, apud Hund. in *Metropol.* Idem voculam diutius interpretatur, in alterum annum: quâ stante opinione, successerit prædicto Herm. Lichtenbergio an. 1328; quo ipso Chalemium, cum Michæle Casenate, alijsque Minoritis, ad Ludouicum Pisas primum venisse, idem putat: qua de re tamen non video, quid possit certi definiri. Bzouius eundem Chalemium, Petri etiam Corbarij Antipapæ, qui Nicolai in obedientiâ suâ nomen habuit, Cancellarium fuisse scribit: quo nomine, utpote sine teste & Auctore id affirmans, à prædicto Hervvarto perstringitur.

Tertius, quem sub Ludouico huius generis repperim, Vlricus fuit, Vlricus cognomento Hangenohr, (ita ab Auentino vocatur l. 7. qui Indicem in eius confecit historias, Hagenohr vocat; Pantaleon, & Bzouius Hagenauuer) patriâ Augustanus, vir doctus, Decretista Imp. Ludouici, ut à Bzouio nominatur. Hic *Scriniij Imperatorij Magister*, sapientiâ, ait Auentinus, insignis: cuius operâ, cōsilio domi, foris in pace, ciuilibus rebus, otio, negotio, plurimum est vsus Imp. Ludouicus. Fuit an. 1343, cū aliquot alijs, Legatus Imp. ad curiâ Auenionensem; ad quâ pluries, Rebdorffio teste, in negotijs eius iuit. Cū an. 1346 moreretur, testamento cavit, ut scribit idem Henricus Rebdorffius, ne in loco sacro sepeliretur, timens, ne post mortem exhumaretur, ob præstitam hero sub gnauam operam & fidele seruitium. Aliiter tamen factitatum ab Augustano Episcopo; qui similiter Ludouico fidus permansit. Hunc indifferenter, modò Cancellarium, modò Protonotarium nominari inuenio; sed fortassis tempora distinguere debebunt. Adscribam, quæ de hoc narrat Andreas Ratibonensis, pag. 78 *Chron. sui.* è quo loco simul patebit ordinis Ecclesiastici hominem, & Prælatum fuisse: Habuit enim quendam Cancellarium, qui vocabatur Magister Henricus Hangenohr de Augusta; cui Sigillum suum, & omnia scribenda & expedienda commendauit. Hic de quodam crimine enormi & infami apud Regem est accusatus à quibusdam præpotentibus; quibus ipse Rex iustitiæ complimentum non potuit commodè denegare. Quapropter Rex partibus se interposuit, & per quendam placita ad hoc perduxit, quod prædictus Magister Vlricus deberet se cum QVINQVAGINTA PRÆLATIS expurgare de obiectis. Quod dum factum Nurnberg fuisse, idem Vlricus officio Cancellarie est restitutus. Ibidem legitur qualiter discordiarum inter Papam & Imperatorem primarius incentor, vindictam spirans, extiterit.

CAROLVS quartus.

Contra Ludouicum, etiã tum in viuis agentẽ, Carolus Bohẽmiæ Rex, auo & proauo (Henrico VII & Rudolpho I) Imperatoribus natus, electus fuit: aduersus quem vicissim, post Ludouici obitum, recusantibus tractare habenas Imperij Eduardo Angliæ Rege, Friderico Misniæ, ac Ludouico Brandeburgensi Marchionibus, Electorum quorundam votis, vno post alium, expetitis, regendas illas recepit Gũtherus, Comes de Svartzenburg; qui modici temporis, & in schismate assumptus Imp. an, & quem Cancellarium habuerit, hætenus inter ignorata numero. Sub Carolo autem sequentes fuere: quos an iuxta successionis seriem, ordinemque temporis exactè referam, nolim pro certo affirmasse videri.

*Pretzlauus
Episcopus
Vratislauiensis.*

Detur igitur, sed citra cuiusquam præiudicium, locus primus Pretzlao, sue Pretislao, Vratislaviensi Episcopo, cuius memoria occurrit ad an. 1355, quo inter alios testes refertur in aurea Bulla Caroli IV, de incorporatione Ducatum Poloniae, Silesiæ, & Marchionatus Lusatiæ, factâ regno Bohẽmiæ, apud Goldast. tom. 1. Const. Imp. pag. 347. Videtur hic resignasse Cancellariatum: nam an. 1358, in Diplomate Caroli, tom. 2. Metrop. Salisb. pag. 44, reperitur inter testes, existente tunc Cancellario Ioan. Lithomislensi. superuixit autem ad annum vsque 1476. Grotkouiam emit à Brigenfi Duce, & eò vsque auxit & euexit Parochiam suam, vt deinceps *aureus Episcopatus* vocaretur.

*Lambertus
Episcopus
& Abbas.*

Lambertus à Burne, alicubi Bûren, nobilis Alfata, diuersarum Ecclesiarum successiuè Antistes, summâ fuit apud Carolum IV auctoritate, homo, vt Bruschius vocat, *omnino polypragmonicus, ac ambitiosissimus*. Fuisse hunc Caroli Cancellarium, Bruschius prædictus, in Argentinensium, Bambergensium, & Spirensium Episcoporum Catalogis, ac Hundius in recensione Brixinensium Præsulum, testantur. Fuerat prius ex Professo Benedictino Nevvilerano, adsumptus in Abbatem Gengenbachensem; deinde Caroli IV fauore, Brixinensibus Episcopus datus. vbi cum paucis annis sedisset, eiusdem Imperatoris operâ, atque Urbani quinti prouisione, Spirensi Ecclesiæ præficitur an. 1363; cuius loci Collegium Canonicorum, Eberhardum à Randeck Decanum, elegerat in Episcopum. Præfuit illi vtiliter annis nouem: ac an. 1371, ad Argentinensem; ab illa, an. 1375, ad Bambergensem translatus est Ecclesiam, iisdem semper subnixus subsidijs Imperialis patrocinij. Illic nactus Sedem stabiliorem, præsedet an. 23: atque an. 1398, vitæ quietioris amore, re-

mu-

nuntiatis Episcopaliſſimis curiſ, ad Cœnobij ſui Gengenbachenſis dulcem nidum redijt; ac paucis menſibus ſuperſtes, ad alteram durabiliorē quietem abiit. Laudatur *ab excellenti doctrinâ, habente ſibi ſummam ſapientiam & prudentiam coniunctam.* In Diplomatiſſimis necdum huius nomen reperi. Ex recenſitiſ autem, verum eſſe apparet, quod non-nemo ſcribit, *auxilio Caroli illum conſequutum fuiſſe, quicquid voluerit.*

Præceſſerit Lambertum, an ſecutus ſit, non facilè dixerim, Bertholdus è Burggrauijs Noribergenſibus, Eiſtetenſis Episcopus, qui ſedere orſus eſt an. 1351, obiitque an. 1365. Quibus enim annis Cancellariatum tenuerit, nō ſatis mihi liquet; tenuiſſe autem, didici è Catalogo Eiſtetenſium Episcoporum Greſeriano. Fuit comes Imperatori Carolo Auenionē ad Sedem Apoſtolicā tempore Urbani V proficiſcenti; vt idem tradit Catalogus. Iſti ſi in hoc credimus, profectionem hanc in illo ipſo Cancellariatu ſuo peregerit; adeoque dicendus ſit, iam tunc Episcopus, & quidem extremis vitæ annis, dictæ præſuiſſe functioni: proximo enim ante mortem anno, ſi Crantzio * aſſentendum, anno nimirum 1364, vel certè ſequenti, vt vult Auctor *de vitis Pontificum è Galliâ oriundorum*, quas edidit Franciſcus Boſquetus IC. Narbonenſis, iter illud ſuſceptum & peractum fuit. Fundator eſt arcis Willibaldinæ, Dryopolitanæ ciuitati imminentis. Puer tredecennis Teutonicorum Equitū militiæ ſacræ adſcriptus eſt; ac in Boruſſiâ non minùs quàm Franconiâ, Pro- uincialem Commendatorem egit, *ſloridus æuo, corpore ſpectabilis, indiſtriâ commendabilis*, donec annum agens 30, à Clemente VI, prædictæ Eccleſiæ Antiſtes præſiceretur.

Ioannes Episcopus Lithomiſſenſis (nomen hoc pleriſque in locis corruptè ſcribitur & excuditur) occurrit in confirmatione Priuilegiorum Eccleſiæ Auguſtanæ de an. 1357, in *Chron. Auguſt.* edito à Piſtorio, pag. 628. Ex- rat apud Iſacium Pontanum, *lib. 7. Hiſtoriæ Gelricæ*, Diploma Carolinum, quo Neomagenſis oppidi Priuilegia confirman- tur, ab eodem hoc recogni- tum, hoc ipſo 1357 anno; niſi quòd illic perperam Eiſtetenſis vocatur, factâ Ioannis cum Bertoldo quem memorauimus confuſione. Idem poſitus eſt inter teſtes Diplomatiſſimi Carolini, dati Monasterio Altaichij inferioris, apud Ge- yvold, in addition. *Metrop. Hundij tom. 2, pag. 44, an. 1358; & ibid. pag. 48, in alijs eiufdem Caroli IV literis.* Idem ſubſcripſit Conſtitutionem Caroli de Pri- uilegijs & Immunitatibus Clericorum apud Goldaſt. *tom. 2 Conſt. Imp. pag. 93, da- tam an. 1359.* qui locus tamen omni difficultate non caret. Inter teſtes enim huic datur Imperialiſſimæ curiæ Cancellarij titulus, & nihilominus Ioan. Olomu- cenſis Episcopus, iſtius Priuilegij recognitor, idem ſibi adſcribit prædicatum.

Eti

Et si igitur præallegatum Diploma non neminem dubium facere possit, an non duo diuersi sint Luthomislensis ille & Olomucensis Episcopus, ac itidem Imperatoris Cancellarius, præsertim adiunctis & alijs illis locis è *Chronico Augusti. & tom. 2 Metrop. pag. 48*, modò relatis; euidenter tamen, vnum eundemque esse, ex Catalogo Episcoporum Olomucensium constat. vbi de hoc vigesimo quinto eius Sedis Præsule hæc leguntur: Ioannes de Nouo Foro Episcopus Lithomislensis, ac Caroli Augusti Cancellarius, ad Ecclesiam Olomucensem postulatus, ipsius curam non inuitus suscepit, &c. Moritur anno Christi 380 supra millesimum in Lithomisl, humatus in Monasterio quod ipse fundauerat. Huius, post factam illam ad Olomucensem Cathedram translationem, sequentem subscriptionem reperio. Recognouit enim confirmationem Priuilegiorum Ecclesiæ Patauensis de an. 1366, tom. 1 Metropol. Salisb. pag. 404, hoc modo: Ego Ioannes DEI gratiâ Olomucensis Episcopus, Regalis Capellæ Boëm. Comes, & sacre Imperialis Aulæ Cancellarius, vice Gerlaci, &c. Est & inter testes concessionis telonei Vdenheimensis, factæ Spirensi Episcopo Lamberto, quondam Cancellario huius Caroli, vt vidimus, & Ecclesiæ eius, an. 1369; quæ extat apud Leheman in *Chron. Spirensi pag. 368*. Fuerat quoque sub Ioanne Bohemici Rege, Caroli IV patre, Cancellarius illius regni, à prædicto alius & anterior, Ioannes Olomucensis Episcopus, antè Vicegradensis in Pragensi veteri arce Præpositus: de quo Ioan. Dubrauius lib. 20 in fin.

Alius Ioan
Episcopus
Olomucen-
sis Cancellarius
Bohemicus
regni.

Nicolaus
Præpositus
Cameracensis.

Ioannem prædictum sequutus est, nescio tamen an medio nullo interueniente, Nicolaus Præpositus Cameracensis, qui Diploma Caroli IV de libertate Ecclesiasticâ in Mindensi ciuitate an. 1377 datum subscripsit. Extat apud Goldast. tom. 3 Imp. Const. pag. 417, & inter Priuilegia Mindensia à Pistorio edita num. 22. Idem subscripsit Priuilegia prædictæ Ecclesiæ num. 23, 25, & 28. Apud Isacium Pontanum lib. 8 Hist. Gerl. literæ Caroli ad Neomagenfes ita subscriptæ sunt, an. 1372: Nicolaus Canonicus Præpositus: vbi pro Canonicus, Cameracensis reponendum.

Rudolphus
de Fridberg
Protonotarius.

Rudolphus de Fridberg siue Fridenberg Protonotarius, vt videtur, Caroli quarti, subscripsit supramemoratam Carolinam confirmationem Priuilegiorum Ecclesiæ Augustanæ in *Chron Pistoriano* extantem, idemque præstitit in literis Caroli concessis Altaichio inferiori, celeberrimo Bauariæ ad Danubium Cœnobio, in additam. Gevvoldi tom. 2 Metrop. Salisb. pag. 45: vbi Cancellarius vocatur, licet in ijsdem literis Ioan. Luthomislensis sacre Imperialis aulæ appelletur Cancellarius. Eiusdem familiæ fuit Conradus de Friden-

Fridenberg; qui cum Guilielmo quodam, sub Wenceslao Bohemiæ Rege, circa an. 1242, de Episcopatu Olomucensi contendit. Videtur autem familia ista Bohemici generis esse, licet Germanicam è nomine originem, quales in illo terrarum tractu plurimæ, coniectare possimus.

Conradus de Gisenheim, Secretarius Caroli IV, per cessionē Nicolai de Misnâ, Prioris & Lectoris in Conuentu Lipsiensi, factus fuit decimus-sextus Lubecensis Episcopus, eique Ecclesiæ annis 8 præfuit, vt scribit Crantzius lib. 10 Metrop. cap. 12.

Conradus
Episcopus
Lubecensis.

WENCESLAUS Imp.

NUllâ suâ virtute aut meritis, sed paternis prensationibus & corruptelis euectus ad impar humeris suis Imperialis curæ pondus Wenceslaus, ita gessit malè creditam sibi dignitatem, vt communi Electorum Principum decreto, Imperio tandem priuatus, insuperque, vt scribit Myling. 2 Decad. conf. 19, num. 6, omnia eius rescripta & Priuilegia antiquata fuerint. Mirum igitur non est, paucissima eius Diplomata* superesse. Extat tamē tom. 2 Metrop. Salisb. commissio eius, ad infeudandum Præpositum Berchtolsgadensem Conradum, dat. an. 1386, quæ ita subscripta est: Per d. Ducem Teschimens. Per Ianuren. Hæc ita capio, quod Dux Teschinentis (ita enim correctio faciēda,) vti Cancellarius; Ianurenis autem, in qualitate Protonotarij siue Secretarij subscripserit. Crediderim autem Teschinentem illum Ducem non esse alium quàm Primislaum, eius nominis primum, qui obiit anno 1393. scribit enim Schickfusius lib. 2, c. 35 Chronici Silesiæ, præstitisse se illum Regi regnoque Bohemiæ fidum, eoque nomine Falckenbergo donatum esse. Nec refert ille Auctor in recensione Teschinentium Ducum familiæ aliquem alium, cui Cancellariatus ille magis quàm prædicto conueniat. Extremis Imperij annis Cancellariatum sub Wenceslao gessit Antiochenus Patriarcha: Otho enim de Hoia, Episcopus Monasteriensis, ab illo an. 1400, eo ipso quo Electorali decreto priuatus est Imperio, priuilegiorum confirmationem, & Regalium, vt vocamus, infeudationem obtinuit Pragæ XI Maij; quæ ita subscripta: Per D. VV. Patriarch. Anth. Cancell. Nicolaus de Gekortz. Vide de hoc Patriarchâ Notas.

*Extant
verb illorū
diuersa a-
pud Lim-
naum & a-
lios.
Primislaus
Dux Te-
schinentis.

VVences-
laus Krj-
lick Patr.
Antioch.
& Episc.
Olomucens.

RVPERTVS Imp.

FRiderici Brunswicensium Ducis, ob breuitatem regiminis, non puto Can-
N cel-

N

cel-

Nicolaus
Prouincialis.

Matthaeus
Episcopus
Vormatiensis &
Cardinalis

Ioannes
Vveinheim.

cellarium aliquem reperiri; certè hastenus mihi incognitus mansit. Qui autem illi, quorundam nefariâ machinatione & parricidio, in Hassiâ prope Friedelsariam oppidum interfecto, successit Rupertus, Rheni Palatinus & Bauariae Dux, Cancellis Cæsareis præfecit Nicolaum, nescio cuius Ordinis Prouincialem. In Chronico enim Spirensi Lehenmani pag. 372, ita reperitur subscriptum Ruperti Diploma confirmatorium, Episcopo & Ecclesiæ Nementensi an. 1401 concessum: **Nicolaus Prouinc. Sacræ Theologiæ Professor.** Heidelbergæ docuisse videtur; Prædicatorij autem an Franciscani Ordinis fuerit (vterque illuc asceterium habuit) fortè aliàs sciemus. Fuit præterea Ruperti Imp. Cancellarius Matthæus gente Polonus, è Cracouiâ vrbe natales repetens, sacrarum Scripturarum Doctor, & Parisiensis ac Pragensis Academiarum Rector; qui Domini sui fauore & commendatione ad Wormatiensem Cathedram peruenit, cui quinque annis magno Ecclesiæ eius bono præfuit: *Brusch. in Catalogo.* Eundem an. 1408, Gregorius Papa XII Cardinalem creauit, vt alibi dicam.

Eiusdem Ruperti literas subscripsisse reperitur Ioannes Weinheim, (qui eius Secretarius, siue, vt antiquitus vocabant, Protonotarius fuisse videtur,) apud Goldast. tom. 1 *Const. Imp.* pag. 386; & *Metrop. Salisb.* tom. 1, pag. 417.

SIGISMUNDVS Imp.

Ioan. Archi-
Episcopus
Strigonien-
sis.

Prinripe loco sub hoc se sistit Ioannes, primùm Præpositus, postmodum Archi-Episcopus Strigonienfis. Extat apud Goldast. tom. 3 *Const. Imperial.* pag. 424, Sigismundi Cæsaris Diploma, de electione Summi Pontificis, tempore Constantiensis Concilij anno 1415 datum, quod subscripsit præfatus Ioannes tunc temporis Vice-Cancellarius. Idem subsignauit Inuestituram de Regalibus, Othonis de Hoiâ Episcopi Monasteriensis, concessam à Sigismundo Nouiomagi an. 1416, 17. Nouemb. regnorum eius Hungarici tricesimo, Romanorum electionis 7, coronationis 3. Illius Diplomatis eiusmodi subscriptio est: *Ioannes de Strigonio, Præpositus & Vice-Cancellarius Imperialis.* Idem autem an. 1417 adhibitus in consilium cognitionis, super Colonienfis Archi-Episcopi cū Montium Duce controuersia, Archi-Episcopus Strigonienfis & Cancellarius vocatur: apud eundem Goldast. tom. 1 *Const. Imp.* pag. 394. an. 1472, vt Bonfinius scribit, Ioan. Archi-Episcopus Strigonienfis obiit, è Sclauonico genere; qui tamen ab hoc diuersus multoque iunior fuisse videtur. Is Successorem habuit Ioan. Alemannum, Regis familiarem postea Salisburg. Archi-Episcopum. Bonfinius *Decad. Histor. Hung.* 4. lib. 3.

Deinde

Deinde Ioannes Zagabriensis, vel, vt Miræus in Notit. Episc. legit, ^{Ioan. Episc. Zagabriensis} Zagabriensis Episcopus successit, qui confirmationem Priuilegiorum & Iurium Cœnobij Regularium in Rot, Ratisb. diœc. an. 1421 subscripsit, vt habetur apud Hund. tom. 3 Metrop. pag. 263. Idem præstitit in eiusdem generis Diplomate, an. 1425 Conrado Præsuli Patauiensi concessio; tom. 1 Metrop. pag. 419. Porro Zagabria Croatiae Metropolis est, à Turcis, ni fallor, ab aliquot annis possessa.

Georgius Comes de Hohenlo Episcopus Patauiensis, interfuit anno 1415 Concilio Constantiensi; quæ ipsi occasio fuit, innotescendi Sigismundo Imp. cui cum probaretur, factus est Cancellarius eius, vt testatur ^{Georgius Hohenlo Episcopus Patauiensis} Hundius in Catal. Episcoporum Patauiens. tom. 1 Metrop. Salisb. Ab eodem Imp. suffectus est in Strigoniensi Archi-Episcopatu Ioanni eius loci Præsuli, illi ipsi qui in Cancell. præcesserat. Meminerunt huius Georgij literæ Sigismundi, datæ Abbati S. Maximini Treuer. an. 1422; quæ ita subscriptæ sunt: P. D. G. Episcopum Patauiensem Cancellarium Michael Præpositus Boleslauiensis. Priuil. S. Maximini num. 45.

Temporis collatio prædictarum duarum literarum facit, vt suspicer ^{Franciscus Præpositus Strigoniensis} Franciscum Præpositum Strigoniensem, Protonotarium potius, vel certè Vice-Cancellarium, quàm Cancellarium eiusdem Imp. fuisse; cuius mandato is subscripsit Priuilegiorum renouationem Cœnobij S. Iacobi Scotorum Ratisbon. an. 1422: in præcit. Metrop. tom. 2, pag. 398; & infeudationem Adolphi Ducis Iuliacensis de Ducatu Gelriæ, &c. an. 1425. Extat in Assertionem iuris Caroli V super dicto Ducatu, an. 1539 impressa.

Idem iudico de Michael Canonico; cuius recognitionem exhibet confirmatio Priuilegiorum Ecclesiæ Spirensis, Rabano Episcopo concessa, an. 1514; apud Lehem. in Chron. pag. 373. vbi sic legitur: Ad mandatum Dn. Regis, Michael Can. Fortè hic sit Boleslauiensis ille Præpositus, de quo in Georgio Hohenloio Cancellario modò dixi. Hic idem subscripsit saluum conductum Ioanni Hussio datum, vbi legimus: Michael de Pacest. ^{Michael Canonici Vratislauiensis} Canonicus Vratislauiensis: Gold. in Append. Docum. ad tract. de iurib. regn. Bohem. Eundem inuenio apud Isacium Pontanum lib. 8 Hist. Gelr. vbi duplex extat Imp. Sigismundi Priuilegium Duci Gelriæ concessum, hâc subscriptione: Ad Relationem D. F. Burggrauij Noribergensis Michael de Priest.

Nec aliud quod dicam habeo de alijs duobus sequentibus. Iodocus ^{Iodocus Ros Canonici Basiliensis} enim Rot, Canonicus Basiliensis, subscripsit Sigismundi confirmationem iurium & Priuilegiorum Præpositi & Cœuentûs Berchtolgadensis, in Metrop. tom. 2, p. 187, cuius data est an. 1415.

Petrus Kal-
de Canoni-
cus.

Alter illorum fuit Petrus Kalde, & ipse incerti loci Canonicus, qui subnotavit declarationem Imperatoris Sigismundi super firmâ & sincerâ adhærentiâ Basileensis Concilij, apud Goldast. tom. 3. Const. Imper. pag. 426; quæ emissâ fuit an. 1446. Idem hic subscripsit infeudationem Gerardi Ducis Iuliacensis de Gelriæ Ducatu, an. 1437: ubi Præpositum se vocat Northusanum. Fuit patriâ Iuliacensis, ex oppido Setterich, & occasione procuratorij Ducis Adolphi Iuliacensis in causâ istâ Gelrienfi, quod cum ceteris anno 1431 in Cæsareâ aulâ obiit, uti nostrâ memoria Stralendorffius, Imperatori & Curialibus innotuisse, & ad Palatina stipendia sibi aditum fecisse videtur. Videatur sententia Sigismundi Cæs. contra Arnoldum Egmondanum, in Assertione Caroli V. Hæc & eius generis alia etsi forte plerisque minutiora videbuntur, ostendunt tamen varietatem & mutationem; quæ ut rebus omnibus alijs, (nihil enim eorum quæ sub sole sunt in eodem permanet statu) ita etiam huic recognitionum & subscriptionum materiæ irrepsit.

Gaspar
Schlick.

Tandem sub hoc Sigismundo sequitur & agmen claudit Gaspar Schlick, nobili loco in Franconiâ natus: qui ob ingenij, doctrinæ, & prudentiæ excellentiam ad sublimiora euectus, conditor factus est Illustrissimæ familiæ Comitum Schlickiorum in Passaun & VVeissenkirchen: satis enim scitus & peritus fortuna suæ faber, aulicæque elegantiae & versutiæ sectator prudentissimus, trium ex ordine Imperatorum Cancellarius fuit, uti de eo Æneas Syluius testatur; cui ad summa tendenti & feliciter peruenienti non infimus fuit succollator. Initio autem non nisi Vice-Cancellarius fuit; in formulâ enim iurisiurandi, anno 1433 Eugenio Papæ præstiti, nomine Sigismundi Imper. per legatos, quorum alter fuit, vocatur Vice-Cancellarius & Capitaneus terrarum Egræ, supersunt diuersa eiusdem Principis re-scripta Schlickij manu subnotata, quæ videri possunt apud Goldast. tom. 3. Const. Imp. pag. 436, & seqq. de annis 1432, 1433, & 1434. nec dubito alibi plura eorum, posterioribus annis emanata, superesse: nam ad finem usque & mortem Sigismundi duravit in istâ laboriosâ aulicæ militiæ statione. In subscriptione autem literarum Sigismundi ad Patres Concilij Basileensis, de non recipienda appellatione Erici Ducis Saxoniae Lavvenburgici, de anno 1434, se Cancellarium & militem nominat: ex quo colligitur, tempore Cæsareæ coronationis, ut etiam nunc moris solennis est, Equitem, ut hodie dicimus, à Sigismundo creatum fuisse. Ioan. Gersius Westphalus Sigismundi Imperatoris Protonotarius fuit, homo prædiues; de quo memorabilem, sed minime imitabilem narrationem legere est apud Æneam Syluium ad lib. 1. de dict. & fact. Alphonsi Regis, num. 57. Ad eundem extant binæ eius epistolæ, in ordine 87 & 88.

Ioan. Ger-
sius West-
phalus.

88; quarum posteriori virum doctum, prudentem, moribusque comprobatum vocat. Superest nostro adhuc tempore apud Mindenses Garfiorum familia.

ALBERTVS secundus.

SVb Alberto secundo Austrio, Sigismundi genero, qui coniugij beneficio Imperialem apicem stabili fœdere suæ restituit familiæ, idem ille, qui sub focero eius fuërat, Imperialis Cancellarius permanfit: cuius rei etsi me Diplomatum testimonia hæcenus deficiant, locupletem testem habemus Æneam Syluium; qui ita scribit ad Martin. Mayr, Moguntinum Cancellarium: *Schlickensis familiæ caput fuit Caspar Schlick, de nobis, vt nôsti, optimè meritus, vir rarissimæ laudis. Nam trium Cesarum, qui sibi inuicem succedere, Cancellarius, & quidem acceptissimus fuit, & coniugio Ducali illustratus. De eodem idem Auctor ita scribit cap. 53 historiæ Bohemæ. Inter quos (Legatos in Bohemiam) Caspar Schlickius princeps fuit, matre Italicâ ex Comitibus Alti collis agri Taruisini, patre Teutonico natus, ex familiâ Lažanâ, prouinciæ Franconia, ingenio dextro, facundiâ suauî, doctrinæ cultor ad omnia genitus quæcunque ageret. Quem vsque adeo fortuna & virtus extulit, vt quod prius inauditum, trium Cesarum successiue regnantium Cancellarius præfuerit. Vnus ex Ducibus Slesia filiam sibi in Matrimonium tradere non recusauit. Sigismundus illi Egram, & Cubitum, & alia in Franconibus oppida dono dedit; Albertus in Hungariâ Calesium & Albam Ecclesiam; Fredericus in Austriâ Gracium. Versatile profecto ingenium, & naturæ bonitas singularis, quæ inter tot Imperatores moribus prorsus disparis, pari gratiâ viuere potuit. Nos huius amicitia in curiâ Frederici Cesaris vsi, si quid profecimus, quod scimus quàm tenue est, adiumento eius consecuti sumus. Episcopatum certè Tergestinum, vnde reliquæ dignitates prouenire, ipse nobis primus committi curauit. In huius gratiam conscripsit prædictus Auctor Eurialanam historiam; cuius Mimi ille haud fabulosus Actor fuisse videtur, nisi quod poetica non-nihil pigmentationis admixtum habere vix dubitandum est. Hanc autem postmodum ad summa euectus, datis ad Coloniensem Vniuersitatem solennibus literis retractauit. Mortuus est Gaspar Viennæ ex apoplexiâ, & apud Carmelitas (illis Patres Soc. Iesv succedere, institutâ in derelicto ab eis Cœnobio Professâ Domo) cum coniuge sepultus.*

Ioannes ab Aich enobilitate Franconicâ Episcopus Aichstadien-
fis, Alberti II Imperatoris Cancellarijs à Scriptore Catalogi Præfulum illius
Ecclesiæ accensetur: post cuius obitum homonymo agnato Principi, Friderici
III Imp. germano adherens, Dominum quidem sed non Officij gradum mu-
tauit.

tauit. Fuit vtriusque Iuris Doctor, & ex Professore Canonici Iuris Viennensi ad aulam transijt. Familiaris & intimus fuit Æneæ Syluius, postea Pío II Pontifici; cuius extant ad illum epistolæ & elegantissimus tractatus de *miserijs Curialium*, siue Aulicorum. In illius inscriptione vocat eum *perspicacem & clarum Iurisconsultum*. Hunc Austriæ, non verò Imperij Cancellarium fuisse suspicor. Videat de hoc lector, si placet, cap. 2 Additamentorum memb. 2, de Cardinalibus Teutonicis.

FRIDERICVS III Imperator.

Caspar
Schlick
qui supra.

Tertius hic Imperator est, sub quo, vt ex Syluius audiuius & didicimus, Gaspar Schlick Cancellarium egit; & quidem post Teschinentem Ducem, de quo sub Wenceslao, omnium primus è Laicorum Ordine: reliqui enim per aliquot secula, vt longâ serie magnam partem in præcedentibus ostensum est, omnes Ecclesiastici instituti homines fuerunt. Successores tamen & hic plerosque ex eodem genere Clericorum habuit, donec sub Carolo quinto seculares firmitus stabiliti, deinceps sacre professionis sectatores à Vice-Cancellariatus aulici Imperialis honore hæcenus excluderunt. Aliquid cum præmemorato affinitatis habere videtur; ac dubito an non ex eo ipso fonte promanarit, quod sub hoc demum Imperatore seculares Principes cum Ecclesiasticis de sessione & præcedentiâ contendere, ac ex parte etiam ad tempus præualere cœperunt, vt narrat in Historiâ Austriacâ (Australem ipse vocat) hæcenus ineditâ Æneas Syluius aliquoties mihi laudatus.

Conradus
Viennensis
Præpositus.

Viuentem etiam tunc Schlickio alius reperitur Friderici Cancellarius, Conradus Viennensis Præpositus, ad an. 1440: qui subscripsit literas eius datas ad Senatum Spirensen, de electione suâ & futurâ Norinbergenſi diætâ, apud Lehem. lib. 7, cap. 97; & alias ad Carolum VII Gallorum Regem, de indictis Moguntiam Comitij, apud Goldast. rom. 2 Const. Imper. pag. 407. Crediderim autem Conradum prædictum Archiducalem fuisse Friderici necdum Imperatoris Cancellarium; rebus autem Imperialibus, sub initium electionis factæ, simul intendisse ante Schlickij ad aulam Friderici aduentum.

Vlricus
VVelzli.

Vice-Cancellarij munus an. 1454 & 1455 Vlricus VVelzli gessit. priori subſignauit literas Friderici, quibus Berchtolsghodensium possessiones confirmantur, tom. 2 Metrop. pag. 189: altero similiter subscripsit Infeudationem, vt etiam Confirmationem Iurium & Priuilegiorum impertitam Vlrico Episcopo Passauiensi, apud Hund. in ead. Metrop. tom. 2, pag. 420 & 421.

Vdal

Vdalricus Episcopus Patauensis, eius nominis tertius, è nobili familia Nufdorffia, patriâ Austriacus, cum aliquamdiu Fridericum III Imperatorem parum propitium expertus esset; utpote contra studium eius, pro Alberto Comite Schaumbergio apud Maioris Capituli Collegas instantis, ad Insulâ euectus, sed postmodum Aeneas Syluij operâ eidem reconciliatus, deinceps usque adeo gratiam eius promeruit, ut suum in rebus Imperialibus Cancellarium constituerit. Eo illum ornat Epitheto, *Romanum* vocans *Cancellarium*, Fridericus ipsemet in literis Patauensi Ecclesiæ elargitis, *rom. i Metrop. Salisb. pag. 423 & 425.* ubi Compatriem insuper agnoscit, idemque testatur Ederus in *Rektorium Vienn. Catal. pag. 38.* qui S.R. Imperij Cancellarium appellat. Obiuerat prius apud Ladislaum Hungariæ & Bohemiæ Regem idem munus, *vid. ibid. pag. 422;* interfuitque splendidissimæ legationi eius aduehendæ Sponsæ Magdalene Caroli VII filiæ ergo in Galliam missæ: quo tempore ducentos equos albos, è quo splendorem & magnificentiam hominis cognoscimus, in comitatu suo habuit. Obijt an. 1479. Fuerunt sine dubio præter hos plures Friderico, utpote quinquaginta & amplius annorum Monarchæ huius generis administrationis Cæsareæ adiunx; sed prædictos ego hætenus cognosco solos. Protonotarium præterea reperio sub hoc Principe Ioannem Rott Doctorem; qui anno 1466 literas subscripsit Patauensibus datas: *Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 425.* Anno 1442 Confirmationem Priuilegiorum Abbatiae Sancti Maximini Treuer. Franckofurti datam, subscripsit Iacobus de Lins, Decretorum Doctor: *Diplomata S. Maximin. anno 1638 edita, nu. 47.* Hermannus Hecht eiusdem gradus & ordinis fuisse videtur, qui subnotauit Confirmationem sententiæ pro Gerardo Iuliacensi Duce in Gelrienfi controuersia an. 1442. *Affertio Caroli V.* Apud eundem hunc Fridericum per integros annos 12 Secretarium & intimum Consiliarium egit Aeneas Syluius Piccolominius modò memoratus, vir tantæ in aulâ auctoritatis, ut rerum summa, maximè in Italicis negotijs, ei credita, & consilij prudentiâque eius recta fuisse videatur. Constat id tum ex vita eius à Campano & Platinâ descriptâ, proprijsque scriptis suis, tum multò luculentius ex Australi, ut vocat, historiâ eiusdem; quam editam fuisse ipse Auctor (cap. 22 Europæ) scribit, impressa tamen, quod scitur, nullibi reperitur. Certè imperfectam fuisse relictam Platina scribit, & ex ipsomet, quod superest, autographo satis apparere videtur. De hoc viro tacere præstat, quàm pauca dicere. Meminit idem Michaelis Pfullendorffij Protonotarij Augustalis; cuius apophtegma refert in suis ad dicta & facta Alphonsi Regis Commentarijs, eique doctrinæ plenitudinem scitâ ad cognomen allusione concedit epist. 126. Etsi autem, ut sunt ferè

Videlicet
Episcopus
Passauensis.

Ioannes
Rott Do-
ctor.

Iacobus de
Lins Doctor
Decret.

Aeneas
Syluius.

Michael
de Plena-
uilla.

inter

inter ambitiosæ vitæ sectatores beneuolentiæ odijque vices, amicitiam illi renuntiet epist. 91, mortem tamen eiusdem dolenter deflet epist. 119.

MAXIMILIANVS I Imp.

Cyprianus
Serentan-
nus.

Inter illos, qui Maximiliano laudatissimo Imperatori à Cancellis apparuerunt, Cyprianum Serentanum, siue à Serentein, aut Serenteiner dictum reperio; cuius meminerunt Cuspinianus in *diario* pag. 503, & Richardus Bartholinus in *Hodæporico* Matthæi Cardinalis Gurcensis, pag. 351. Hic cum prius Secretarius fuisset, Goldast. *tom. 1 Const. Imp. pag. 436*, *Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 316*; postmodum Imperialis Cancellarius effectus est: id enim, ni fallor, significare intendit citatus Bartholinus, quando Magnum Imperatoris Cancellarium vocat. Carolus V deinceps, Maximiliano mortuo, Tyrolensem Cancellarium constituit: *Goldast. tom. 1 Const. Imp. pag. 440*. Ex hac autem prouincia natales suos repetebat. Extat illic oppidum Serentein, quod homini lucem & cognomen dedit. Subscripsit anno 1512 Priuilegium Cœnobio S. Maximini Treuer. concessum, inter Diplomata eius loci, an. 1638 impressa, *num. 61*; & Infeudationem Philippi Austriaci Regis Hispaniæ & Belgarum Principis de Gelriæ Ducatu, an. 1505. *Affertio Caroli V.* Ad hunc etiam Principem refero Leonardum Ernauer de Karlsberg virum nobilem; quem Georgius Ederus Imperatoris Cancellarium nominat, & an. 1480 Viennæ literis operam dedisse scribit in *Catalogo Rectorum Vienn. Archigymnasij*.

Leonardus
Ernauer.

Bertoldus
Henneber-
gen. Archi-
Episcopus
Mogunti-
nus.

Bertholdum Principem Hennebergen. postmodum Archiepiscopum Moguntinum, fuisse Maximiliani primi Cancellarium scribit *lib. 7 Chron. Saxon. in princ.* David Chytræus: quod stare vix potest, eò quòd Moguntia sedere cœperit (an. 1484) priusquam Maximilianus imperârit. Nisi dicamus antequam patri succederet, Officiarium eum habuisse. quod amplectendum videtur, accedente etiam Bruschio in Archi-Ep. Moguntin. *Catalogo*, cuius verba hæc sunt: *Fuit Maximiliani Imp. per multos annos Cancellarius aule, aulam nusquam non sequens.* Reliqui qui de Cancellariatu tacent, facundiam tamen, prudentiam, aliasque dotes mirificè in Bertoldo commendât. Serarius nil ampliùs dicit, quàm Maximilianum huius prudentiâ in arduis quibusque negotijs plurimùm fuisse vsum. Idem testatur Reusnerus in *Genealogico*. Egregium eius rei specimen & immortale monumentum est, Camera Iudiciaria Spirensis, huius consilio & suasu instituta. Alterum huius viri prudentissimi fidei & sapientiæ documentum fuit, erectio Sueuici fœderis, in historia illorum temporum celeberrimi, huius etiam suasu initi, quod multis isto æuo sa-

luti

Iuti & terrori fuit.

Iacobus de Bannissis, Tridentinus Decanus Maior, vir magnæ eruditionis & experientia, huic Principi à secretis inseruijt, Erasmi, Birckheimeri, aliorumque doctissimorum virorum amicitia felix & celebris.

Præterea tam huic Maximiliano, quam nepoti eius Carolo V, à secretis fuit (Voss. lib. 3 de Histor. Latinis, cap. 10) Conradus Vecerius Luceburgensis, cuius extat narratio *de rebus gestis Henrici VII in Italiâ*, excusa inter Scriptores rerum Germanicarum à Reubero editos. Scripsit idem de duabus Siciliae seditionibus, quæ ortæ feruntur an. 1517, Vossio cit. loc. testante, & Simlero in Bibliothecâ. Hanc scriptiunculam vnâ cum prædicto commentariolo impressit Haganoæ Secerius.

Supereft adhuc alius, qui præmissis iam exaratis mihi demum ad notitiam venit, **Conr. Stanislaus à Buchaimb.** secundum temporis seriem princeps, ni fallor, loco referendus. Refert Linnaeus lib. 7 Iur. Publ. confirmationem Priuilegiorum à Maxim. I. *Burggrauio & Burgmannis in Gelnhausen* concessam an. 1494, Regnorum Romani 9, Hungariæ 5, hac subscriptione: *Ad Mandatum Domini Regis in Consilio, Conradus Stentzell von Buchaimb/ Doctor vnd Riter/Cangler.* Ibidem an. 1596, subscripsisse reperitur dicti Priuilegij Vidimatam, vt vulgò pragmatici vocant, Copiam Ambrosius Diterich Iudicij Camerae Regis Protonotarius, 6. die Maij.

Eiusdem Maximiliani Priuilegium *de non euocando* datum Wormatiensibus an. 1514 Craynburgi, hanc subscriptionem habet: *Ad Mandatum Sacrae Caf. Maj. proprium B. Zernent.* si in prænomine mendum non sit, diuersus hic fuerit à Cypriano prædicto.

CAROLVS V Imperator.

Quinque in præsens Carolo Vice-Cancellarios fuisse inueni; quorum tempore primus fuit, Nicolaus Ziegler, qui in Comitibus Wormatiensibus, sub initium suscepti regiminis, an. 1521 habitis, literas eius subscripsisse reperitur, Monasteriensi Capitulo concessas. Idem præstitit in alijs quas Noribergenses obtinuerunt eodem tempore de non appellando, quas vnâ cum Alberto Archi-Episcopo & Card. Mogunt. subnotauit. Aquilgranensium etiam Priuilegium de non euocando Bruxellis hoc ipso anno 26 Iul. euulgatum eundem subscriptorem exhibet. Extant apud Limn. lib. 7 de Iure Publ. Fuit hic ex procuratoribus, qui Caroli nomine, post factam electionem, Imperij, Caesareiue iuris possessionem apprehenderunt, vt videre est apud

pud Goldastum in Constitutionibus Imperialibus. Fratrem habuit Paulum Curiensem Episcopum.

Balthazar
Episcopus
Constant.
& Hildes-
heimensis.

Balthazar Merckelius Waldkirchensis, humili loco natus, ingenio cum valeret & studijs delectaretur, doctrinâ & industriâ suâ emerfit, susceptoque Legum Doctoratu, Constantiensi Canonatu in summâ Aede donatus est. Habitis autem sub Maximiliano I, an. 1507, Constantiensibus Comitibus, occasione illâ usus, venit in notitiam Imperatoris; qui Consiliarium allegit, & Waldkirchensi patriâ Præpositurâ donavit. Vixit in aulâ Cæsareâ ad mortem usque dicti Principis, meminitque illius in *Diario suo* Cuspinianus. Electo autem post Aui mortem Imperatore Carolo, in eius etiam aulam vocatus, ac in Hispanias cum nouo Domino profectus, illic Vice-Cancellarius Germanici Imperij creatus fuit. Missus deinde post aliquot annorum euolutionem Legatus in Germaniam, ad quosdam Imperij Electores, Constantiensem & Hildesensem Ecclesias, utroque Episcoporum per resignationem se Episcopali iure abdicante, Collegiorum suffragijs consecutus est. In celebri autem illo Augustano Conuentu Imperiali an. 1530, à Cardinale & Archi-Episcopo Moguntino Alberto Brandeburgico, Cæsare & Imperij frequentissimis Statibus spectantibus, Episcopus consecratus fuit. Sed breueius regni; solisque mensibus aliquot post solennem illam initiationem gestus est Pontificatus ille geminus. Cum enim an. 1531 ad Cæsarem in Belgium tenderet, Treueris repentinâ morte, dum equû prosequendo itinere inscendere parat, apoplexiâ tactus obiit. Vltimus hic, quantum mihi constat, ex sacro Ordine hactenus fuit, qui apud Imperatores nostros hoc munus obierit. Erasmus Roterodamus huic inscripsit Algeri opus contra Berengarium, quod an. 1530 edidit. Excusat in præfatione, quod negotiorum vndis circumuallatum interpellat, atque pietatem eius magno studio causam Ecclesiæ agere. In fine vocat magnum Patronum suum, optatque sanctissimos conatus eius prosperari.

Matthias
Heldus.

Successorem Balthazar, ni fallor, habuit Matthiam Heldum, virum præclarum, sed paulò vehementiorem. Legatus hic fuit Caroli ad Principes Protestantes an. 1537, in causâ indicti tunc temporis Concilij; & Sleidanus *lib. 11* pluribus commemorat, quæ inter illos vltro citroque acta fuerint. Ortis autem inter Granuellanum supremum Cæsaris Cancellarium ac Heldum simultatibus, potentior debiliorem facile summouit, ac Ioannem Nauium Heldo successorem substitui obtinuit.

Ioannes
Nauius.

Ioannes Nauius, siue, ut Regnerus Vitellius, in Ludouici Guicciardini Belgio à se Latinè verso, vocat, Nauesius (vernaculè enim Naues dictus fuit)

uit) Luxemburgensis, Nicolai Maruillani Senatoris Luxemburgici filius, anno 1540 Helder succellit; ac magna laude & satisfactione officio suo functus est, ad annum usque 1549, quo obiit, durante etiam tunc Smalcaldico bello. Frequens est huius viri apud Sleidanum memoria.

In Nauis locum Georgius Sigismundus Seldus Augustanus Vice-Cancellarij honoratum onus suscepit: cui ob negotiorum molem & multitudinem sub initium adiancti fuerunt Ioan. Marquardus Badensis & Henricus Hasius, ut Sleidanus scribit *lib. 18*. Huic idem, quod supra de Gaspare Schlickio diximus, contigere potuisset, dummodo ipsemet voluisset; ut triū ex ordine Imperatorum Cancellis præfesset. Memorabilis sanè historia est, de facto Caroli, post extremum in multam noctem extractum Flissingæ colloquium & valedictionem, dilapsis famulis lychnuchum discedenti huic præferentis; quod apud Melchiorum Adamum aliosque legere datur. Extat typis impressum, nam & alia scripsit, Adamo, quem citavi, recensita, Consilium eius Ferdinando Imperatori datum, quo tempore Paulus IV resignationem Imperij Carolinam se inconsulto & inscio ad Electorum manus factam admittere recusabat. Maximilianus II, cum anno Imperij primo in suburbanum quoddam prædium (Eberstorffium vocant) Viennâ euocasset Seldum; is in reditu, dum infelicem e curru à concitatis equis, nec aurigæ habenas audientibus rapto, saltum facit, illiso ad petram capite miserè interijt, summo sui apud omnes relicto desiderio. *Thuan. lib. 36. Melchior Adamus in vitâ. Henr. Pantal. de viris Germaniæ illustribus. Georgij Ederi in Catalogo pag. 18, sequens de Seldo elogium est: Fuisse virum pietate grauem, & prudentiâ insignem: summum atque celeberrimum totius Germaniæ Oratorem.* Redijt autem post mortem Ferdinandi e Bavarico secessu Maximiliani rogatu & Philippi Hispaniarum Regis instigatu Seldus; sed intimioris Consiliarij honore contentus ad Vice-Cancellariatum non est postliminio reuersus.

*Georgius
Sigismundus
Seldus.*

Atque hi quidem apud Carolum, verè Maximum Imperatorem, Teutonicis negotijs singulariter intenderunt: Supremos autem ille idem, tot regnorum & prouinciarum Dominus, aulicos Cancellarios sibi ordine succedentes aliquot habuit, qui uti summæ rerum præpositi, etiam Germanicarum rerum inter alias curam habuerunt. Illorum primus fuit Mercurinus Herborius de Gattinarâ, homo Italus, e Vercellenfi diœcesi oriundus; quem Clemens septimus an. 1529 Cardinalem creauit, mortuusque est sequenti anno Oeniponte, dum Cæsarem ad magna illa Augustana Comitia proficiscentem comitatur. hic Carolo mitioris sententiæ auctor fuerat, Guicciardino narrante, de Francisci I Galliæ Regis captiuitate; quæ præualente Carolo Lanoio repudiata est.

*Mercuri-
nus Gatti-
nara Car-
dinalis.*

Nicolaus
Perenottus
Granuellanus.

Antonius
Perenottus
Archi-
Episcopus
& Cardi-
nalis.

* Idem de
Clarissimis
Antonius &
Miraeus in
Elogijs Bel-
gicis.

Secundus fuit Nicolaus Granuellanus Vefontinus, (natus in Or-
nacensi superioris siue Imperialis Burgundiæ oppido, vt scribit ciuis eius
Claudius Clemens Soc. IESV, Professor regius Madritensis Academiae, in do-
ctissimo Museo suo,) qui anno 1530 in Mercurini locum assumptus est. Huius
crebra apud Scriptores de rebus Caroli mentio. Mortuus is anno 1550, in ipsis
Augustanis eius anni Comitibus; ad quæ paucis antea diebus Vefontione, Bur-
gundiæ Imperialis Metropoli, patriâ suâ venerat. Successit illi tertius Anto-
nius Perenottus filius. cuius vtriusque Elogium è Thuani libro *Histor. 6* adscri-
bere lubet: *Vir magnæ prudentiæ* (ita de patre scribit) *ob idq; arcanorum serè omni-*
um Cæsaris conscius, qui post Mercurium Herborium Gatinarum Cardinalem, cuius ad-
eò honorifica apud Francisc. Guicciardinum mentio sit, summum dignitatis locum in
aula Cæsaris iam totos viginti annos tenuerat. In eius locum ac dignitatem, Antonius
filius Atrebatinus Præsul, quod rarò accidit, successit, in illa ætate exactam rerum agen-
darum solertiam sub parente adeptus; sed qui per obliqua consilia, dum nimis obsequiosus
Principum suorum magnitudini studet, malè apud suos audiit, & Belgis, ac postremò
Neapolitanis inuisus, maxima quæq; negotia sub Philippo in Hispania gessit. Videan-
tur de eodem Anton. Sanderus* in *Elogijs Card. & Famianus Strada decad. 1 Belli*
Belgici. mortuus est anno 1586, in Hispaniâ. Prædictum Cardinalem & Ma-
gnum Cæsaris Cancellarium Perenottum solitum quoque esse literas rerum
Germanicarum subscribere, constat ex Priuilegio Hamburgensibus dato, de
non appellando nisi summa 600 aureos excesserit, quod extat apud Limnæum lib. 7
de Iure Publ. cap. 23, quæ præter ipsum Carolum & Vice-Cancellarium Naues,
huius etiam nomen subnotatum continet; An. Perenott. quam in recog-
nitionibus varietatem præterea necdum alibi conspexi. Eiusdem varietatis
etiam hoc exemplum est, quod alicubi soli Archi-Cancellarij præter Cæsa-
rem subscripsisse reperiantur, nisi tamen in descriptionibus compendium a-
liquod factum fuerit. Carolina Confirmatio Priuilegiorum Halæ Sueuicæ
de anno 1521, Wormatiæ, &c. non aliam quàm sequentem habet subscriptionem:
Carolus. *Ad Mandatum Domini Imperatoris proprium, Albertus Cardi-*
nalis Moguntinus Archi-Cancellarius. Similiter Priuilegium Maximiliani Au-
gustanis an. 1501 datum, ita subnotatum est: *Ad Mand. Dom. Reg. prop. Ber-*
toldus Archi-Episcopus Moguntinus Archi-Cancellarius. Deniq; & aliud in hac sub-
scriptionum materiâ variationis genus conspicitur in literis Carolinis eidem
Vindelicor. Augustæ an. 1631 datis, de non appellando nisi 400 florenis summa maior
sit. quæ præter Cæsarem, eiusque Vice-Cancellarium Naues, & Secretarium
Obernburger, etiam hanc subscriptionem habent: *Vt. Palatinus*. Fuit is
Fridericus Comes Palatinus Rheni & Bauariæ Dux, postea temporis à morte
Ludo-

Ludouici fratris Elector & Archidapifer, *qui isto & præcedētibz annis Im- *sui nomi-
perialis regiminis Præses fuit, vti tum ex *Actis* illorum temporum Imperia- nis secun-
libus, tum etiam ex vitâ dicti Principis ab *Huberto Thomâ Leodio* conscriptâ, & dus,
paucos ante annos publici iuris factâ notissimum est. Allegata hæc tria Pri-
uilegia *Limnæus* recenset *lib. 7, cap. 4, & 56.*

FERDINANDVS I Imperator.

Ferdinandi I, non tantum regni Romani, sed etiam Imperij tempore, Iu-
stus Ionas (Iacobum vocat, sed erroneè, Ederus) Vice-Cancellarius *Iustus Io-*
fuit; de quo præterea quæ referam necdum habeo. Mortuus tamen is fuit, *nas.*
sub ipsa imperantis Ferdinandi primordia, an. 1559, 29 Decemb. Ederus in *Ca-*
talogo Viennensium Rectorum vocat IC celeberrimum, ac fidelissimū illius A-
cademiæ fautorem & Patronum. In eius substitutus locum est ille ipse Sel- *Georgius*
dus, qui apud fratrem tenuerat eundem dignitatis gradum, vt dixi. Seldo *Sigism.*
missionem impetrante, acceptâque rude in Bauariam ad arces suas conceden- *Seldus.*
te, Cancellariæ regendæ pondus, quo se ille exonerauerat, Ioanni Bapti- *Ioan. Ba-*
stæ V Webero impositum fuit an. 1564. Fuerat is prius Imperialis apud Spirâ *prius Vve-*
Camera Assessor; *Kirchn. de Cancell.* deinde Bauariæ Ducis in Landshutano re- *berus.*
gimine Consiliarius; vnde Ferdinandus illum, famâ facundiæ & prudentiæ
eius motus, exciuit: *Henr. Pant. tom. 3, pag. 505.* Extant apud Goldast. *tom. 1, pag.*
581 & 582, literæ Ferdinandi, anni 1564, ab hoc Webero & M. Singmosero
subscriptæ: cuius generis plures & alibi passim obuiæ sunt. Supremus huius
Cæsaris Cancellarius fuit, sed ante Imperium; obiit enim anno 1539, Bern-
ardus Clesius Episcopus Tridentinus, ac postmodum S R. Ecclesiæ Car- *Bernardus*
dinalis: ad quem extant complures Erasmi Epistolæ; eidemque Irenæum an. *Clesius*
1536 à se editum inscripsit. de quo inter Cardinales Germanicos aliqua dicen- *Card. Epif.*
tur. Ab Epistolis Latinis per integrum decennium huic placidissimo Prin- *Tridenti-*
cipi inseruijt Iacobus Spigelius Wimpelingij doctissimi ac integerrimi *nus.*
Theologi è sorore nepos, qui diuersis scriptis eruditorum ordini probatis, ac *Iacobus*
inter cetera in Guntherum & Richardum Bartholinum commentarijs elu- *Spigelius.*
cubratis, sibi nomen fecit. Primus fuisse celebratur, qui Lexicon Iuris edide-
rit. In eius dedicatoriâ scribit successisse sibi in isto Secretariatu Ioannem Ma- *Ioan. Ma-*
ium, vterinum fratrem suum; cui deinceps successor datus sit Adamus Caro- *ius.*
lus, ille ipse, cui dictum Lexicon inscripsit, quemque Ferdinandi Cæsaris La- *Adamus*
tino Scrinio præfectum appellat. *Carolus.*

MAXIMILIANVS II Imp.

Ioannes
Huldricus
Zasius.

Ioannes Vdalricus Zasius apud Maximilianum II iam tunc à Cancellis fuisse videtur, quo tempore is viuentis patre Regis Romani titulo decoratus, necdum legitimo regimini se immiscuerat. Atque hanc causam fuisse non dubito, quòd amoto tantisper Webero, Vice-Cancellarius Imperij constitutus sit, cum imperare herus suus cœpit. Fuit hic Magni illius Zasij Constantiensis, qui primarijs Italiae Galliaeque Iuris Caesarei restauratoribus & interpretibus per doctissima scripta sua accenseri meruit, Professoris Friburgi Brisgoe filius, cuius etiam postuma quaedam euulgauit. Annum mortis Melchior Adamus non adnotat, contentus dixisse, casus Seldiani consortium; licet tunc quidem praesentem necem euaserit, acceleratae mortis eius causam extitisse. Namque annos haud ita multos superuixit. Huic deinde eundem Weberum, qui sub Ferdinando hanc stationem obiuerat, successisse certum est, qui an. 1572, 1573 & 1575 subscripsit Maximiliani Diplomata, quae vidi & legi.

* communi
curru ve-
lus hic est,
cum ille
periret.

VVolfgan-
gus Haller.

Secretarium status, siue Imperialium expeditionum sub hoc & duobus praecedentibus Imperatoribus, eius socero patreque, egit VVolfgangus Haller vir praclarus, in quo candorem, sinceritatem, fidem atque constantiam commendat, ac praeterea virtute, eruditione & pietate clarissimum vocat Simon Schardius IC Camerae Imperialis Assessor, qui ipsi Epistolas Petri de Vineis an. 1566 editas inscripsit.

RVDOLPHVS II Imp.

Sigism.
Vieheuser.

Primus, qui functus sit sub Rudolpho Vice-Cancellarius officio, Sigismundus Vieheuser haecenus à me repertus est; quem Kirchnerus refert lib. 4, cap. 3. Extat Priuilegium Rudolphi Imp. datum subditis Ducis Iuliacensis, &c. de non euocando an. 1580, hac subscriptione: Vice ac nomine Reuerendissimi Domini, D. Danielis Archi-Episcopi, Archi-Cancellarij & Electoris Moguntini, Vr. S. Vieheuser. Ad Mandatum S. Caes. Maiest. proprium. A. Erstenberger.

Iacobus
Curtius à
Senffte-
nauv.
Ioan.
VVolfgan-
gus Frei-
monius.

Iacobus Curtius à Senfftenauv, Vieheuseri, ni fallor, Successor fuit. Hunc Bucholtzerus in *Indice Chronolog.* celebrat omnium studiorum, in primis verò Mathematicorum, amatorem fuisse. Obijt mense Maio an. 1594, cum se ad iter Comitiorum Ratisbonensium praepareret. Ioan. VVolfgangus Freimonius in Oberhausen Ingolstadiensis, an. 1546, 14 Martij, (inci-

(incidit ille hoc anno in Dominicā Inuocauit) lucem primā aspexit. Hic vir in iure doctissimus, & scriptis editis clarus, ad Cæsaream sibi aulam aditum patefecit; & ex Imperialis Camera Spirensis Assessore ad Palatinam vocatus militiam, ex Consiliario tandem Aulico ad Vice-Cancellariatum conscendit. Extant tom. 2 Braunsch. Historisch. Händell / pag. 747, Cæsareæ ab hoc subscriptæ literæ, anno 1595. Edidit præter Auctorum iuris Catalogum, Symphoniam vtriusque Iuris Chronologicam, insigne & necessarium Iuris studiosis opus, Enchiridion Locorum Communium, Observationum Iuridicarum crepundia, libros duos Schematismorum de Processus Iudiciarij ordine, &c.

Rudolphus Coraducius Legum Doctor Italus, è Fori Iulij, ni Rudolphus fallor, eâ parte, quæ Austriacis paret, progenitus, subscripsit vnâ cum Andrea Hannevaldo anno 1604, Decretum Cassatorium in causâ Braunsu-
censi. tom. 2 Braunsch. Historischer Händell / pag. 495.

Leopoldus à Stralendorff, Eques Megapolitanus, cùm vxorem haberet Balthazaris à Dernbach Fuldenfis Abbatis, in exilio agentis, germanam, causam ~~seforij~~ sui in aula Rudolphi Cæsaris tam dextrè & peritè egit, vt Leopoldus à Stralendorff. non tantum restitutionem illius obtinuerit, sed etiam plurimorū sibi fauore conciliato, ac in primis Cæsari ipsimet probatus, in Aulici Consilij senatum assumptus, & consequenter proximâ Vice-Cancellariatus vacantiâ ad illud togatæ militiæ fastigium promotus fuerit. Filium reliquit Petrum Henricum, paternæ virtutis & dignitatis, vt suo loco indicabitur, heredem.

MATTHIAS Imperator,

Ioan. Ludouicus ab Vlm, è nobilitate Imperiali Rhenanâ, Dominus in Morbach, Wangen, Mittelbibrach & superiori Salmeting, vniuersum ferè Matthiæ Imperium occupat; nec hactenus alios eiusdem officij confortes erui. Summæ rerum sub hoc Cæsare curam & directionem Cardinalis Clefeli Viennensis ciuis & Episcopus respexit, magnâ apud plerosque prudentiæ laude; quâ tamen, vt sunt omnia humana fluxa & instabilia, præcauere nequiuit, quin & ipse tandem Fortunæ ludus & humanæ infelicitatis nobile exemplum fieret.

FERDINANDVS II Imp.

Hic ante Imperium Procancellarium habuit Leonardum Gezium, Leonardus Gezjus, qui

Ioan. Ludo-
wicus ab
Vlm.

Petrus
Henricus
à Stralen-
dorff.

qui subscripsit cum alijs Pactum de Successione Hungariæ & Bohemiæ anno 1617. Imperatori autem facto inseruijt idem ille ab Vlm, qui sub prædecessore; isque virtutis & meritorum ergò in ordinē liberorum Baronum allectus, cum difficilibus & inquietis temporibus sub hoc etiam aliquot annis negotiorum molem sustinuisset, tandem beatò fine ad æternam quietem transiuit, locumque fecit Petro Henrico à Stralendorff, Leopoldi filio integerrimo, & Iuris Consultissimo Viro, Baroni in Goldebe, Prensberrgh & Darnheim, Domino in Culmen, Gleischa & Ottovitz. qui licet pedum vsu ob neruorum contractionem iam inde à tempore Mulhusici Conuentûs, cui Cæsaris nomine interfuit, per annos multos destitutus fuerit; magnâ laude tamen Vice-Cancellariatus officium obiuit, gratiam relinquens apud omnes prudentiæ & integritatis suæ memoriam. Ratisbonensibus Electoralibus diætiis utrâque vice, an. 1630 & 1636, interfuit; sequenti autem anno, ipsâ Sexagesimâ Dominicâ, 13 Febr. Ferdinandum Dominum suum, in cælestem patriam euocatum, breui subsecutus est, ne morientem desereret, cui viuo fidus & assiduus itinerum comes, ac gloriosi laboris socius longo tempore constans & indefessus adhæserat. Recordor tempore Electoralis diætæ Ratisbonensis anno 1630, aliquot Cæsareæ aulæ Procerum conuersationi interfuisse, datumque esse à virtutum & eruditionis eius scientissimis Stralendorffio hanc laudem, si ullus esset, ipsum ante omnes aptum & idoneum esse, qui reformationē Iuris hodierni vidualis, vastitate & incertitudine passim laborantis, toties ac tantopere à plerisque iustitiæ & salutis Germanici Imperij publicæ amantibus desideratam & expetitam, fructuosè aggrediretur, & feliciter perficeret.

FERDINANDVS III Imp.

Petrus
Henricus
Stralendorffius.
Ferdinandus Comes
Curtius.

PRimos hoc tempore regnantis Augustissimi Imperatoris menses, ille idem Stralendorffius, vt dixi, sibi vendicat; quem è mortalis Principis aulâ ad Cælitum curiam anno 1637 abeuntem, Ferdinandus Curtius, Iacobi, ni fallor, è fratre nepos, agnatus certè, Baronis titulo à Ferdinando patre, Comitis deinde, ab hoc filio eius, nec minùs diuinarum virtutum herede, quàm bonorum successore Ferdinando, Cæsaribus Augustis, auctus, excepit. Hic cum priùs in Aulicorum Imperij Consiliariorum ordine consistens, diuersis Legationibus dextrè & fideliter obitis, alijsque impigræ officiositatis documentis industriam fidemque suam superioribus approbâssset, statim sub initium suscepti muneris arduo negotio pacificationis Suecicæ adhibitus est;

est; in quo * etiam nunc dum hæc scribo hæret, nullum non mouens lapidem, vt alma Pax afflictissimam Germaniam feliciter reuifcat; quorum laudatiffimorum conaminum vt breui publicè salutarem, priuatimque gloriosum exitum sentiamus, omnium patriæ amantium commune & vnanime votum est. Debeatur tamen, moriente Stralendorffio, hæc sublimis Vice-Cancellariatus dignitas, nō minoribus meritis, & stipendijs numerosioribus Illustri & Generosij Domini Ioannis de Reck, ortu Equitis Westphali, sed Cæsareâ munificentia gratiaq; Liberi Baronis; ni eodem ferè tempore gloriosissimus Cæsar noster hunc ad maiora vocasset, collato ei, qui per Ioannis Ernesti Comitis Fuggeri resignationem commodum vacabat, Aulici Imperialis Senatus Præsidatu: quem virum, quod vel ipsa fateatur inuidia, Sacrum Palatium & patriæ communis inter præcipua decora sua hoc tempore numerat.

Perducto iam ad vmbilicum tumultuario hoc de maiorum minorumque gentium Cancellarijs tractatulo; priusquam ad illa, quæ additamentorum loco attexere proposui, digrediar, non abs re fuerit, recapitulationis loco quædam subnectere, de forma recognitionum subscriptionumque literarum Cæsarearum, eiusque mutatione & varietate: posteriorum enim temporum Diplomata hac in parte à vetustioribus discrepant. Primis igitur Germanici Imperij seculis, etsi iam inde à primauâ eius institutione, præter Cancellarios Aulicos, mutuato à Francis exemplo, Archi-Cancellarij extiterint, quos longo tempore communius Archi-Capellanos dixerunt, vt innumera testantur Diplomata; rarissimum tamen fuit, ab ipsismet Archi-Cancellarijs recognitiones fieri, vt & in superioribus dixisse memini; eiusque rei vix quatuor aut quinque exempla hæcenus mihi obseruare datum est, vsque ad Imperium Caroli V; sub quo Albertum Brandeburgicum, Cardinalem & Archi-Episcopum Moguntinum, propriâ manu hoc officium executum fuisse non vno in loco reperi: ac refert eius rei exempla aliquot Christoph. Gevvoldus in sæpius mihi laudato Opere de Septem-viratu. Mansisse nihilominus ex illo tempore in præsens vsque, istiusmodi antiquitus receptum, postmodum de anno in annum continuatum morem, non dubitatur, vt quoties vel in Electoralibus, vel generalibus omnium Ordinum Imperij dietis *, Moguntinus Elector in Cæsareâ aula adsit, non ipsemet suâ, sed Vicariâ Aulici Vice-Cancellarij operâ subscriptiones obeat: liberum tamen eidem est, si velit, & rogetur, vt ipsemet quoque manu suâ Cæsareas literas subscribat & recognoscat: quod specialis gratiæ loco extra ordinem diuersis à moderno Eminentissimo Domino Electore præstitum & indultum fuisse pro certo comperi. Ita Successor etiam Alberti, Sebastianus ab Heusenstein, subscripsit Recessus Imperij Augustanos annorum 1548, 1551; vt & reformationes Politicæ & Pacis publicæ

rum ini-
quitate &
Imperij fa-
tis praua-
lentibus,
tandem
successu res
caruit, istâ
quidem
vice.
Ioan. Baro
de Reck,
Præses Con-
siliij Cæsarei
aulici.

* vel qua-
cunque oc-
casione a-
liâ.

* De com-
muniis
fieri solitis
hac intelli-
ge: Nam &
precedenti-
um tempo-
rum exem-
pla occur-
runt, sed
rariora.

* *suprà*
pag. 110.

* *suprà*
pag. 42.

Constitutionem eod. an. 1448 publicatas. Vidi etiam Maximiliani II, & Matthiae Diplomata, à Daniele & Ioanne Svickardo Archi-Episcopis subscripta. In prædictis vltimis Ratibonensibus Conuentibus similiter in plerisque obseruatum fuisse, Diplomata tunc temporis numerosissimè expedita documenta præbent. Præterea antiquitus præter ipsum Imperatorem nemo alius* quàm vnus & solus Cancellarius subscribere solitus est; vel eius absentis, aut quomodocunque impediti nomine, Protonotarius aut Notariorum aliquis: hodie autem à sesquiseculo & ampliùs, maior circa hanc rem scrupulositas inualuit, vt non Vice-Cancellarius solus, sed regulariter præter ipsum etiam Imperialis Secretarius subscribat. Sed & hoc præter antiquum morem inualuit, vt ipso Archi-Cancellario subscribente, vnà cum illo etiam Vice-Cancellarius manum suam apponat, licet in omnibus vniformiter ita obseruari affirmare vix auisim. E Secretarijs quod dixi præstitère, sub Maximiliano I, sub quo aut patre eius videtur nouus iste Cancellariae mos introductus fuisse, Iacobus de Bannissis Decanus Tridentinus, Ioannes Carondeletus, (Hermolaus Barbarus *in epist.*) Nicolaus Ziegler, Imperialis tandem, vt vidimus, Vice-Cancellarius, & Phinzingerus. (Diplom. S. Maximini Treuer. num. 61.) Sub Carolo Quinto Alexander Svveis, & Ioannes Obernburger; ac præter illos Hannartus, & Alphonsus Valdesius, vir egregius, ac Erasmi etiam, vt alia taceam, epistolis notus. Sub Ferdinando Primo L. Kirchschrager (*Gold. tom. 3 Imp. Const.*) & M. Singmoser. Sub Maximiliano II idem ille* Haller, qui sub Carolo & Ferdinando, vt dixi, fuerat. Sub Rudolpho II Andreas Hannevvaldt, Erstenbergerus, Ioan. Baruitius, &c. Sub Matthià Ioan. Rudolphus Pucher. Sub Ferdinando II Matthias Arnoldinus à Clarstein, è Mosellanico tractu oriundus, creatus Liber Baro, & Illustribus Ordinibus Bohemicis infertus, diuersis legationibus, ac præcipuè Polonicis, industriè & feliciter peractis nobilitatus; Ioannes Soldner Iurium Doctor, vterque deinceps inter Consiliarios Aulicos cooptatus; & in Latinis Hermannus à Queftenberg Colonienfis, postmodum similiter Aulicus Imperialis Consiliarius & Liber Baro creatus; cui successit alius, eiùque breui mortuo Ioannes Walderodius, qui cum Doctore Soldnero etiam nunc sub Ferdinando III Imperatore à Cæsareis epistolis est. Hæc enim differentia seruatur, quod & * aliàs datâ occasione retuli, vt quamuis ad vnus Vice-Cancellarij curam spectet, vtriusque generis Diplomatum & Literarum expeditio, non attento Latini & Teutonici idiomatis discrimine, vnicuique tamen singuli præsent Secretarij, habeantque separatos, pro linguarum diuersitate, officiorum suorum limites. Huius generis cum in superioribus, ob recognitiones, quas Cancellariorum vice fecerunt, aliquot recensuerim, quid vetat hos pauculos eisdem addere? Car-
loman-

Iohannus Notarius * Ludouici Germaniæ Regis apud Hundium superest, * nec ta-
 tom.2, pag.18. Gebevvinus Imperialis Aulae Notarius apud Albertum I Imp. me-
 moratur Hundio ad an.1303, in Metrop.tom.2, pag.184. Idem nobis conseruauit
 Hermannum Hecht, de quo iam diximus, Friderici III Secretarium, ad an. ^{constat,}
 1442, eod.tom, pag.311. Qui tamen ad Sigismundi etiam Imperatoris tempora ^{Cancellarius hic, apud}
 pertinet: subscripsit enim illius Principis infeudationem Theodorico de Reck, ^{Notarius}
 Domino in Drensteinsfurt & Heessen concessam de Frigrauiatibus & Vafallis Io-
 annis de Volmesteen, an. 1437. Etsi autem quos hodie communiter Secreta-
 rios vocamus, priscis seculis magis vsitate Notarij ac Protonotarij dicti fue-
 rint; antiquior tamen Secretariorum appellatio est, quàm fortè aliquibus per-
 suasum sit. Apud Sigebertum Gemblac. enim sub.an. 1039 reperio Conradi <sup>De anti-
 quitate &
 significatio-
 ne vocis</sup>
 Salici Imper. Secretarium; & Dithmarus Merfburgensis lib.2, pag.20, Volcma- <sup>Secreta-
 rius.</sup>
 rum Archi-Episcopum Colon. S. Brunonis Secretarium fuisse scribit. Fortè
 tamen adhuc superfit perpendendum, in eodem illi quo nos, an alio significa-
 tu hac voce vsi sint. Ac persuasus ferè sum, tum vtriusque loci iam memorati,
 tum magis tertij, qui, aliquantò plenius referendus, sequitur, auctoritate in-
 ductus, istis temporibus Secretarios non alios fuisse dictos, quàm quos hodie
 communiter receptâ voce Confessarios vocamus. Radenucius Frisingensis lib.3 de
 gestis Friderici I, cap.14: Instabat iam tempus, inquit, quo Reges ad bella proficisci
 solent, ipse, in proximo ad Transalpina exercitum ducturus, priuò omnium in Deo
 spem suam reponens, adscitis religiosi & probatis in sanctitate viris, tanquam diuinum
 eos oraculum consultabat, atque illorum persuasionibus, Ecclesijs Dei multa donaria
 Imperiali largitate dispergebat. Quibus in negotijs specialem habebat preceptorem, &
 SALVTIS ANIMÆ suæ fidum SECRETARIVM Hartemannum Brix-
 nensem Episcopum, virum, qui tunc inter Germania Episcopos, singularis sanctitatis
 opinione & austerioris vitæ conuersatione præminebat. Hoc ad se adscito de secretis
 suis, ppi se Pontificis submitit deuotè consilijs, religiosi ac Christiani Principis officium exer-
 cens, quatenus iturus ad bellum, spiritualibus armis antè munierit animam, quàm cor-
 pus; antè celestibus se disciplinis praestrueret, quàm ad pugnam iturum militem militari-
 bus instruere disciplinis curaret. Superest & alia vocis Secretarij significatio,
 apud Hervvartum in Ludouici Bauari Imp. defensione; à quo Auctore p.638 referun-
 tur literæ dicti Cæsaris ad Benedictum XII Pont. Max. in quibus Ludouicos,
 Seniore & Iuniore, Comites de Oetingen, Henricum de Siphingen, Ord.
 Teutonicorum Commendatarium, Eberardum de Thummou Archidiaconum,
 Marquardum de Randeck & Vdalricum de Augusta Protonotarium,
 vocat Secretarios suos speciales. Quo prædicato, ni nimium fallor,
 non alios intelligit, quàm quos hodie in vulgari, **Schayme Rächte** Sanctioris

De Diplo-
matum Ca-
sareanorum
subsigna-
tionibus &
sigillationi-
bus.

1. Subscri-
ptio.

* effingen-
dis, vel effi-
giandis.

2. Signa
Imperialia

Consilij Senatores vocamus. Deniq; nō abs re fuerit de solennibus subsignatio-
num & sigillationum, vt vocamus, obiter aliquid indicāsse. Forma igitur &
solennitas eiusmodi subsignationum, prāter illa quæ de Archi-Capellanis,
Cancellarijs, & Protonotarijs, siue Secretarijs, illorumque recognitionibus &
subnotationibus diximus, in sequentibus ferè consistunt. 1. subscriptione
ipsorummet Cæsarum, 2. signi illorum appositione, 3. sigilli appensione,
4. Bullā aureā. Subscriptionis frequentissima in Diplomātibus Cæsareis
mentio est, satisque constar plerumque illam interuenisse; quamquam &
plurima reperiuntur Diplomata, in quibus eius memoratio prætermittitur,
vt videatur ferè arbitraria fuisse, maximè pro subiecti & materiarum differen-
tiā, quod etiam nunc obseruatur. Hactenus certè non memini reperisse, vnum
plurēve Imperatorum scribendi ignaros; eamque rem in causa fuisse, quare
subscriptiones alicubi omiserint. De Carolo tamen Magno, quod de doctissi-
mo illo & ingeniosissimo Principe ferè miraculi & monstri instar sit, eiusmodi
quid suspicari possimus ob sequentem locum è vitā eius ab Eginhardo com-
positā: *Tentabat & scribere, tabulasq; & codicillos ad hoc in lectulo sub cervicalibus*
circumferre solebat, vt, cum vacuum tempus esset, manum effigiendis literis assuesaceret;*
sed parum prosperè successit labor preposterus ac serò inchoatus. Hactenus Eginhardus;
cui quantum hac in re fidendum sit, altioris, ni fallor, indaginis res est. ac re-
fert è Thegano Baronius, inter cetera sacra exercitia, solitum Carolum libros
corrigere, id est, Criticis se curis oblectare; quod genus exercitamenti longè
ab illo abesse necesse est, qui nec literas formare nōrit. Sed quicquid eius sit,
cum passim in Carolinis, quæ supersunt, literis occurrat, propriā eas manu ab
illo subscriptas, seu firmatas esse; nemo dubitauerit, quin ad minimum nomen
suum scribere nouerit. In hac subscriptionis materiā, illud etiam singulare
mihi occurrit, & obseruatu non indignum visum est, quod Wenceslai Imp.
literæ inter Diplomata S. Maximini, num. 43, ita subscriptæ sint: *Ad mandatum*
Regis & totius Consilij. Nouitatem istius rei non mirabitur, qui vitam & gesta
illius hominis considerauerit. Secundo loco posui signi appositionem. Hic
mos antiquissimus, ac ipsismet Merouingia stirpis Francorum Regibus v-
surpatus, hodie exoleuit. Supersunt autem passim in Cæsareis literis cuiusque
signa, quæ etiam in prioribus Sebastiani Münsteri Cosmographiæ editioni-
bus, Imperatorum vitæ & effigiebus adnotata fuerunt, in sequentibus malo
consilio omisā. Durāsse videtur illorum vsus ad Fridericum vsque tertium,
Maximiliani I patrem, cuius signum prædicti ritus prisci, in *Metropol. Salisbur-*
gensis conspicitur. Eiusmodi autem signum à subscriptione pariter & sigilli ap-
pensione diuersum & separatum quid fuisse persualus sum quā tamen de re,
qui autographa inspexerit, sincerius & infallibilius æstimabit. Tertio loco di-
cere

cere institueram de sigillo, cuius appensionis seu impressionis memoracione, ^{Sigilla Im-}
 nil frequentius est in antiquis literis; quamvis earum reperiantur plurima, ^{peratoria.}
 quæ illarum non meminerint, ut ferè suspicari possimus, prædicta Imperato-
 rum & Regum signa, si ipsam originem inspiciamus, quandoque Sigilli, quan-
 doque etiam subscriptionis loco fuisse. Fuerunt autem Constantinopolitanis ^{Quatuor}
 Imperatoribus quatuor sigillorum genera; quorum tria in nostro Occiden- ^{sigillorum}
 tali orbe à Pontificibus & Cæsaribus usurpata antiquitus reperimus, eaque et- ^{generas.}
 iam nunc usurpantur. Vel enim in cera, vel plumbo, vel argento, vel auro signa-
 bant, uti testis est Iulius Cæsar Bulégerus, lib. 2 de Imperatore Romano, c. 10, ita scri-
 bens: *Decidente Imperio bullæ Imperatorum fuerunt quatuor generum: aurea, argentea, cerea,*
plumbea. Aurea utebantur cum scriberent ad Reges, &c. Idem usus argentea, &c. Cerea bulla
scribit ad matrem, uxorem & filios, &c. Ad despotas, patriarchas, & reliquos magistratus ho-
noratiores per plumbeam bullam. Citat in illam rem Codinum Curopalatum, Luitpran-
 dum Ticinensem, Georgium Phrazen: quos qui desiderat, illic & in ipsis fontibus
 adire potest. Argenteæ bullæ, quantum compererim, Latinis in usu non fue-
 runt, hodie certè non sunt. Cera Pontificibus (in Breuibus, quæ vocant, sub
 annulo Piscatoris expediri consuetis) & Cæsaribus communis est, utrisque co-
 loris rubri. Plumbo peculiariter Romana curia utitur: auro Romani Principi-
 pis palatium; de quo deinceps iam quarto loco, ubi de Bulla aurea, dicam. ^{4. Bulla aurea.}
 Hæc nil aliud est, quam ira dictum à formâ & materiâ sigilli genus, communi
 & tralatitio nobiliter & exquisitius; & ab illo ipsamet Imperatoriæ literæ,
 quibus appensum est, nomen fortiuntur. inter quas per excellentiam, uti o-
 mnium celeberrima & sacratissima, ita vocatur Caroli IV Constitutio solennis
 de Electione Imperatoris Romani, & Iuribus ac officiis Electorum, &c. Hac
 necdum uti desierunt Cæsares nostri; sed sub aureo eiusmodi sigillo, quod ip-
 sum quoque characterem suæ aposphragisma suum habet, adhuc expediuntur
 de rebus grauioribus Augusta Diplomata, maximè si ita à supplicanti-
 bus & gratias obtinentibus petatur. Et nominatim in hac forma confectum est
 Privilegium Cæsareum Ferdinandi II. gloriosissimæ memoriæ Imperatoris,
 super erectione generalis studij Academici, quod vulgò Vniuersitatem voca-
 mus, in Episcopali ciuitate hac Monasteriensi in Westphaliâ. Antiquissi-
 mam originem eiusmodi Aurearum Bullarum necdum puto satis exploratam
 esse. Vix autem dubitandum videtur, à Constantinopolitanis Imperatoribus
 ad nostros promanasse. Apud veteres Francorum Reges, *quod quidem ob-
 seruârim & meminerim, in usu non fuerunt: nec etiam à Romanis Pontifici-
 bus Maximis eas mutuati sumus, à quibus alias, vnâ cum Christianismo & ^{* Videtur ta-}
 ciuiliori cultu, diuersa ad nos propagata sunt; ac speciatim pleraque ab illis, ce- ^{men, si pla-}
 rimoniâs utriusque fori respicientia, sumpsisse videmur. Apostolica enim cu- ^{ret, nos}
 tia, ^{nostras.}

ria, vt modò dixi, plumbaturas, quibus etiam-nunc vtitur, ab vltimâ vsque memoriâ frequentauit. Apud Græcos autem hoc genus literarum seu sigillorum vsurpatum fuisse, præter relati Bullengeri aliorumque testimonia, constat è Bullâ Andronici Imp. Brunsvicensi Duci Henrico concessâ, quam Henricus Meibomius edidit, & Commentario illustrauit. Ab Imperatoribus nostris Germanicis vetustissimis, puta Francicis siue Carolingis, & Othonibus, quique intermedij fuerunt, non reperio bullas aureas appensas esse; vel si quæ eorum sunt, mihi vel non repertæ, vel certè per incuriam neglectæ fuerunt. Antiquissima, quæ hac vice mihi in memoriâ est, S. Henrici fuit. In vita enim S. Meinverci Paderbornensis Episcopi pag. 32 habetur, prædictum Imperatorem confirmasse quædam bona isti Ecclesiæ, *Regiæ auctoritatis præcepto*, id est, Imperiali Diplomate aureo sigillo bullato. Verisimile igitur duco, contracto inter Othonē II & Theophaniam Constantinopolitanâ matrimonio, hanc & eius generis pompas alias ad nos emanasse. Nec tamen simul reliquum in vniuersum Græcicum & Orientalem luxum eiusmodi traduce ad nos propagauimus. Solebant enim Constantinopolitani Imperatores iam inde à S. Gregorij Magni æuo subscriptiones nominum suorum, & crucium in capite siue fronte literarum appictiones, cinnabari peragere, quas literas rubras siue purpureas vocari legimus. Id genus scribendi in locum encausti veteribus vsitati successit; de quo vtroque *Pancirolos* lib. 1 memorabilem cap. 2, & ad illum Salmuthus. Imperatores nostri eius loco, quoties auro non scriberent (de hoc statim dicâ) communi atramento vti perseuerarunt. Auræ Bullæ vsum extremis temporibus etiam despotis Orientis Cæsares concessisse, ex Georgio Phranze lib. 2, cap. 10, Bullengerus obseruat. Imperatoribus nostris sub Fridericis alijsque, ac maxime sub Carolo quarto, promiscuus illius & frequentissimus vsus fuit. Conradus III, an. 1147, Corbeiensibus concessit Priuilegium non tantum Bullâ aureâ signatum, sed etiam totum aureis literis scriptum, vt auctor est Kleinsorgius in *Chron. VVestphal. Eccles. lib. 6*; cuius generis an Græcis in vsu fuerint, necdum reperi. mirum tamen sit, si in hoc nostrates, molliculos illos & arrogantes magnificentiam superarint. His vsos fuisse antiquos Romanos, è Macrobio, Suetonio, Sidonioque ostendit Hugo de Orig. & antiq. srib. cap. 12, illarumque postea in sacris libris describendis magnus vsus fuit. quod probat è vitâ S. Nicolai, cui Constantinus Magnus Euangelium aureis scriptum literis transmisit. Ac superest adhuc *Codex Euangeliorum VVitikindi Saxonum Regis*, inter reliquas rariores antiquitates, apud *VVitikindi Collegium Canoniorum SS. Ioan. & Dionysij in oppido Imperiali VVestphaliae Heruordensi*, è loco Regiæ sepulturæ Angariâ, siue Enger, illic dudum translatus. Alibi eius-

Aurea litera.

Codex Euangeliorum VVitikindi aureis literis scriptus.

eiufdem generis alia fuperant. *Fridericus I, vt ad propositum regrediar, Her-
bipolenfis Ecclefie priuilegia itidem fub aureâ bullâ confirmauit. *Brufchius in*
Catal.num.31. Fridericus II Carolinum priuilegium Aquifgranenfibus con-
ceffum, eiufque factam per auum Imperatorem confirmationem confirma-
uit an.1244, fub eodem figillo aureo. *Noppius in Chron. Aquifgr. part. 2, pag. 7.*
Eodem munita eft retractatio alienationis Frifingenfis ciuitatis factâ ab Epi-
fco in Bauaria Ducem *Gervoldus in Metrop.tom.11, p.163.* Eiufdem generis li-
terarum ab Henrico Nigro Imp.an.1047, Richerio Caffinenfi Abbati data-
rum meminit è Leone Oftienfi Baron. *annal. tomo 11.* Formam iftius bullæ
quod attinet, ab vnâ parte continet Imperatoris imaginem Imperialibus in-
duti & in throno fedentis, ab alterâ infignia Cæfareâ. Ab vnâ parte antiquitus
fequens circumfcriptus legebatur verfus: **Roma caput mundi regit**
orbis frena rotundi. Hic non in Caroli quarti tantum, fed antiquo-
rum etiam Principum Bullis reperitur, ac nominatim Conradi III in literis,
quas paulò antè memorauimus. Hodie non amplius vfurpatur, ac Imperatoris no-
men tituliq; vtriusque fuperficie, seu planifphærij orbem occupant & ab-
foluunt. Bulla Andronici, quam dixi, ab vnâ latere Saluatoris effigiem cum
infcriptione nominis **IC XS,** ab altero ipfius Imperatoris habet*, hoc titu-
lo addito, Græco fermane & literis: **Andronicus Despotæ Palæolo-**
gus. Magnitudine, ne & hoc præteream, hæc Græci Imperatoris bulla inter
duplicem aureum Hungaricum, & Imperialis vnciarj argentei nummi (Tale-
ros vulgò vocamus à Valle Ioachimica, quæ omnium primos percuffit) qua-
drantem media eft. maiores funt Caroli quarti, quæ integrum plus minùs
Imperiale exæquant. omnium maximæ nouiffimorum Principum. Certè
Ferdinandi II bullæ quadruplo ferè maiores Carolinis apparent. Ab illis bul-
larum typis fiue impreffionibus, frequentiffima occurrit in antiquis Cæfarum
Diplomatibus memoratio *typarij;* quo nomine instrumentum illud di-
ctum fuit, quo ad incudendam in ipsis bullis Principis imaginem & arma vte-
bantur. Longè fcrupulofior eft Apoftolicarum literarum, quas vulgò Bullas vo-
camus, Cæfareis fubfcribendi ritus, tot requiritiam fubtus, à tergo, & nul-
quam non, diuerforum manus, quas tamen nec Pontifex ipfemet, nec Vice-
Cancellarius Cardinalis fubnotat; fufficitq; reliquorum cura & fedulitas,
ad excludendas eas fraudes, quas olim ab auaris & petacibus beneficiorum am-
bitoribus identidem commiffas fuiſſe indubium eft. His enim deinceps præ-
cauendis, confultum putarunt, vt multos prius fubirent Officiariorum
oculos, manusq; tranfirent Apoftolicæ bullæ; ac præterea, ipfe ftilus & lite-
rarum characteres peculiare & feparatum quid fapiunt produntq; vt dein-
ceps

*Codice
aureo Noui
Testamenti
Regina
Ma gare-
ta Au-
striaca, v-
sus est Era-
smus Rote-
rod.

Forma sine
typus aurea
bulla

*trabeati
& fiantia.
Magnitu-
do.

Typarium.

De Bulla-
rum Apo-
stolicarum
& Breuium
fubfcri-
ptionibus.

Secretarij
Apostolici,

Etymon
Cancellarij
& Capella-
ni,

ceps, nisi omnino stupidi, decipi nequeat. Sed nec Breuia, quæ dicuntur, à Pō-
tifice subnotari mos est, præterquam ad Reges magnosque Principes, aut ma-
gnis ac grauibus ex causis, quæ vñ Secretariorum Apostolicorū subscriptione
firmantur. Illos enim ex primarijs eruditione, eloquentiâ, & probitate viris
assumere curant: ac compluribus exemplis constat, non rarò ex illo ordine,
qui aliàs etiam per omnem Italiâ honoratissimus est, ad Cardinalatū euectos
fuisse; inter quæ auctorum memoriâ valde illustria contigerunt in *Iacobo Sadole-
to* & *Petro Bembo*, & nostro hoc æuo in *Scipione Cobellucio* Viterbiensi, qui
Gregorio XV mortuo, parùm ab ipso Papatu absuit. Hæc habui, quæ de Can-
cellarijs, & illorum ad materiam Diplomatum expediendorū spectantibus re-
bus, quantum instituti ratio poscere visa est, in medium afferrem. Videbor, vt
vereor, in plerisq; ita sunt varia multorū iudicia, prolixius debito immoratus,
& minutias plus satis curiosè confectatus fuisse; ex aduerso in aliquibus, quæ
memorari & referri debuissent, negligentior me præstitisse. Prius iam nūc
Lector emendare poterit, vt vel ex toto à lectione sibi temperet; vel protritiora
quæque prætereat. Alterum vt aliàs sarciat, mihi curæ erit; nec faciliè reper-
tus est, cui primâ vice in talibus omnia simul eruta & præstita fuerint. Si quis
etiam sit qui etymologiam Cancellarij & Capellani requirat, nec hac in parte,
in gratiam illius præposteris ordinis censurâ subire defugiam: quamvis Can-
cellariorum à Cancellis deducta nominatio tam sit inculcata & obuia, vt nec
indicari debere videatur. Circa quam tamen vocem hoc notandum incurrit,
quod in Lexico Iuris suo Spigelius à Cancellando potius dictum fuisse arbi-
tretur; cum quo consentit quoque vetus Poëta, cuius distichon est, de Can-
cellario scribentis:

*Hic est qui leges regni Cancellat iniquas,
Et mandata Pij Principis æqua facit.*

Capellani autem & Archi-Capellani, qui antiquitus, vt toties hinc inde inge-
stum est, cum Cancellarijs iidem fuerunt, à Capellâ ita dicti sunt. Cuius ety-
mon nihil obfuerit è Beato Rhenano, quem præmemoratus Auctior refert,
cognouisse. Quod enim Canonici Iuris Glossa habet de caprarum siue ca-
pellarum pellibus, iure optimo repudiandum videtur. Suum autem ex anno-
tatione codicis cuiusdâ peruetusti mutuatus est; qui, referente illo, tradit, à cu-
cullo * S. Martini, is enim linguâ Germanicâ, quâ Frâci, qui Gallias occupârūt,
vsi sunt, cappa, & per diminutionem capella dicitur, hanc denominationem
deriuat. Quod enim illius Sancti auxilium præsens saepe experti essent in du-
bijs rebus Francorum Reges, venerationis ergo cappam illius circumferre, &
ad præsentiam eius sacris operari instituerunt. Videatur de hac re, quam loci
huius angustia non patitur latius extendi, idem ille, quem antea laudavi, Spi-
gelius.

AD-

* Cucullam
vocare ma-
hnt poste-
riorum
temporum
Religiosi.